

**T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
COĞRAFYA ANABİLİM DALI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**ANTAKYA ŞEHRİNDE REKREASYONEL
FAALİYETLERİN DAĞILIŞI**

Öznur NESİPOĞLU

2501980237

TEZ DANIŞMANI

Doç. Dr. Hüsniye DOLDUR

İSTANBUL 2019

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
COĞRAFYA ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ANTAKYA ŞEHRİNDE REKREASYONEL
FAALİYETLERİN DAĞILIŞI

Öznur NESİPOĞLU

2501980237

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Hüsniye DOLDUR

İSTANBUL 2019

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS
TEZ ONAYI

ÖĞRENCİNİN;

Adı ve Soyadı : Öznur NESİPOĞLU Numarası : 2501980237
Anabilim Dalı /
Anasanat Dalı / Programı : Coğrafya Danışmanı : Doç. Dr. Hüsnüye DOLDUR
Tez Savunma Tarihi : 11.06.2019 Saati : 09:30
Tez Başlığı : "Antakya Şehrinde Rekreatyonel Faaliyetlerin Dağılışı"

TEZ SAVUNMA SINAVI, İÜ Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin 36. Maddesi uyarınca yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin **KABULÜNE** OYBİRLİĞİ / OYÇOKLUĞUYLA karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- Prof. Dr. Ayşe Nur TİMOR		KABUL
2- Doç. Dr. Hüsnüye DOLDUR		KABUL
3- Dr. Öğr. Üyesi Ahmet UYSAL		KABUL

YEDEK JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- Prof. Dr. Mesut DOĞAN		
2- Doç. Dr. Şenay GÜNGÖR		

ÖZ

ANTAKYA ŞEHRİNDE REKREASYONEL FAALİYETLERİN

DAĞILIŞI

Öznur NESİPOĞLU

Sanayileşme ve şehirleşmenin uzantısı olarak şehirlerde nüfus artmış; artan nüfus betonlaşma, trafik, gürültü, çevre kirliliği gibi sorunları da beraberinde getirerek şehir insanın yaşam koşullarını zorlaştırmıştır. Bunlara üretim ve çalışma koşullarındaki zorluklarda de eklenince insanın dinlenme kendini yenileme ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Biyopsikososyal bir varlık olarak insanın “tazelenme”, “dinlenme” ve “eğlenme” gibi gereksinimlerini karşılamaya yönelik olarak rekreasyonel faaliyetler geliştirilmiştir. Şehirli insanın ihtiyaç duyduğu rekreasyonel alanlar büyük küçük bütün şehirlerde oluşturulmaktadır. Bu tezde Antakya Şehri ve yakın çevresindeki rekreasyonel faaliyetler incelenmiştir. Tarih boyunca farklı medeniyetlere ev sahipliği yapmış olan Antakya, tarihi mirası, kültürel birikimi, doğal güzellikleri ve zengin mutfağı ile rekreasyonel faaliyetlerin geliştirilmesi için çok çeşitli kaynaklara sahiptir.

Antakya şehri ve yakın çevresini konu edinen bu çalışma dört bölümden oluşmaktadır. Tezin birinci bölümünde rekreasyon kavramları (rekreasyon tanımı, boş zaman ve rekreasyon ilişkisi, rekreasyonun sınıflandırılması ve rekreasyon-mesafe ilişkisi), ikinci bölümünde, Antakya'nın coğrafi konumu, tarihçesi, Antakyalıların geleneksel rekreasyon alışkanlıkları, üçüncü bölümünde Antakya merkez ve yakın çevresinde rekreasyon faaliyetlerin gerçekleştirildiği alanlar incelenmiş ve dördüncü bölümde Antakya'ya gelen ziyaretçilerin özellikleri ve şehrin sahip olduğu konaklama olanakları ele alınmıştır. Sonuç bölümünde ise Antakya'nın rekreasyon alanlarında gözlemlenen eksiklikler dile getirilerek, bu eksikliklerin giderilmesi ve var olan kaynakların korunarak geliştirilmesine dair önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Türkiye, Antakya, Rekreasyon, Rekreasyon Faaliyetleri, Turizm

ABSTRACT

THE DISTRIBUTION OF RECREATIONAL ACTIVITIES IN ANTAKYA PROVINCE

Öznur NESİPOĞLU

The urban population rose by industrialization and urbanization in cities; the growth population led to the problems such as concretion, traffic, noise and environmental pollution, and thus made the living conditions of the urban person difficult. When the difficulties emerged in the production activities and labor conditions were added to the above mentioned situation, the need for the rest and refreshment arose. The recreational activities were developed in order to meet the requirements like “refreshment”, “breathing spell” and “having fun” of the person as the biopsychosocial being. The recreation areas needed by urban people are created in all big and small cities. In this thesis, the recreational activities in Antakya province and peri-urban areas were studied. Antakya province as being home to the different civilizations has various sources for the recreational activities with its historical legacy, cultural heritage, natural beauties and rich cuisine.

This study about the recreational activities in Antakya province and peri-urban areas consists of four chapters. In the first chapter, the concept of recreation (definition of recreation, the relationship between leisure time and recreation, and the relationship between distance-recreation, classification of recreation); in the second chapter, the geographical location of Antakya, its history and traditional recreational activities of the local residents; in the third chapter, the recreation areas, where the recreational activities are done, in Antakya province and peri-urbans; and in the fourth chapter, characteristic of the local residents and visitors as well as participation of the people in recreational activities with the underlying factors and accommodation opportunities were analyzed. Finally, the recreational importance of Antakya province was emphasized, the deficiencies observed in recreation areas were noted, recommendations and solutions for protection and development of the recreation areas after filling the deficiencies were stated.

Keywords: Turkey, Antakya Province, Recreation, Recreation Activities, Tourism

ÖNSÖZ

İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Coğrafya Ana Bilim Dalı'nda yüksek lisans tezi olarak hazırladığım "Antakya Şehrinde Rekreatif Faaliyetlerin Dağılışı" adlı bu çalışmada amaç ve hedeflerim; rekreatif faaliyetleri olumlu ve olumsuz etkileyen unsurları saptamak, Antakya'nın rekreatif alanlarının mahiyetini ortaya koymak, rekreatif faaliyetlerin Antakya'daki durumunu tespit etmek ve Antakya örneğinden yola çıkarak rekreatif faaliyetlerin geliştirilmesine genel anlamda katkıda bulunmaktır.

Yukarıda belirttiğim amaç ve hedefler doğrultusunda tez konumun belirlenmesinden planlanmasına, çalışmanın yürütülmesinden yazımına kadar tüm süreçlerde değerli fikirleriyle önemli yönlendirmelerde bulunan, sabır ve anlayışını esirgmeden süreci tamamlamamda destek olan tez danışmanım Doç. Dr. Hüsnüye DOLDUR'a ve çalışmalarım sırasında önemli katkılarda bulunan değerli hocam Prof. Dr. Ayşenur TİMOR'a şükranlarımı sunarım.

Vakit ayırıp anketi yanıtlayan yardımsever Antakya halkına, manevi desteklerini eksik etmeden bu süreçte yanımda olan değerli arkadaşım Ebru PEHLİVAN'a ve saha çalışmam sırasında Antakya'da benimle birlikte koştuuran ablam Gönül NESİPOĞLU ŞAHİN'e çok teşekkür ederim.

Öznur NESİPOĞLU

İstanbul 2019

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No
ÖZ.....	iii
ABSTRACT.....	iv
ÖNSÖZ.....	v
FOTOĞRAFLAR LİSTESİ.....	xi
TABLolar LİSTESİ.....	xiv
GRAFİKLER LİSTESİ.....	xv
ŞEKİLLER LİSTESİ	xvi
HARİTALAR LİSTESİ.....	xvii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

REKREASYON

1.1. Rekreasyon Kavramı	4
1.2. Boş Zaman ve Rekreasyon İlişkisi	5
1.3. Rekreasyonun Sınıflandırması.....	9
1.3.1. Şehirsel Rekreasyon.....	9
1.3.2. Kırsal Rekreasyon.....	10
1.4. Rekreasyon-Mesafe İlişkisi	12

İKİNCİ BÖLÜM

ANTAKYALILARIN GELENEKSEL REKREASYON ALIŞKANLIKLARI

2.1. Antakyalıların Geleneksel Rekreasyon Alışkanlıkları.....	15
2.2. Yeme İçme Alışkanlıkları.....	24
2.3. Mesire Alanlarına Gitme	34
2.4. Kahvehaneye Gitme	34
2.5. Meyhaneye Gitme	36

2.6. Hamam Eğlenceleri	37
2.7. Altın Günleri.....	39

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ANTAKYA’NIN ŞEHİRSEL REKREASYON ALANLARI

3.1. Kapalı Alanlarda Rekreatyonel Faaliyetler.....	40
3.1.1. Tarihi Değerler.....	40
3.1.1.1. Antakya Kalesi ve Surları	41
3.1.1.2. Dini Mekânlar	42
3.1.1.3. Hanlar	50
3.1.1.4. Tarihi Antakya Sokakları ve Evleri.....	52
3.1.2. Yeme İçme Olanakları Sunan Mekânlar	60
3.1.2.1. Lüks Restoranlar	61
3.1.2.2. Fast Food Restoranları ve Kafeler.....	62
3.1.2.3. Esnaf Lokantaları	64
3.1.3. Müzeler	64
3.1.4. Sinemalar	69
3.1.5. Tiyatrolar	71
3.1.6. Kültür Merkezleri ve Sanat Galerileri	72
3.1.7. Kapalı Spor Tesisleri ve Yüzme Havuzları	76
3.1.8. AVM’ler ve Geleneksel Çarşılar	80
3.1.9. Fuar ve Kongre Merkezleri.....	82
3.1.10. Festivaller	84
3.2. Açık Alanlarda Rekreatyon Faaliyetleri	85
3.2.1. Parklar.....	86
3.2.1.1. Atatürk Parkı (Büyük Park)	87
3.2.1.2. DSİ 1. Etap Parkı (15 Temmuz Milli İrade Parkı).....	89

3.2.1.3. Vali Ürgen Parkı (Vali Göbeği Parkı).....	90
3.2.1.4. Yunus Emre Parkı	91
3.2.1.5. 100. Yıl Parkı	92
3.2.2. Asi Nehri.....	92
3.2.3. Spor Tesisleri	93
3.3. Şehri Çevreleyen Alanlardaki Rekreasyon Faaliyetleri	94
3.3.1. Mesire Alanları ve Parklar.....	94
3.3.2. Harbiye Şelaleleri (Şelale Park).....	100
3.3.3. Hobi Bahçeleri	101
3.3.4. İkinci Evler (Bağ Evleri).....	102
3.4. Anket Çalışmasının Değerlendirilmesi.....	103

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ANTAKYA'YI ZİYARET EDEN TURİSTLERİN ÖZELLİKLERİ VE ANTAKYA'NIN KONAKLAMA OLANAKLARI

4.1. Antakya'yı Ziyaret Eden Turistlerin Özellikleri ve Antakya'nın Konaklama Olanakları.....	115
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	124
KAYNAKÇA	129
EKLER.....	141
EK-1: ANKET FORMU.....	141
EK-2: ANTAKYA ŞEHİRİ MERKEZİNDEKİ REKREASYONEL ALANLARIN DAĞILIŞ HARİTASI.....	144

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ

Foto 2.1: Tepsi Kebabı.....	26
Foto 2.2: Kâğıt Kebabı.....	26
Foto 2.3: Pöç Kasabı Kebab Salonu (Tarihi Uzun Çarşı İçinde)	27
Foto 2.4: Kurutulmuş ve Salamura Yapılmış Yiyecekler	28
Foto 2.5: Antakya'nın Yöresel Ürünlerinden Oluşan Kahvaltılıklar	28
Foto 2.6: Taze Zahter.....	29
Foto 2.7: Biberli Ekmek	29
Foto 2.8: Antakya Usulü Künefe (Yeni Cami Mahallesi).....	30
Foto 2.9: Antakya'nın Künefe Mekânlarından Biri: Çınaraltı Künefe.....	30
Foto 2.10: Antakya Mezeleri.....	31
Foto 2.11: Antakya Usulü Humus.....	31
Foto 2.12: Antakya Usulü İçli Köfte	31
Foto 2.13: Çay Bardağında Kahve.....	32
Foto 2.14: Haytalı.....	32
Foto 2.15: Antakya Usulü Simit.....	32
Foto 2.16: Kömbe ve Kerebiç.....	32
Foto 2.17: Hatay Gastronomi Evi (Zenginler Mahallesi).....	33
Foto 2.18: Tarihi İnci Kiraathanesi (Affan Kahvesi) (Kurtuluş Caddesi).....	35
Foto 2.19: Konak Restaurant (Zenginler Mahallesi).....	37
Foto 2.20: Tarihi Saka Hamamı ve Saka Türbesi (Akbaba Mahallesi).....	38
Foto 3.1: Antakya Kalesi ve Surları	41
Foto 3.2: Habib-i Neccar Cami (Kurtuluş Caddesi).....	44
Foto 3.3: Habib-i Neccar Cami İçindeki Türbeler (Kurtuluş Caddesi).....	44
Foto 3.4: Ulu Cami (Zenginler Mahallesi).....	46
Foto 3.5: Antakya Aziz Piyer ve Aziz Paul Ortodoks Kilisesi (Hürriyet Caddesi) ..	47
Foto 3.6: Antakya Katolik Kilisesi (Kurtuluş Caddesi)	48
Foto 3.7: Antakya Protestan Kilisesi (Kışla Saray Mahallesi).....	49
Foto 3.8: Antakya Musevi Havrası (Kurtuluş Caddesi)	49
Foto 3.9: Kurşunlu Han (Yeni Cami Mahallesi).....	50

Foto 3.10: Antakya Uzun Çarşı (Yeni Cami Mahallesi).....	51
Foto 3.11: Antakya Uzun Çarşı'nın İçi (Yeni Cami Mahallesi)	52
Foto 3.12: Tarihi Antakya Sokağı (Zenginler Mahallesi)	53
Foto 3.13: Tarihi Antakya Mahallesi.....	54
Foto 3.14: Tarihi Antakya Evi (Kurtuluş Caddesi)	55
Foto 3.15: Çiçekli Konak Butik Otel (Zenginler Mahallesi).....	56
Foto 3.16: Jasmin Konak Butik Otel (Zenginler Mahallesi)	57
Foto 3.17: Kavinn Butik Otel (Zenginler Mahallesi)	58
Foto 3.18: Konak Restaurant (Zenginler Mahallesi).....	59
Foto 3.19: Antakya Kahvaltı Evi (Kurtuluş Caddesi)	59
Foto 3.20: Yeni Yerleşim İçinde Bir Kafe	63
Foto 3.21: Antakya Palladium AVM'de Fast Food Hizmeti Veren Mekânlar.....	63
Foto 3.22: Hatay Arkeoloji Müzesi (Maşuklu Mahallesi).....	65
Foto 3.23: Hatay Arkeoloji Müzesi Sergi Salonu	66
Foto 3.24: St. Pierre (Aziz Petrus) Kilisesi (Küçükdalyan Mahallesi)	67
Foto 3.25: St. Pierre (Aziz Petrus) Kilisesi İç Mekânı	67
Foto 3.26: Hatay Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Müzesi (Kurtuluş Caddesi).....	68
Foto 3.27: Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Sergi Salonu	69
Foto 3.28: Antakya Palladium Cinens Sineması (Haraparası Mahallesi)	71
Foto 3.29: Antakya Prime Prestigemall Sineması (Akasya Mahallesi)	71
Foto 3.30: Meclis Kültür Sanat Merkezi ve Salonu (Kanatlı Mahallesi)	73
Foto 3.31: Hatay Kültür Merkezi ve Salonu (Cumhuriyet Mahallesi).....	74
Foto 3.32: Tulpar Yüzme Havuzu (Karlusu Mahallesi).....	78
Foto 3.33: Tulpar Tesisi (Karlusu Mahallesi)	79
Foto 3.34: Palladium AVM ve Bowling Salonu (Harasparası Mahallesi)	80
Foto 3.35: Primemall AVM ve Oyun Salonu (Akasya Mahallesi)	81
Foto 3.36: Antakya Kent Park Fuar Alanı (Akasya Mahallesi)	82
Foto 3.37: Erol Bilecik Kongre Merkezi (Cumhuriyet Mahallesi)	83
Foto 3.38: Atatürk Parkı (Büyük Park, Cumhuriyet Mahallesi)	88
Foto 3.39: Atatürk Parkı Yürüyüş Yolu ve Çocuk Parkı.....	89
Foto 3.40: DSİ 1. Etap Parkı (15 Temmuz Milli İrade Parkı, Kanatlı Mahallesi)	90
Foto 3.41: Vali Ürgen Parkı (Vali Göbeği Parkı, Kanatlı Mahallesi).....	91

Foto 3.42: Yunus Emre Parkı (Kışlasaray Mahallesi).....	91
Foto 3.43: 100. Yıl Parkı (Haraparası Mahallesi)	92
Foto 3.44: Asi Nehri Seyir Terası.....	93
Foto 3.45: Habib-i Neccar Kent Ormanı Seyir Terası (Habib-i Neccar Mahallesi)..	96
Foto 3.46: Habib-i Neccar Kent Ormanı Piknik Alanı.....	96
Foto 3.47: Tahtaköprü Yıldırım Deresi Mesire Alanı (Tahtaköprü Mahallesi)	97
Foto 3.48: Tahtaköprü Yıldırım Piknik Alanı Mutfak Donatısı.....	98
Foto 3.49: Karlısu Göleti ve Macera Parkı (Karlısu Mahallesi)	99
Foto 3.50: Karlısu Göleti ve Macera Parkı Düğün Salonu.....	99
Foto 3.51: Harbiye Şelaleleri (Harbiye Mahallesi)	100
Foto 3.52: Harbiye Şelaleleri.....	101
Foto 3.53: Mustafa Kemal Üniversitesi Tayfur Sökmen Kampüsü Hobi Bahçeleri (Alahan Mahallesi).....	102

TABLolar LİSTESİ

Tablo 2.1: 1940-2018 Yılları Arasında Antakya Nüfusu.....	21
Tablo 2.2: Antakya’da Dini İnançlara Göre Kutsal Sayılan Yemekler.....	25
Tablo 2.3: Antakya’da Dini İnançlara Göre Yasak Sayılan Yemekler.....	25
Tablo 3.1: Butik Hotel, Kafe ve Müze Olarak Hizmet Veren Tarihi Antakya Evleri.....	60
Tablo 3.2: 2018 Yılında Antakya’da Hizmet Veren Sinema Salonları.....	70
Tablo 3.3: 2018 Yılında Antakya’da Hizmet Veren Tiyatro Salonları.....	72
Tablo 3.4: Antakya Merkezdeki Önemli Parklar	86
Tablo 3.5: Antakya Merkezine Yakın Mesire Yerleri ve Parklar	95
Tablo 4.1: 2013-2018 Yılları Arasında Antakya’yı Ziyaret Eden Yerli ve Yabancı Turist Sayısı.....	115
Tablo 4.2: 2018 Yılında Antakya’da Yerli ve Yabancı Konaklama Sayısı.....	116
Tablo 4.3: Antakya’da Turizm İşletme Belgeli Konaklama Tesisleri.....	116
Tablo 4.4: Antakya’da Belediye Belgeli Konaklama Tesisleri.....	117
Tablo 4.5: Antakya’da Hizmet Veren Butik Oteller.....	118
Tablo 4.6: Antakya’da Bulunan Turizm ve Seyahat Acentelerinin Sayısı.....	119
Tablo 4.7: Antakya İlçesi Müze Ziyaretçi İstatistiği.....	120
Tablo 4.8: Milliyetlerine Göre Antakya’ya Giriş Yapan Turist Sayısı.....	120

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 2. 1: Antakya İklim Grafiği	17
Grafik 3.1: Cinsiyet	104
Grafik 3.2: Yaş Dağılımı	104
Grafik 3.3: Eğitim Durumu.....	105
Grafik 3.4: Meslekler.....	105
Grafik 3.5: Kişilerin Boş Zamanını Değerlendirdikleri Mekânlar	106
Grafik 3.6: Kişilerin Boş Zamanlarını En Çok Değerlendirdikleri Mevsimler	106
Grafik 3.7: Kişilerin Yaz Aylarında Boş Zamanını Değerlendirdikleri Mekânlar .	107
Grafik 3.8: Kişilerin Kış Aylarında Boş Zamanını Değerlendirme Mekânları	107
Grafik 3.9: Kişilerin Hangi Sıklıkta Rekreatif Faaliyetlere Katıldıkları.....	108
Grafik 3.10: Kişilerin En Çok Tercih Ettiği Rekreatif Alanları	109
Grafik 3.11: Kişilerin Boş Zamanlarında En Çok Yaptıkları Rekreatif Faaliyetler.....	110
Grafik 3.12: Antakya Rekreatif Alanlarının Olumsuz Özellikleri ve Rekreatif Faaliyetle İlişkisi	110
Grafik 3.13: Rekreatif Faaliyetlerine Katılımda Tercih Edilen Ulaşım Araçları	111
Grafik 3.14: Antakya’da Rekreatif Alanları İçinde Ziyaret Etmekten En Çok Hoşlanılan Mekânlar	111
Grafik 3.15: Antakya’nın Rekreatif Alanlarının İyileştirilmesi için Yapılması Önerilen Çalışmalar	112
Grafik 3.16: Antakya Merkezinde ve Yakın Çevresinde En Çok Ziyaret Edilmek İstenen Yerler	113

ŞEKİLLER LİSTESİ

- Şekil 1.1:** Serbest Zaman, Turizm ve Rekreasyon Arasındaki İlişkiler..... 8
- Şekil 1.2:** Şehrsel Alan Çevresindeki Rekreasyonel Faaliyet Kuşakları ile Boş Zaman Rekreasyon-Turizm Arasındaki İlişkiler (Özgüç, 2017:12). 13

HARİTALAR LİSTESİ

Harita 2.1: Antakya Fiziki Haritası.....	15
Harita 2.2: Hatay İli İlçe Sınırlar Haritası	16
Harita 2.3: Antakya Belediye Sınır Haritası.....	16
Harita 2.4: Selevkos (Seleukos) İmparatorluğu Haritası (MÖ 3. Yüzyıl).....	18
Harita 3.1: Atatürk Parkı.....	87

GİRİŞ

Sanayileşme ve şehirleşme, insana ve ürettiklerine yüklenen anlamı olduğu kadar, insanın “kendini gerçekleştirme” anlayışını da etkilemiş, kendini gerçekleştirmenin zorunlu koşullarından birini insanın kendisi için boş zaman yaratması oluşturmuş, bu bağlamda rekreasyonel faaliyetlere yönelik farkındalık yaratmış ve gereksinim ortaya çıkmıştır. Zira insan günlük yaşamın tekdüzeliğinden kurtulmak amacıyla “boş zaman” olarak adlandırılan ve yaşamın zorunlulukları dışında kalan zamanını değerlendirmek yolunda rekreasyonel faaliyetlere gereksinim duymaktadır. Dolayısıyla rekreasyonel faaliyetlerin gerçekleştirilebilmesi için öncelikle insanın boş zamanının var olması ve kendisine (en) yakın erimde sunulan faaliyetlerin olanaklı kılınması gerekmektedir (Özgüç, 1998: 3).

Rekreasyonel faaliyetler hem şehirlerde hem de şehre yakın kırsal alanlarda yapılabilmektedirler. Şehirlerde gerçekleştirilebilen rekreasyonel faaliyetler çeşitlilik göstermekte; sinema, tiyatro, eğlence merkezi, kültür ve sanat merkezi, park ve hayvanat bahçesi gibi farklı nitelikte kapalı ve açık rekreasyon alanlarında yerine getirilebilmektedir. Kırsal rekreasyonel faaliyetleri olarak adlandırılan faaliyetler ise özünde “kırsal” kökenli olmayıp, kökenini şehirde gerçekleştirilen faaliyetlerden almış, ancak geniş arazi kullanımı ve bazı doğal unsurları gerektirmesi nedeniyle “kırsal” olarak nitelendirilen “açık hava” faaliyetlerini içermektedir. Bölgesel ölçekteki parklar, özel çiftlikler, koruluklar, boş kıyılar, hayvanat bahçeleri, botanik bahçeleri, yapay kanallar, baraj gölleri, hatta bahsi geçen alanlar arasında yer almayan boş kırsal alanlar, “kırsal rekreasyonel faaliyet” alanlarına örnek teşkil etmektedirler (Özgüç, 2011: 6).

Sanayileşme ve şehirleşmenin sonucu olarak ortaya çıkan rekreasyonel faaliyetlere olan gereksinim, gerek insanın psiko-sosyal bir varlık olması, gerekse ileri teknolojiyle insan yaşamının ve ilişkilerinin yeni bir boyuta evrilmesi gibi nedenlerle her geçen gün daha da artmaktadır. Ayrıca yoğun nüfus, betonlaşma, trafik, gürültü gibi çevre sorunlarıyla daha da zorlaşan yaşam koşulları insan psikolojisi üzerinde baskı yaratarak rekreasyonel faaliyetlere olan ihtiyacı daha da arttırmaktadır.

Rekreasyonel faaliyetler, bireyin bir yandan dinlenmesini ve yenilenmesini sağlarken, diğer yandan da kendini gerçekleştirme ve geliştirme olanakları olarak yaşam kalitesinin artmasına katkı sağlamaktadırlar. Ne var ki, bir alanda rekreasyonel faaliyetlerin gerçekleştirilebilmesi salt bireyin boş zamanı ile değil, aynı zamanda o alandaki kaynakların varlığı ile de doğrudan ilişkilidir. Bu kaynaklar, ilgili alanın doğal, kültürel veya sosyal özellikleri ile nitelendirilmektedir. Rekreasyonel faaliyetlerin gelişmesi ve sürdürülebilir olması da söz konusu kaynakların korunması ve iyileştirilmesi ile mümkün olabilmektedir.

Rekreasyonel faaliyetler mekânsal kullanımda yarattıkları değişiklikler ile coğrafyacıların da dikkatini çekmekte ve pek çok coğrafi çalışmanın konusunu oluşturmaktadırlar. Son yıllarda rekreasyonel faaliyetleri inceleyen çalışmaların (Timor, 2004; Soykan, 2004 ve 2010; Timur ve diğerleri, 2009; Doldur, 2011 ve 2014) sayısında da artış olmuştur.

Sanayileşme ve şehirleşme ile ortaya çıkan boş zaman ihtiyacını gidermeye yönelik olarak dünyanın neredeyse bütün şehirlerinde rekreasyonel faaliyetler geliştirilmeye çalışılmaktadır. Türkiye şehirlerinde de rekreasyonel faaliyetlerin geliştirilmesine yönelik çalışmalar çok önceleri başlamış olsa da asıl önemli gelişmeler ülkede şehirleşmenin hız kazandığı 1950 sonrasında olmuştur. Geçmişte ağırlıklı olarak büyük şehirlerde yaygınlaştırılmaya çalışılan bu faaliyetler, günümüzde irili ufaklı diğer şehirlerde de geliştirilmektedirler.

Tezimizin konusunu oluşturan Antakya Şehri tarihi birikimi, çok dinli ve kültürlü yapısı, doğal güzellikleri ve zengin mutfağı ile rekreasyonel faaliyetlerin geliştirilmesi için çok çeşitli kaynaklara sahiptir. Hazırlanan tez çalışmasında, Antakya şehir merkezi ve yakın çevresinin rekreasyon faaliyetleri açısından sahip olduğu olanaklar araştırılmış, şehir halkı ve ziyaretçilerin bu olanaklardan faydalanma biçimleri coğrafi yöntem ve tekniklerle ele alınmıştır.

Çalışma dört bölümden oluşmaktadır: Birinci bölümde “rekreasyon” kavramı irdelenmiş, çeşitli tanımlarına yer verilmiş, rekreasyon-boş zaman ile rekreasyon-mesafe ilişkisi ele alınmış ve rekreasyonun sınıflandırılması yapılmıştır. İkinci bölümde Antakya'nın coğrafi konumu, Antakya tarihine genel bakış ve Antakyalıların

geleneksel rekreasyon alışkanlıkları üzerinde durulmuştur. Üçüncü bölümde Antakya şehri ve yakın çevresindeki rekreasyon alanları incelenmiştir. Bu bölümde ayrıca rekreasyon faaliyetlerine katılanlarla yapılan anketler değerlendirilerek katılımcıların çeşitli özellikleri ortaya konulmuştur. Dördüncü bölümde ise Antakya'yı ziyaret eden yerli ve yabancı turistlerin özellikleri ve Antakya'nın konaklama olanakları ele alınmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

REKREASYON

1.1. Rekreasyon Kavramı

Kökenbilimsel (*etimolojik*) olarak Latince “yeniden”, “tekrar” anlamına gelen **re-** ön eki ile “yaratmak”, “yapmak” ve “meydana getirmek” ile karşılık bulan **creäre** sözcüğünden türeyen **recreäre** fiili; “yenilemek”, “düzenlemek”, “tazelemek”, “hayat vermek”, “eğlen(dir)mek” ve “dinlenmek” anlamlarını içermektedir. Türkçeye rekreasyon olarak geçen **recreātiön** sözcüğü de “yeniden yaratma”, “tazele(n)me”, “sağaltma”, “dinlenme” ve “eğlenme”yi ifade etmektedir. (Redhouse Lugatı, 1953: 867; Önder, 2003: 31-38). Sözcük anlamıyla bağlantılı olarak rekreasyon; “... insanların ‘varoluş (uyuma-yeme-içme vb.) ve çalışma (işe gidiş-geliş, çocuklar için okul, kadınlar için ev işleri vb.) için gerekli olanın dışındaki tüm zamanlar’ olarak tanımlanan boş zamanlarında yaptıkları faaliyetleri ifade eden bir kavramdır,” tanımıyla karşılık bulmaktadır (Özgüç, 2017: 3). Rekreasyon zamanla ilgili bir kavramdır; zamanın iyi planlanması sonucunda arta kalan boş zamanın birey tarafından dileğince, seçtiği faaliyetler için değerlendirilmesidir (Gülser, 2017: 7).

İnsanın “kendini gerçekleştirme” gereksinimi ve bu gereksinimin giderilmesi amacıyla kaynak oluşturma anlayışı, diğer bir ifadeyle rekreasyon olgusu sanayileşme ve şehirleşme sonucunda ortaya çıkmış; zamanla turizm ve coğrafya başta olmak üzere farklı disiplinlerce konu edilmiş ve üzerine çeşitli tanımlar yapılmıştır. Örneğin; rekreasyon, Jean Gottman’ın (1975) ifade ettiği gibi, “insanın beden ve zihnini dinlendirmek, tazelemek ihtiyacıdır”. Sosyolog S. de Grazia (1962) benzer şekilde “insanların işten arta kalan, çoğu kez onlara bir değişiklik (eğlenme, dinlenme) sağlayan ve onları işleri için tazeleyen bir faaliyettir” şeklinde bir tanım yapmıştır. Bu bağlamda, rekreasyon “kendisine bağlı hiçbir zorunluluk olmayan herhangi bir faaliyet” olarak kabul edilebilir. Ne var ki, farklı alanların araştırmacıları, düşünür ve bilim insanları tarafından bu tanımlar genel kabul görmemiştir (Özgüç, 2017: 3-4). Zira belli bir olgunun sınırlı tanımı, bilgilendirici olmasına karşın, o olguyu tam olarak açıklamakta yetersiz kalabilmekte ve anlamını daraltabilmektedir.

Dolayısıyla rekreasyon kavramı da dar anlamda ele alınmamalı; kavramın “turizm”, “boş zaman”, “spor”, “oyun” ve belli ölçüde de “kültür” ile ilişkili olan çok boyutlu bir olgu olduğu ortaya konulabilmelidir. Kavramın çok boyutluluğu uygulamada da çeşitli arazi kullanılış biçimlerinde ve çeşitli faaliyet gruplarında görülebilmektedir ki “rekreasyonu farklılaştıran faaliyetin kendisi değil, onunla birlikte olduğu kabul edilen ‘davranışlar’dır” (Özgüç, 2017: 4). Rekreasyonun çok boyutluluğu ve geniş kapsamının bu noktada ortaya çıktığı ileri sürülebilir.

Öte yandan, rekreasyonda farklı alanlar da farklı amaç ve istekler doğrultusunda önemli olabilmektedir. Örneğin, donmuş bir dağ gölü, tropikal bir plaj gibi havanın temiz olduğu doğal alanlar kadar, havanın temiz olmadığı bazı büyük şehirler de aynı derecede rekreasyon çekiciliği yüksek alanlardır. İnsanlar doğal ortamda bulunmayı istedikleri kadar şehirlerdeki kalabalıkları ve çeşitli kültürel faaliyetlere katılmayı da isteyebilmektedir. “İnsanın, kendisini ‘tazelemesi’ bunu gerçekleştireceği ortam ile de sıkı sıkıya ilişkilidir” denilebilir (Özgüç, 2017: 4).

Sonuç olarak, rekreasyona ilişkin farklı tanımlar yapılmış olsa da “Rekreasyon, nasıl olursa olsun, insan yaşamının canlandırılması demektir; aynı zamanda insanın biyotik ve fiziksel çevresindeki yaşamın da iyileştirilmesini ifade eder. Canlandırmak ve canlanmak rekreasyonun gerçek anlamı içinde görülmelidir ve rekreasyon da ancak bu çift anlamıyla gerçekleşebilir” (Glikson, 1956). İnsanın, kendisini “tazelemesi” için bulunduğu rekreasyon alanının gerçekleştireceği faaliyete uygun olması da gerekmektedir. Bunun için insanın herhangi bir amaçla yaşadığı yeri bir süreliğine değiştirmesi söz konusu olabilir. Böylece insanı canlandıran rekreasyonel seyahat ya da turizm, aynı zamanda insanın gittiği yerde de iyileşme sağlayacak ve fiziksel çevrede farklılıklar yaratacaktır (Özgüç, 2017: 4).

1.2. Boş Zaman ve Rekreasyon İlişkisi

“Boş zaman” kavramının İngilizcedeki karşılığı **leisure** sözcüğü ile ifade edilmektedir. Latince “fırsat tanımak”, “serbest olmak” ve “izinli olmak” anlamlarını ihsas eden **licēre** sözcüğünden türetilmiştir. Latince köken alan Fransızca **loisir** sözcüğü de “boş zaman” ve “özgür zaman” anlamına gelmektedir. Bu bağlamda, “boş

zaman” kavramı bir şey yapmaya zorunlu olmama, mecburiyetin olmaması ve faaliyetlerde özgür seçimleri ifade etmektedir (İskender, 2018: 10-11).

Ne var ki, araştırmacıların çoğu boş zaman kavramını açıklamak için ortak bir tanıma varmanın mümkün olmadığını ileri sürmüş; genel olarak yapılan “çalışma dışı zaman” ya da “işten arta kalan zaman” tanımına karşı çıkmışlardır. Dumazeider, Zuzanek, Robinson, Parker ve Kraus çalışma saatlerinden arta kalan zamanın tümünün boş zaman olarak ifade edilemeyeceği önermesini ileri süren araştırmacılara örnek olarak verilebilir (Aslan, 1994: 193).

İnsanların geçmişten günümüze kadar yaşamlarında değişmeden varlığını sürdüren üç önemli gereksinimi bulunmaktadır. Bunlar; beslenme, uyuma ve çalışma olarak sıralanmakta ve temel gereksinimler arasında yer almaktadır. Ancak bu gereksinimler karşılandıktan sonra kalan zaman, “boş zaman” olarak ifade edilebilmektedir. Bu doğrultuda insanın, boş zamanını fiziksel, psikolojik ve sosyal faaliyetlerde bulunarak değerlendirmesi “rekreasyon” olarak adlandırılmaktadır. Rekreatif faaliyetlerde bulunacak insan boş zamana her şeyden çok gereksinim duymakta ve bu faaliyetleri ancak boş zamanlarında gerçekleştirebilmektedir. Dolayısıyla boş zaman kavramının, rekreasyon kavramını da kapsadığı öne sürülebilmektedir. (Kartal, 2015: 6). Kaldı ki, boş zaman Adorno’nun ifade ettiği gibi: “Yabancılaşmış emeğin tamamlayıcısıdır can sıkıntısı, negatif bir boş zaman deneyimidir. Özneye dışardan dayatılan ve yorgun duraklama alanlarında bile zorla sürdürülen bir üretim ritminin refleks hareketi olarak kalır” (Adorno, 1998: 180). İşte, insanın rekreatif faaliyetlerde bulunarak “pozitif bir boş zaman deneyimi”, boş zaman ile rekreasyon ilişkisini daha anlamlı kılabilir.

Çalışma hayatı ve boş zaman arasındaki ilişki özellikle Sanayi Devrimi ve sanayileşme ile yeniden şekillenmiştir. Nitekim sanayileşme ile birlikte şehirlerde oluşan yeni iş olanakları ve kırsalda ortaya çıkan yoksulluk ve işsizlik, tarımdan sanayi ve hizmet sektörüne yönelmede etkili olmuş, kırsaldan kente göç artmaya başlamıştır. Bunun uzantısı olarak, zamanla, şehirleşme hız kazanmış ve çalışanın işten arta kalan zamanlarında “negatif bir boş zaman deneyimi” ortaya çıkmıştır. Zira yüksek kâr amacı güden kapitalizm, rasyonel bir kurguya sahip insanı makineleştirmiş ve sonunda da insanın kendine yabancılaşmasına yol açmıştır. Bu patolojik durumun, sistemin

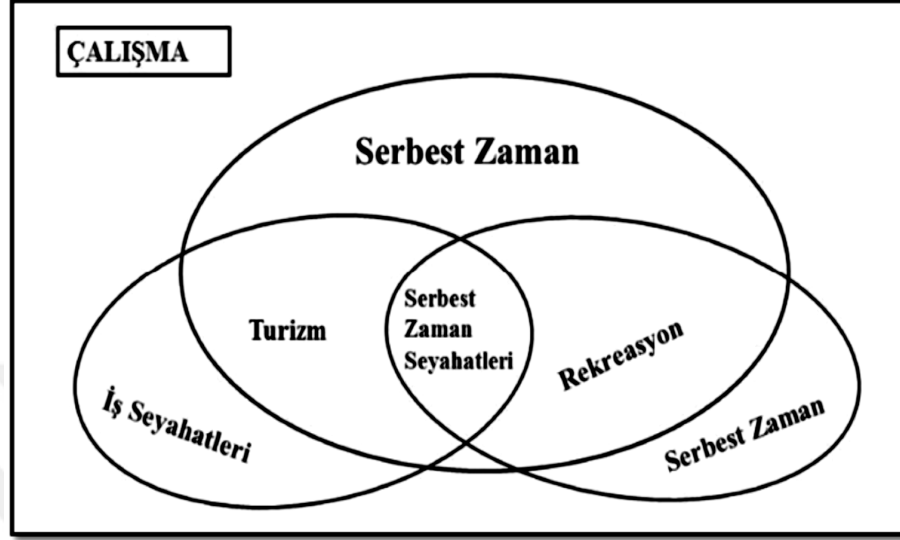
önünü tıkamaması için sistem negatif boş zamanın olumsuz etkisini ortadan kaldıracak stratejiler geliştirmiştir. Sistemin “üretim aracı” olarak bireyin mutlu olması ve mutlu bireyin üretim sisteminde herhangi bir sorun teşkil etmemesi düşünülerek, boş zamanın pozitif hale getirilmesi amaçlanmıştır. Kapitalizm, pozitif boş zamanı sistemin “meta”sı haline dönüştürmek için çeşitli kurumlarıyla durumu fırsata çevirmiştir. Bu noktada sistem, insanın kendisini tazelemesi ya da yeniden yapılandırması için boş zaman süreçlerine ihtiyaç olarak bakmasını sağlamıştır. Bunun sonucu olarak kapitalizm çalışma hayatının krizini gidermek ya da insanın bu yönde oluşan gereksinimini karşılamak amacıyla parklar, yeşil alanlar, kültürel yapılar kurmuştur. Böylece hem bireyin çalışma dışında iyi zaman geçirebilmesini hem de sisteme iyi hizmet etmesini amaçlamıştır (Aytaç, 2005: 1-20). Bu bağlamda, boş zamanın kişinin özgür iradesi ile ortaya çıkan bir durum olmadığı hatta ülke, sınıf ve sınır tanımadan kâr amacı güden sistemin bir aracı olduğu savı ileri sürülebilir.

Sanayileşme sürecinden sonraki dönemde ise boş zamanı doğuran koşulları ve boş zaman anlayışını Karl Marx farklı bir şekilde değerlendirmektedir. Marx, boş zamanı “insanın gelişim olanağı” olarak nitelendirmektedir. Ona göre, “boş zamanı olmayan, tüm yaşamı uyku, yemek ve benzeri şeylerin getirdiği fiziksel kesintiler dışında kapitalist için çalışmakla geçen kişi, yük hayvanından bile aşağıdır. Kendi dışına yönelik zenginlik üreten bir makinedir yalnızca” (Aytaç, 2002: 238).

Marksist kuram, kapitalist sistemin metalaştırdığı zaman ve insan tezinin yerine, insanın kendini gerçekleştirebilmesi için boş zaman ve olanakların yaratılması gerektiği görüşünü savunmaktadır. Marx’a göre, “artı-emek yaratmak için gerekli emek-zamanı azaltmak değil, toplumun gerekli emeğini belirli bir asgari dereceye düşürmek söz konusudur artık. Bu azalmanın dolaylı sonucuysa, toplumun tüm üyelerinin, herkese tanınmış olan boş zaman ve olanaklar sayesinde, sanat, bilim vb. alanlardaki eğitimlerini geliştirebilmeleridir” (Aytaç, 2002: 238).

Boş zamanlarda insanının rekreasyonel faaliyetler gerçekleştirmesinde ülkenin gelişmişlik durumu da etkili olmaktadır. Hızlı nüfus artışının yaşandığı gelişmekte olan ülkelerde boş zamanların değerlendirilmesi için oluşturulan kültürel ve sosyal alanlar yetersiz kalmaktadır. Gelişmiş ülkelerde ise insanın kendini gerçekleştirmesi için sportif, sosyal ve kültürel rekreasyon alanları oluşturulmaktadır. Burada bireyin

kendini geliştirerek, topluma sosyal ve ekonomik açıdan katkı sağlaması düşünülmektedir (Gülbahçe, 1996: 32).

Şekil 1.1: Serbest Zaman, Turizm ve Rekreasyon Arasındaki İlişkiler

Kaynak: Sertkaya, S: “Bartın İli Kıyı Bölgesi’nin Turizm ve Rekreasyon Potansiyelinin Saptanması ve Değerlendirilmesi Üzerine Bir Araştırma”, Ankara, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 2001, s. 37.

Rekreasyon kavramını boş zaman faaliyetleri olarak da açıklamak yeterli görünmemektedir. Burada dikkat edilmesi gereken önemli nokta ise her rekreasyonel faaliyetin boş zaman içinde yapılması, ancak yapılan her faaliyetin rekreasyon olarak kabul edilmemesidir. Zira bir birey boş zamanında ikinci bir işte çalışabilir, evin gereksinimlerini karşılamak amacıyla alışveriş yapabilir, eğitici kurslara katılarak ikinci eğitim alabilir hatta mesai bitiminde evine gidip uyuyabilir. Bu tür faaliyetlerin boş zaman içinde yapılması, onları rekreasyonel faaliyet kılmamaktadır. Fiziksel ve düşünsel yönde gerçekleştirilen rekreasyonel faaliyette amaç; insanın boş zamanlarını keyifli geçirmesi ve dinlenmesidir diğer bir ifadeyle insanın dinlenmesi, rahatlaması, yeniden enerji toplaması bu yolla “tazelenmesi” ve “kendini gerçekleştirme”dir (Kartal, 2015: 6).

1.3. Rekreasyonun Sınıflandırması

Rekreasyonel faaliyetleri sınıflandırılırken birçok etken göz önünde bulundurulmaktadır. Rekreasyon kavramı için çeşitli tanımlar yapıldığı gibi faaliyetleri de gerçekleştirildiği alana, katılımcının mahiyetine ve şehir ya da kırsal alana göre çeşitli şekillerde sınıflandırılabilir:

1. Kapalı (*indoor*) ve açık (*outdoor*) alanlarda sürdürülmesine göre; “kapalı alan rekreasyonu” ve “açık alan rekreasyonu”
2. Katılımcı ve izleyici olarak gerçekleştirilmelerine göre; “aktif rekreasyon” ve “pasif rekreasyon”
3. Şehir ya da kırsal alana göre; “şehirsel rekreasyon” ve “kırsal rekreasyon” olup en kabul gören ayırım ise şehirsel (kentsel) ve kırsal rekreasyondur (Özgüç, 2017: 4).

1.3.1. Şehirsel Rekreasyon

Şehirlerde, insanların çalışma saatlerinden arta kalan zamanlarda ve kendilerine en yakın alanlarda gerçekleştirilebildikleri rekreasyonel faaliyetlerdir. Bu faaliyetlerin alanı, katılımcıların konut ya da iş yerlerine yakın olmasını gerektirir. “Şehirsel rekreasyon” kapsamında yer alan sinema, tiyatro, kapalı ya da açık spor tesisi, kültür merkezi, çeşitli nitelikteki parklar, hayvanat bahçesi gibi çeşitli “açık” ve “kapalı” rekreasyonel faaliyetlere olanak sunan alanlardır. Şehirsel rekreasyon alanlarının eğlence ve kültürel faaliyetlerle iç içe olan ve kapalı mekânlarda gerçekleştirilenleri özellikle ülkelerin gelişmişlik düzeyiyle doğrudan orantılı olup, “büyük iş yatırımları” şeklinde örgütlenmekte ve şehrin belirli kesimlerinde toplanma eğilimi göstermektedirler. İstanbul’un “Beyoğlu”, Londra’nın “West End” semtleri gibi, her büyük şehrin en az bir semtinin eğlence kolaylığı sağlaması yukarıdaki sava örnek gösterilebilir. Bu faaliyetler, her ülkenin ekonomik düzeyine ve şehrin büyüklüğüne göre de değişik ölçek ve çeşitliliktedir (Özgüç, 2017: 5).

Söz konusu faaliyetler az nüfuslu ve düşük gelirli insanların yaşadığı yerlerde ise daha basit şekildedir. Bu tür rekreasyonel faaliyetlerin gerçekleştirildiği alanlara ise İngiltere’de “pub”, Almanya’da “bierhaus” olarak da anılan birahaneler; Fransızların “cafe”leri ile 16. yüzyıldan beri ülkemizde halkın en önemli rekreasyon

alanı olarak değerlendirilebilen “kahvehane”ler örnek olarak verilebilir. Ancak ülkemizde kahvehaneler eski önemini yitirmeye, yerini modern kafelere bırakmaya başlamıştır. Kahvehanelerde sürdürülen geleneksel bazı kumar faaliyetlerine at yarışları gibi yenileri eklenmiştir (Özgüç, 2017: 5).

Yukarıda da belirtildiği üzere rekreasyonel faaliyetler ülkelerin gelişmişlik düzeyiyle doğrudan orantılı olup, ülke geliştikçe ve şehir büyüdükçe çeşitleri artmaktadır. Metropolitan alanlarda sinemalar, tiyatrolar, sanat galerileri, operalar, kaliteli müzik yapan mekânların yanı sıra hayvanat bahçeleri-akvaryumlar gibi mekânların varlığı da rekreasyonel faaliyetlerde çeşitlilik sağlamaktadır. Birçok metropolitan alanda nüfus artış hızına bağlı olarak talep de artmakta, artan talep rekreasyonel faaliyetlerde çeşitliliğin esasını oluşturmaktadır. Şehirlerde de bahçe ya da çiçek işleriyle uğraşmak önemli bir boş zaman faaliyeti halini aldığından “garden center” adı verilen özel mağazaların ya da büyük alışveriş merkezlerinde bahçe donanımları reyonlarının sayısı da hızla artmaktadır. Şehirlerdeki fast food’dan restoranlarından lüks lokantalara kadar uzanan yeme-içme mekânları da talep doğrultusunda çeşitlilik göstermektedir. Bu nedenle artan talebe koşut olarak gelişme gösteremeyen alanlarda yetersizlik görülebilmektedir (Özgüç, 2017: 6).

Açık hava rekreasyon talebini karşılayan yeşil ve açık alanlar da aynı derecede önemli şehirselleştirme alanlarını oluşturmaktadır. Şehirlerin hızla betonlaşması dolayısıyla da arazi fiyatlarının artması bu tür alanların giderek azalmasına neden olmaktadır. İster spor talebini karşılamaya yönelik olsun, isterse de yeşil alan şeklinde ayrılmış olsun açık hava rekreasyon talebini karşılayacak şehirlerdeki bu tür alanlar “şehirselleştirme alanları” olarak adlandırılmaktadır. Bu alanlar; çeşitli mekân ölçeklerinde değişik büyüklük ve nitelikte olabilmektedir. Sokak ölçeğindeki açık alanlar, evlerin bahçeleri, binaların terasları, avlular, çoğu kez çiçeklendirilmiş yol kenarlarındaki boşluklar gibi kullanımlar şehirselleştirme alanına örnek olarak verilebilmektedir (Özgüç, 2017: 7).

1.3.2. Kırsal Rekreasyon

“Kırsal rekreasyon” kapsamında yer alan faaliyetler özünde “kırsal” kökenli olmayıp, kökenini şehirde gerçekleştirilen faaliyetlerden almış, ancak geniş arazi

kullanımı ve bazı doğal unsurları gerektirmesi nedeniyle “kırsal” olarak nitelendirilen “açık hava” faaliyetlerini ihsas etmektedir. Bölgesel ölçekteki parklar, özel çiftlikler, koruluklar, boş kıyıları, hayvanat bahçeleri, botanik bahçeleri, yapay kanallar, baraj gölleri, hatta bahsi geçen alanlar arasında yer almayan boş kırsal alanlar, “kırsal rekreasyonel faaliyet” alanlarına örnek teşkil etmektedir. Ayrıca, yine şehir içinde açık alanda yapılabilen fakat doğal olmayan alanları gerektiren futbol, tenis, kriket gibi şehir içinde yapılabilen rekreasyonel faaliyetler de bu grup içinde yer almaktadır. İkisi arasındaki en temel fark ise kırsal rekreasyonel faaliyetlerin “doğal ortam” gerektirmeleridir. Kırsal ya da şehir dışı açık hava rekreasyonel faaliyetler; alan üzerinde önemli değişikliğe yol açtıkları ve bu faaliyetlerle ilgilenen büyük nüfus kitlelerini harekete geçirdikleri için coğrafyacılar tarafından giderek daha çok konu edilir olmuştur (Özgüç, 2017: 6-10).

Bu faaliyetler;

a) Şehirlerde ya da yakınında, piknik alanları, balık tutulacak yerler, büyük spor alanları gibi geniş-açık alanlarda kısa süreli boş zamanlarda yapılabilecek rekreasyonel faaliyetleri

b) Hem kısa hem de uzun süreli tatillerde şehir dışı alanlarda yapılabilecek her türlü rekreasyonel faaliyetleri kapsamaktadır (Özgüç, 2017: 10).

Kırsal rekreasyonel faaliyetler; gelişmekte olan ülkelerde ekonomik durumu iyi olan kesimin özellikle uzun süreli çalışma alanlarına yakın ve kısa zaman dilimlerinde kullandıkları ve kırsal alanlarda inşa ettirdikleri ikinci evlerinde gerçekleştirdikleri faaliyetler ile denize-göle girmek, balık tutmak ve benzeri küçük çaptaki faaliyetlerden oluşmaktadır. Gelişmiş ülkelerde ise bu tür faaliyet alanları çok sayıda insanın katılabildiği, çok farklı türlerden ve yüksek harcamaların yapıldığı dev bir endüstri haline gelmiştir (Özgüç, 2011: 10-11).

Anlaşıldığı üzere Özgüç rekreasyon sınıflandırmasında şehirsal ve kırsal ayrımını daha sık kullanılmakta ancak kesin bir ayırım yapmanın güç olduğunu da vurgulamaktadır. Zira birçok rekreasyonel faaliyet hem kırsal alanlarda hem de şehirsal alanlarda yapılabilmektedir. Açık hava da yapılabilen bir rekreasyonel faaliyet

kapalı alanlarda yapılabildiği gibi, kapalı alanlarda yapılan birçok faaliyet de açık alanlara taşınmıştır.

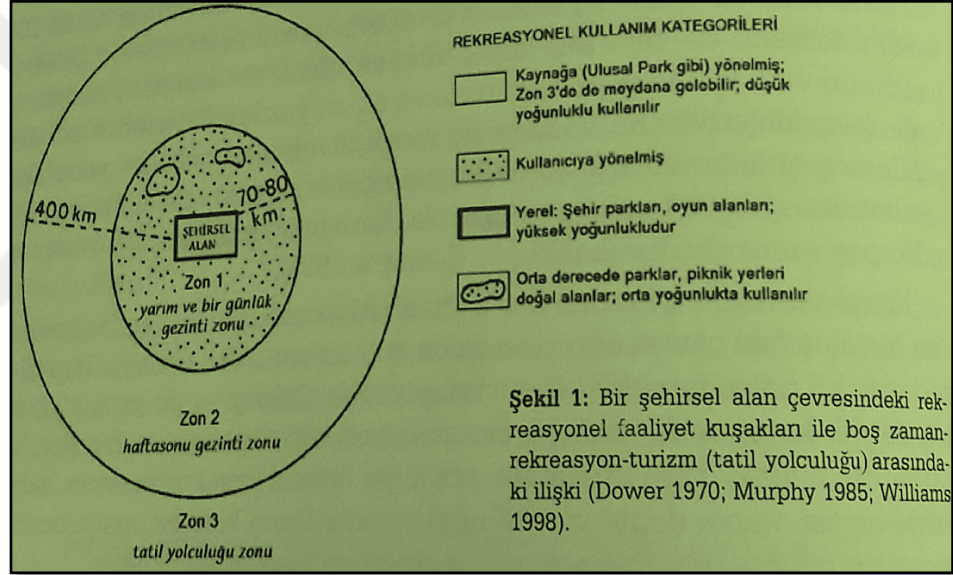
Rekreasyonel faaliyetlerin sınıflandırmasında esas alınan ölçütler çeşitli görüşlere göre farklılık göstermektedir. Bireyin rekreasyonel faaliyetlere katılma amacını temel ilke olarak ele alan görüşün yanı sıra faaliyetin yapıldığı alana göre de sınıflandırma yapılmaktadır. Ayrıca rekreasyonel faaliyete katılan kullanıcı profiline, yapıldığı mevsime, yapılış şekline gibi birçok etkene bağlı olarak rekreasyonel faaliyetlerin çeşitlendiği ve çeşitlenme üzerinden de sınıflandırıldığı görülmektedir. Bununla birlikte rekreasyonel faaliyetlerin organizasyonunu düzenleyenler ve organizasyonlara katılanlar açısından da sınıflandırma yapılabilmektedir. Örneğin Tribe (1995: 2) rekreasyonu “evde yapılan etkinlikler”; “ev dışında yapılan etkinlikler”; “seyahat ve turizm” olmak üzere üç gruba ayırarak incelemiştir. Cordes ve İbrahim (1999: 8) “halk rekreasyonu”, “ticari rekreasyon”, “şirket rekreasyonu”, “terapötik rekreasyon”, “diğer rekreasyonel aktiviteler” olmak üzere beş farklı grupta ele almıştır. Robinson (1972) rekreasyonel faaliyetleri; teknolojik temelli” ve “doğa temelli” olmak üzere iki grupta değerlendirmiştir. Mclean, Hurd ve Rogers (2005) ise rekreasyonu “kâr amacı güdülen” ve “kâr amacı güdülmeyen faaliyetler” olarak sınıflandırmıştır (Gülser, 2017: 12).

Görüldüğü üzere rekreasyonel faaliyetleri sınıflandırılırken çeşitli ölçütler göz önünde bulundurulmaktadır. Yine de rekreasyonel faaliyetlerin sınıflandırılması kesin ve mutlak bir şekilde yapılamamaktadır. Zira insanların alışkanlıkları ve tazelenme ihtiyaçları teknolojik ve toplumsal gelişmelere koşut olarak değişmektedir. Bu da gösteriyor ki zamanla bireyin rekreasyonel faaliyetlere katılma amacı farklı rekreasyon çeşidinin ortaya çıkmasına yol açmakta, böylece rekreasyonun yeniden sınıflandırılması söz konusu olmaktadır.

1.4. Rekreasyon-Mesafe İlişkisi

Rekreasyon, bir anlamda da “bir yerden başka bir yere gitmek” ya da “yer değiştirmek” demektir. İster bir cadde karşıdan karşıya geçilsin, isterse dünyanın herhangi bir yerine gidilmek istensin insanın rekreasyonun birçok türüne erişmek için belli bir mesafede hareket etmesi gerekmektedir. Kırsal rekreasyonel faaliyetleri gerek

tatil süresi gerekse rekreasyon alanlarının yakınlık ve uzaklığına yani mesafesine göre değişmektedir. Hafta ve yıl içinde rekreasyona ayrılabilir zamanın değişik uzunlukta olması, farklı hareket tiplerinin yarattığı farklı kalıpların birbirinden ayrılmasını kolaylaştırmaktadır. Günlük, hafta sonu ve yıllık tatillerde gidilecek yerlere yönelik eğilimler de bu şekilde belirlenebilmektedir. Rekreasyon planlanmasında da gidilecek yere yapılan yolculuk da önem taşımaktadır. Esasen durağan sayılan diğer rekreasyon türlerinde de belli bir mesafe kat etmek gerekmektedir. Evde kitap okumak için kitaplıktan kitap almak dahi buna örnek verilebilir ki rekreasyonda hareketin ya da mesafenin merkezi önemi Wolfe tarafından ortaya konulmuştur (Özgüç, 1998: 11-12).

Şekil 1.2: Şehirselle Alan Çevresindeki Rekreasyonel Faaliyet Kuşakları ile Boş Zaman Rekreasyon-Turizm Arasındaki İlişkiler (Özgüç, 2017:12).

Kaynak: (Özgüç, 2017:12): Özgüç, Nazmiye: **Turizm Coğrafyası: Özellikler ve Bölgeler**, 8. bs., İstanbul, Çantay Kitabevi, 2017, s. 12.

Rekreasyon ile mesafe ilişkisini ve bu ilişkinin belirleyicilerini Özgüç şu şekilde açıklamaktadır:

“Kısa süreli tatillerde yolculukta fazla zaman harcanmak istenmemesi nedeniyle genellikle şehre yakın, günlük gidilip gelinecek yerler tercih edilmektedir. Yolculukta

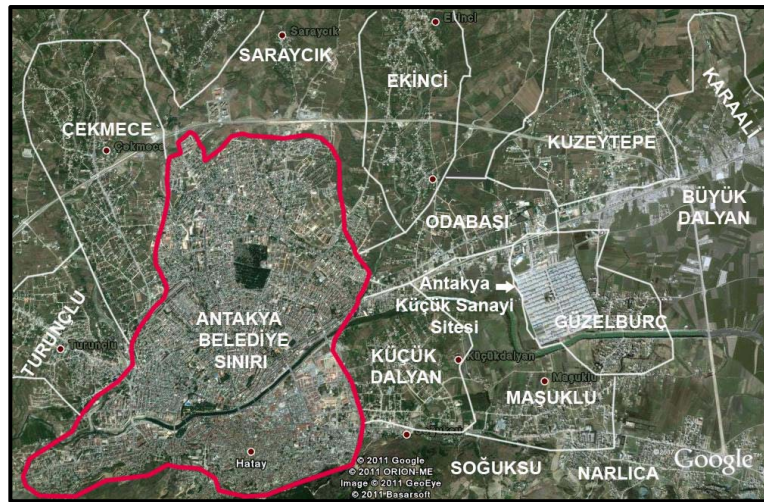
birkaç saatten çok zaman harcanmaya istekli olmak ise hafta sonu tatilleri için mesafe sınırını daha genişletmekte, ev dışında bir iki gece geçirecek olanlar ise daha da uzağa gitmektedirler. Bir coğrafi kaynağın çekiciliğine göre -örneğin kıyının uzun ve geniş ya da karayolunun hızlı gidiş-gelişi kolaylaştıracak nitelikte olması gibi- bu kuşak daha da genişleyebilmektedir. Hafta sonu kuşağının genişliği şehrsel merkezin büyüklüğüyle de ilişkilidir; geçilmesi gereken şehrsel alan çok genişse, zorunlu olarak metropolitan alan içinde ya da yakınında kalmak gerekebilmektedir. Seyahatin ne şekilde olacağı ise tatil gezisine çıkanın -turistin- kendi tercihinine, gelir düzeyine, eğitim durumuna, tatilden ne beklediğine ve boş zamanın uzunluğuna bağlı olacaktır” (Özgüç, 2017: 12-13).

Antakya'nın doğusunda Reyhanlı, Kumlu ilçeleri; batısında Samandağ, Arsuz ilçeleri; güneyinde Defne, Altınözü ilçeleri; kuzeyinde Belen ilçeleri yer almaktadır (Harita 2.2; Harita 2.3). Antakya'nın etrafını saran sur kalıntıları, kalesi, Habib-i Neccar Dağı, kaynağını Lübnan Dağlarından alan günümüzün Asi Nehri (Orontes) ve Amik Ovası şehrin tarihi ve doğal simgeleri arasında yer almaktadır (<http://www.antakya.gov.tr/cografik-yapi>).

Harita 2. 2: Hatay İli İlçe Sınırlar Haritası

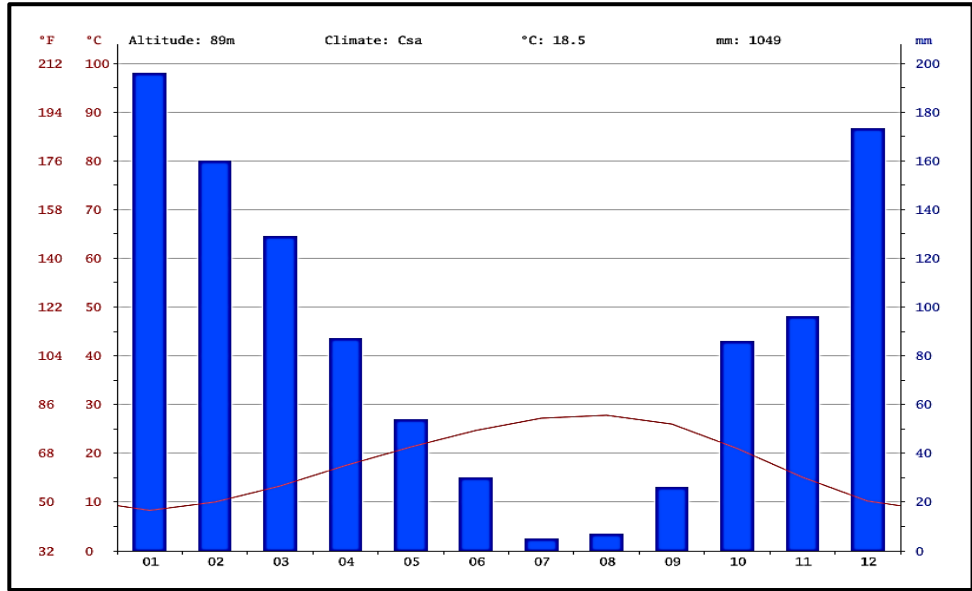
Kaynak: <http://iskenderuntb.org.tr/harita/>

Harita 2. 3: Antakya Belediye Sınır Haritası

Kaynak: Çetin, Bayram. Antakya ve İskenderun-Dört yol Çevresinde Suburbanizasyon (Banliyöleşme)", *Doğu Coğrafya Dergisi*, C. XVII, Sayı 28, 2012, s. 273.

Antakya’da da Hatay’ın yazları sıcak ve kurak, kışları ise bol yağışlı Akdeniz iklim tipi görülmektedir. Ancak, kıyı şeridi ile yükseltisi fazla olduğu iç kesimler arasında iklim özellikleri farklılıklar göstermektedir (Grafik 2.1). Bu nedenle kıyı bölgelerine nazaran Antakya’nın iç kısımlarında sıcaklık değerleri daha düşüktür (Demir, 1996: 17-18). Yıllık sıcaklık ortalaması 18,5°C iken, uzun yıllar ortalama yıllık yağış miktarı ise 1049 mm civarında seyretmektedir (<https://tr.climate-data.org/asya/tuerkiye/hatay/antakya-243/>).

Grafik 2. 1: Antakya İklim Grafiği

Kaynak: <https://tr.climate-data.org/asya/tuerkiye/hatay/antakya-243/>

Antakya, Türkiye’nin önemli jeopolitik noktasında bulunmakta; Avrupa ülkeleri ile Orta Doğu ülkelerini birbirine bağlayan işlek E-91 karayolu şehirden geçmektedir. Ticaret yolları üzerinde bir kavşak konumunda olması çok sayıda yabancı gelip gittiği önemli bir sınır kapısı durumundadır. Ayrıca Antakya, zengin bir tarım bölgesi ve ticaret merkezi olmasının yanı sıra farklı inançlara ev sahipliği yapan köklü tarihe sahiptir. Bu nitelikleri, şehri farklı inançların ve kültürlerin buluşma noktası haline getirerek, şehrin sosyo-ekonomik açıdan zenginleşmesini sağlamıştır (Başeymez, 2009: 25-34).

Orta Paleolitik Çağ'dan bu yana topraklarında çeşitli uygarlıklar kurulan Antakya'da; Akad, Babil, Hitit, Hurri, Mittanni, Mısır sonra tekrar Hitit medeniyetleri varlık göstermiştir. Perslerin ve İskender'in yönetimini de yaşamış, İskender'in ölümünden sonra imparatorluk toprakları dört komutanı arasında paylaşılmış, I. Selevkos Nikator tarafından kurulan Selevkos (Seleukos) İmparatorluğu'nun sınırları içinde kalmıştır. I. Selevkos Nikator oğlu I. Antiokhos Soter'in adıyla MÖ 305-300 arasında *Antiokheia* (Antakya) şehrini kurmuş, Antakya zamanla büyüyerek Selevkosların merkezi olmuştur (Harita 2.4). *Antiokheia*, aynı adla kurulan başka şehirlerden ayırt etmek adına, kıyısında bulunduğu Orontes Nehri (Asi Nehri) ile birlikte *Antiokheia Orontes* olarak anılmıştır. Şehir, Selevkoslarla Mısır ve Roma arasında yapılan savaş sonrası MÖ 64'te Roma topraklarına katılmıştır (Türkiye İller Ansiklopedisi, 2005: 466-467).

Harita 2. 4: Selevkos (Seleukos) İmparatorluğu Haritası (MÖ 3. Yüzyıl)

Kaynak: <https://arab-aa.com/2010/07/24/syrian-tetrapolis-2/>

Antiokheia, kurulduğunda dört mahalleden oluşmaktaydı. Bu nedenle Tetrapolis (Dört Kent) adı da kullanılmıştır. Izgara planı düşünülerek planlanan şehrin sokakları, kışın güneşin, yazın ise rüzgârın içeri girmesine izin verecek şekilde yapılandırılmıştır. (<http://www.antakya.bel.tr/icerik/29/3/antakyanin-kurulusu.aspx>).

Şehrin Hristiyanlık dünyasında önemli bir yeri bulunmaktadır. Gerek Hz. İsa'nın havarilerinden Aziz Petrus'un, Hristiyanlık dinini *Antiocheia*'da yaymaya çalışması gerekse ilk kilisenin kurulması ve ilk vaftiz törenin yapılması buranın bir dönem Antakya Patrikliği'nin merkezi olmasını sağlamıştır. Hz. İsa'nın ölümünden sonraki 3. yüzyılda eski önemini yitirmeye başlamış; ilerleyen dönemde ise Bizanslılarla Araplar arasında sık sık el değiştirmiş ve sırasıyla Selçuklu, Antakya Prensiği, Memlük, Osmanlı egemenliğine girmiştir. I. Dünya Savaşı'ndan sonra da Fransız işgali altında kalmış ve Suriye'ye bağlanmıştır. Daha sonra şehirde Hatay Cumhuriyeti kurulmuş ve 1939 tarihinde Türkiye'ye katılmıştır (Türkiye İller Ansiklopedisi, 2005: 467-468).

Antakya'da, "farklılıklara saygı" bir yaşam kültürü olarak başka toplumlara örnek olacak düzeydedir. Antakya'nın "Doğu'nun Kraliçesi" olarak anılmasının temelinde, köklü tarihinden miras kalan eserleri ile çok etnikli ve çok kültürlü mahalli özelliklerini korumasıdır. Antakya'da sosyal yapı Nusayri Araplar (Arap Alevileri), Sünni Türkler, Alevi Türkler, Sünni Araplar, Hristiyan Ortodoks, Katolikler, Protestanlar, Ermeniler, Yahudiler ve diğer birçok etnik gruptan oluşmaktadır. Antakya'da üç semavi dinin ibadet mekânları; cami, kilise ve havra bir arada bulunmaktadır. Ramazan, Noel ve Hamursuz bayramları gibi dini ritüellere hangi etnik yapıdan olunursa olunsun tüm halkın katıldığı görülmektedir. Doğal afetler ve savaşlar gibi zorlukların farklı din ve etnik kökene sahip halkı birlikte hareket etmeye ve ortak kaderi yaşamaya götürdüğü de ileri sürülmektedir. Ancak, sosyal ve kültürel alanlarda benzerlikler olmasına rağmen, yaşam tarzları ve dini pratikler noktasında farklılıklar görülmektedir. Bu farklılıkları, uzlaşma ve anlaşma yoluna giderek aşan halk, ortak değerlerle ortak kültür çevresinde toplanabilmektedir. Her birey bir yandan sahip olduğu kimliği çekinmeden ifade ederek kendi değerlerini yaşatabilmekte, öte yandan ortak değerler ve kültür uyarınca bir arada yaşayabilmektedir (Başeymez, 2009: 25-34).

Yukarıda bahsedildiği gibi Antakya'da farklılıklara saygılı bir yaşam biçiminin ve zengin bir kültürün oluşması Antakya'yı Türkiye'nin diğer şehirlerinden ayrılmaktadır. Antakya'da bu özelliğin oluşmasında; iklimi, coğrafi konumu nedeni ile önemli ticaret yolları üzerinde bulunması ve Suriye, Lübnan, İsrail, Ürdün, Irak gibi

Ülkelerin yakınında yer alması, Roma, Mezopotamya, Osmanlı ve son olarak da Cumhuriyet Őhrinin sentezi olmasından kaynaklanmaktadır (Başeymez, 2009: 25-34).

Günümüzde Antakya’da Şehirleşmenin ekonomik etkenler ve gçler sonucunda oluŐageldiđi görülmektedir zira 1955’ten günümüze kadar Antakya nüfusu 5,6 kat büyüme göstermiştir. Göçe bağlı olarak gerçekleŐen büyüme yalnızca Antakya için geçerli olmamıŐ, çevresindeki yerleşim yerlerinde de etkisini göstermiştir. Antakya’nın çevresindeki sanayi ve hizmetlerin Şehrin çevresinde yer alması, nüfus artıŐı ile birlikte yerleşim yerlerinde de büyümeyi sağlamıştır. Bu durum Antakya çevresindeki karayolları ve Antakya’daki sanayi kuruluŐlarının varlığı ile iliŐkilendirilmekte; her ikisinin de hizmet sektörünün dađılıŐını etkilediği bilinmektedir (etin, 2013: 272-276).

Antakya, Hatay’ın en büyük yüzölçümüne ve nüfusuna sahip ilçesi olsa da taŐıdıđı özellikleri ile “Şehir” olarak da anılabilmektedir. 6360 sayılı Kanun ile kurulan ile, 1 belediye ve 95 mahalleden oluşmaktadır (<http://www.antakya.gov.tr/nufus>).

Yıl	Antakya Nüfusu	Erkek Nüfusu	Kadın Nüfusu
2018	377.793	188.755	189.038
2017	370.485	185.260	185.225
2016	365.402	183.276	182.126
2015	360.652	181.582	179.070
2014	354.768	179.448	175.320
2013	347.974	175.992	171.982
2012	470.833	235.943	234.890
2011	464.947	234.945	230.002
2010	461.477	236.478	224.999
2009	202.216	-	-
2007	186.243	-	-
2000	144.910	-	-
1990	123.871	-	-
1985	107.821	-	-
1980	94.942	-	-
1975	77.518	-	-
1970	66.520	-	-
1965	57.855	-	-
1960	45.674	-	-
1955	38.138	-	-
1950	30.494	-	-
1945	27.448	-	-
1940	26.936	-	-

Tablo 2. 1: 1940-2018 Yılları Arasında Antakya Nüfusu

Kaynak: 2010-2018 Yılları Arasında Antakya Nüfusu, Antakya Kaymakamlığı, (Çevirimiçi) <http://hataynufus.gov.tr/nufus-sayimlari>, 17 Kasım 2018.

Kaynak: 1940-2009 Yılları Arasında Antakya Nüfusu, Çetin B. “Hatay’da Kentleşme’nin Seyri (1940-2009) ve Mekansal Dağılışı”, (Çevirimiçi), s. 1-28 <https://dergipark.org.tr/download/article-file/27001>, 06 Mayıs 2019.

Sonuç olarak, Antakya önemli ticaret yollarının kavşağı olması ve jeopolitik öneminin yanı sıra birçok medeniyete ev sahipliği yapması münasebetiyle kadim bir geçmişe sahiptir. Farklı din ve etnisiteye sahip halkının kendi kültür ve değerlerini korurken, ortak değerler ve kültür etrafında toplanarak oluşturduğu uyumlu mozaik ile diğer yerleşim yerlerinden ayrılmaktadır. Bahsi geçen özellikleri ile de halkının boş zamanlarında “kendini gerçekleştirme” bağlamında rekreasyon konusunda önemli ve zengin bir kaynak niteliği sergilemektedir. Bu doğrultuda Antakyalıların geleneksel rekreasyon alışkanlıkları; farklı kültürel değerlere göre yapılan düğünler, farklı dinlere ait bayram kutlamaları, doğum ve ölüm törenleri ile mesire yerlerinde yapılan piknikler, altın günleri ve hamam eğlenceleri gibi sosyal hayatı canlandıran önemli faaliyetlerinden oluşmaktadır.

Antakya'daki farklı kültürel yapı nedeniyle yukarıda bahsi geçen rekreasyonel faaliyetlerde farklılıklar görülmesine karşın, din ve etnisitenin ötesine geçilerek, oluşturulan ortak değerlerle benzerlik gösteren faaliyetler de söz konusudur. Bazı yörelerde, din ve etnik kökenden bağımsız olarak, doğum yapan kadına sütünün gelmesi için et yedirilmesi ya da bazı yörelerde aynı amaçla tatlı yedirilmesi yöresel benzerliklere ve ortak değerlere örnek olarak verilebilir. Öte yandan, Hristiyanlarda bebek doğduktan sonra doğan bebeğin günahlarından arınması ve kötülüklerle karşı kutsanması için vaftiz töreni yapılırken, Müslüman Türklerde bebeğin doğumunun 40. gününde kırkının çıkarılması ise din kaynaklı farklılıklara örnek teşkil edebilir.

Antakya'da evlenme süreci; kız isteme, nişan, kına gecesi, düğün, düğün hamamı, dini nikâh gibi bir dizi geleneksel uygulamayı içermektedir. Bu uygulamalar çeşitli inanış, âdet ve geleneğe göre şekillense de genellikle kız istemeye gidilirken erkek evi tarafından kız evine tatlı götürülmesi ve kız evi tarafından kahve ikram edilmesi gibi benzerlikler de söz konusudur. Giderek azalsa da yapılan geleneksel törenlerden biri de düğünden önce gidilen gelin hamamıdır. “Gelin hamamı”nda müzikli eğlence düzenlenmekte; evde hazırlanan dolma, sarma, börek gibi yiyeceklerle hamamda sofraya kurulmaktadır. Düğün de ise -geçmişte günümüze nazaran ağırlıklı olarak yapılsa da- kurban kesilip, çeşitli yemekler hazırlanmaktadır (Türk, Şahin, 2004: 12-13). Antakyalı Hristiyanlarda ise daha önceki dönemlerde kına gecesinin cumartesi akşamı yapılması, evlenecek kızın hamama götürülmesi, gelin

hamamında eğlence düzenlenmesi, düğünün perşembe günü başlaması ve üç-dört gün sürmesi gibi evlenme geleneklerinin söz konusu olduğu; perşembe ve cuma günü yapılan düğünlere “komşu düğünü” denildiği ileri sürülmektedir. Bu günlerin gecesinde düğün evinde komşuların bir araya geldiği, ziyafet sofraları kurularak yemekler yenildiği, içkiler içildiği, türküler eşliğinde eğlendiği bildirilmektedir. (Türkoğlu, 2006: 109). Antakyalıların evlenme geleneklerinde hangi etnik yapıdan olunursa olsun yemeğin önemli bir yere sahip olduğu görülmektedir. Yemek geleneği son yıllarda değişiklik göstermiş, eskiden evlerde yapılan nişan ve düğün yemeği günümüzde ağırlıklı olarak restoran ya da salonlarda yapılmaya başlanmıştır. Bu ritüellerde gelenekselden moderne doğru bir değişim geçirildiği tüm etnik yapılarda görülmektedir.

Antakya’da bayram kutlamaları da farklı inanç ve kültüre sahip halk tarafından farklı şekillerde ve farklı yiyecek ve içecekler tüketilerek kutlandığı gibi benzerlikler de taşımaktadır. Kurban Bayramı, Ramazan Bayramı, Paskalya Bayramı, Noel Bayramı, Epifani ya da Vaftiz (Kıddes) Bayramı, Işık-Nur Bayramı Antakya’da kutlanan bayramlara örnek olarak verilebilir.

Nusayriler (Arap Alevileri) için gerek bayramların gerekse adakların en önemli yemeği “hrisi” olup kutsal bir öneme sahipken, Sünnilerde günlük bir yiyecek olarak karşımıza çıkmaktadır. Ramazan ve Kurban Bayramı Nusayriler ve Sünnilerin ortak bayramıdır. Hristiyanlar ile Nusayriler tarafından ortak kutlanan bayram ise Yumurta Bayramıdır. Paskalya Bayramı, Hristiyanlar için en önemli bayram olup, bu bayramın sembolü ise renk renk boyanan yumurtalardır (Türk, Şahin, 2004: 13). Antakyalıların özel günlerde tepsi içinde veya içli köfte şeklinde yaptıkları “oruk” adı verilen etli yemek Noel Bayramının en önemli yemeğidir. Hristiyanların bayram ziyaretleri Müslüman Türklerin bayram kutlamaları ile benzerlik göstermektedir. Büyüklerin elinin öpülmesi, küçüklere bayram harçlığı verilmesi, misafire çikolata, muzlu likör, çay, pasta gibi yiyecek ve içecek ikram edilmesi bahse konu benzerlikler arasında yer almaktadır (Türkoğlu, 2006: 109).

Antakya’nın inançsal ve kültürel zenginliği nedeniyle ölüm törenleriyle ilgili değişik uygulamalar söz konusudur. Ölüm haberinin duyurulması, ölünün yıkanması,

kefenlenmesi, defnedilmesi her etnik grupta farklılıklar gösterse de benzerlikler de barındırmaktadır. Antakya’da hangi etnik yapıdan olunursa olsun ölen kişinin yakınları, komşuları ölü evine giderek, o evde yaşayanların acılarını hafifletmek isterler. Ermeniler dışında tüm gruplarda defin işleminin ardından mezarlıktaki tüm cemaat ölü yakınlarıyla birlikte ölü evine giderler. Tüm etnik gruplarda ölümün 7. ve 40. günü ve yıldönümlerinde yemekler verilerek ölen kişi anılır. Bunların yanında bütün kültürlerde ölen kişilerin ardından 40 gün yas tutulur (Şahin, 2006: 26-72).

2.2. Yeme İçme Alışkanlıkları

Antakya’da yemek kültürünün sosyal yaşamda birleştirici özelliği bulunmakta, bir masa etrafında oturup birlikte yemek yemenin kendi içinde kültürden kültüre farklılıkları söz konusu olsa da ortak değerleri paylaşmanın anlamını oluşturmaktadır. Antakya’da; ekolojik, ekonomik, kültürel ve dinsel unsurlar yemek kültürünü oluşturmaktadır. Akdeniz iklimine sahip Antakya’da çok çeşitli sebze ve meyvenin yetişmesi; önemli ticaret yolları üzerinde yer almasından dolayı da farklı kültürlerden etkilenmesi ve topraklarında geçmişten bugüne farklılıkları barındırması yemek kültürünün ve çeşidinin zenginleşmesini sağlamıştır. Örneğin, Deighton (1999: 57-58), Romalılarda karmaşık tatlar içeren yemekler tercih edildiğini, çok çeşitli baharatlar kullanıldığını ifade etmektedir. Bugün Antakya yemeklerinin çoğu baharatlı ve Romalıların tercih ettiği gibi karmaşık tatlardan oluşan yemeklerle benzerlik göstermektedir. Belge (2000: 141), Osmanlıların yemek kültüründe kebab/ızgara yemeklerinin ağırlıklı olduğunu belirtmektedir ki bu yönüyle de Antakya yemek kültürü üzerindeki etkisi dikkat çekmektedir (Türk, Şahin, 2004: 4-6).

Antakya’da yemek kültürü farklı dinsel ve kültürel unsurlarla da şekillenmekte, insanların dini inançları özellikle dinen uygun görülen ve yasaklanan yiyecek ve içeceklerde varlığını göstermektedir. Zira dinler, insanların inandığı o dinin buyruk ve yasaklarına göre hangi yiyeceğin yenmesi, hangisinin yememesi gerektiğine karar verdiği için dini törenlerde sunulan yiyeceklerin de insanların yemek kültürü üzerinde etkisi belirleyici olmuştur. Antakya’da farklı dini grupların yemek kültürü konusundaki farklılıkları, oruç, bayram ve kutsal gün ve gecelerde ortaya çıkmaktadır. Genel anlamda yapılan yemekler ortak olsa da her inançta bazı yiyecek ve içecekler,

emir ve yasaklar uyarınca, simge haline gelmiştir. İnançları gereği kutsal sayılan ve yasaklı olan bazı yiyecek ve içecekler Tablo 2.2 ve Tablo 2.3'te verilmiştir (Türk, Şahin, 2004: 6-8)

Kutsal Olanlar		
Nusayriler	Hıristiyanlar	Sünniler
Nakfi	İsa Helvası	Zemzem Suyu
Ekmek	Ekmek	Ekmek
Hhsi (aşur)	Şarap	Nar
Tuz	Yumurta	Tuz

Tablo 2. 2: Antakya'da Dini İnançlara Göre Kutsal Sayılan Yemekler

Kaynak: Türk Hüseyin, Şahin Kadriye: “Antakya Geleneksel Yemek Kültürü”, **Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, C. II, Sayı 2, 2004, s. 6.

Yasak Olanlar		
Nusayriler	Hıristiyanlar	Sünniler
Dişi Hayvan Eti	Oruç Zamanı Hayvansal Gıda Yemek	Dişi Hayvan Eti
Tavşan Eti		Alkol
Domuz Eti		Domuz Eti
Pulsuz Balık		

Tablo 2. 3: Antakya'da Dini İnançlara Göre Yasak Sayılan Yemekler

Kaynak: Türk, Hüseyin, Şahin, Kadriye: “Antakya Geleneksel Yemek Kültürü”, **Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, C. II, Sayı 2, 2004, s. 8.

Nusayriler (Arap Aleviler), “nakfi” adı verilen bir içeceği her namaz sırasında cemaate mutlaka ikram etmektedirler. “Hrisi” Nusayrilerde, kutsal kabul edilen, iyice pişirilmiş et ve dövmeden yapılan yemektir. Ekmek her üç din grubunda da kutsal sayılmaktadır. Zemzem suyu, Sünnilerce; tuz hem Nusayriler hem de Sünnilerce kutsal sayılmakla birlikte zaman içerisinde bu inançlarda zayıflama görülmektedir. (Türk, Şahin, 2004: 6-8).

Antakya’da yemek kültürünün yaşatılmasında fırıncıların, kasapların, tatlıcılarının ve lokantacılar önemli bir rolü bulunmaktadır. Özellikle de fırıncı ve kasaplar mahalle aralarında günlük yemek kültürünün vazgeçilmezleri arasında yer almakta; satışın yanı sıra özellikle öğle ve akşam yemekleri için yemek siparişi de alıp hazırlamaktadırlar. Antakya’ya mal olmuş kebablardan “kâğıt kebabı” ve “tepsi kebabı” kasaplar tarafından hazırlanmakta; kasap tarafından en yakın fırına gönderilmekte ve pişmiş kebab sipariş veren kişi tarafından fırından alınmaktadır (Foto 2.1 ve Foto 2.2). Antakya’da kasap ve fırıncılar bahsi geçen kebabların yanı sıra lahmacun, biberli ekmek, pide, kek gibi hamur işlerini de pişirmekte bu nedenle de mahalle kültüründe önem arz etmektedirler.

Foto 2.1: Tepsi Kebabı

Foto 2.2: Kâğıt Kebabı

Antakya’da kasapların hemen hemen hepsi hem kasap hem de kebab hizmeti vermektedir. Antakya ile özdeşleşen tepsi kebabı ve kâğıt kebabı yemek isteyen yerli halk ve turistler genellikle Uzun Çarşı içindeki Pöç Kasabı’nı (Kebab Salonu) tercih etmektedir (Foto 2.3). “Tepsi kebabı”; etin satır ile kıyma haline getirilip, tepsiye yayılarak pişirilip domates sosu ve biber eşliğinde hazırlanmasıyla yapılan yemektir. Sossuz kâğıt üstünde yapılan aynı kebaba ise “kâğıt kebabı” adı verilmektedir.

Foto 2.3: Pöç Kasabı Kebap Salonu (Tarihi Uzun Çarşı İçinde)

Antakya'nın yemek kültürünü farklı kılan bir özelliği ise yaz mevsiminde yapılan hazırlıklarda ortaya çıkmaktadır. Antakya mutfağının en temel özelliği yaz ve kış mevsiminde taze yeşilliklerin daima sofralarda yer alması ve yemeklerin oldukça baharatlı olmasıdır. Hemen hemen her yemekte taze yeşillik özellikle de kebabların yanında nane tüketilmektedir. Bu yiyeceklerin kimisi yaz mevsiminde kurutulularak, kimisi salamura yoluyla, kimisi de turşu ve reçel yapılarak her mevsim sofralarda yerini almaktadır. Örneğin, bakla, bamya, patlıcan, kırmızıbiber, kabak kurutulularak; zeytin, üzüm yaprağı salamura yapılarak, çeşitli meyve ve sebzelerden reçel ve turşu, salça, nar ekşisi olarak her mevsim tüketilir hale getirilmektedir (Foto 2.4). Yine, Antakya mutfağında tarhana, bulgur, lor, çökelek, nar suyu, şalgam turşusu sofralardan eksik edilmeyen yaz aylarında hazırlanan yiyecek ve içecekler arasında yer almaktadır.

Foto 2.4: Kurutulmuş ve Salamura Yapılmış Yiyecekler

Antakya’da sabah kahvaltısında yöreye özgü kahvaltılıkların sofrada yer aldığı görülmektedir (Foto 2.5). Antakyalılar, kahvaltıda humus ve baklanın yanı sıra yaz aylarında tuzlu yoğurt, kış aylarında ise biberli çökelek tüketmektedir. Bunların yanı sıra zahter salatası, yumurtalı yoğurt, zeytin salatası, ceviz reçeli, çeşit çeşit zeytin, kızartılmış Antakya peyniri, biberli ekmek kahvaltılarının vazgeçilmezlerini oluşturmaktadır (Foto 2.6 ve Foto 2.7).

Foto 2.5: Antakya’nın Yöresel Ürünlerinden Oluşan Kahvaltılıklar

Antakya'nın tarihi dokusu ile zengin yemek kültürünü birleştirerek rekreasyonel çekiciliği yüksek mekânların öne çıktığı gözlemlenmektedir. Birçok mekân yöresel ürünlerden oluşan kahvaltı hizmeti vermektedir. Bu mekânlar genellikle şehri ziyaret eden turistler tarafından tercih edilmektedir. Ne var ki, özellikle de savaş nedeniyle yabancı turist sayısında büyük ölçüde azalma olduğu, yerli turist sayısının da azaldığı işletme sahipleri tarafından ifade edilmektedir.

Foto 2.6: Taze Zahter

Foto 2.7: Biberli Ekmek

Antakya ile özdeşleşmiş ve yörenin ilk akla gelen tatlısı künefedir (Foto 2.8). Şehri ziyaret eden turistlerin bu tatlıyı yemek için tercih edecekleri birçok mekân, hemen hemen her mahallede bir iki tane künefeci, bulunmaktadır. Özellikle tarihi doku ve Uzun Çarşı içinde çok sayıda künefeci yer almaktadır. Künefeciler tüketimin en az kış aylarında yerel halk tarafından tüketildiği, diğer mevsimlerde ise turist sayısının artışına bağlı olarak tüketimin arttığını belirtmektedir. Sözü geçen künefecilerden, künefeyi Antakya'ya özgü şekilde hazırlayan Çınaraltı Künefe'nin en çok tercih edilen mekânlar arasında yer aldığı görülmektedir (Foto 2.9). Çınaraltı Künefe ile yapılan görüşmede tüketimin en az olduğu günlerde 200 kişi, en çok olduğu günlerde ise 1000 kişiye hizmet verdiklerini ifade etmişlerdir.

Foto 2.8: Antakya Usulü Künefe (Yeni Cami Mahallesi)

Foto 2.9: Antakya'nın Künefe Mekânlarından Biri: Çınaraltı Künefe
(Yeni Cami Mahallesi)

Antakya'nın meze kültürü de oldukça geniştir (Foto 2.10). Antakya yerel halkının, turistlerin ve günübirlik olarak Antakya'da bulunan kişilerin en çok tükettikleri mezeler; “aşur”, “abagannuş”, bakla ezmesi, haydari, “mütebbel”, yeşil zeytin salatası, çökelek salatası, “muhammara”, kısır, “musluka”, cevizli cingan mezesi, yumurta öccesi (mücver), “tebbuli”, çeşitli yoğurtlamalar, humus ve “oruk” adı verilen Antakya usulü içli köftedir (Foto 2.11 ve 2.12).

Foto 2.10: Antakya Mezeleri

Foto 2.11: Antakya Usulü Humus

Foto 2.12: Antakya Usulü İçli Köfte (Oruk)

Antakya’da kahve, İnci Kırathanesi’nde farklı bir sunumla ikram edilmektedir. Bu mekânda, “affan kahvesi” olarak da anılan ve çay bardağı ile sunulan şekersiz kahve içilip, ardından da yaz sıcaklığını hafifleten “haytalı” yenilmektedir (Foto 2.13 ve Foto 2.14). Haytalının yapılışında nişasta kullanılmaktadır. Nişasta tepside pişirilerek dondurulup, kesilerek üstüne gül suyu ve kar dökülerek ikram edilmektedir. Antakya’yı ziyaret edenler, geçmişten günümüze kadar gelen bu farklı içecek ve tatlıyı tatmak istemektedir. Yerel halk ise en çok yaz mevsiminde serinlemek amacıyla tüketmektedirler.

Foto 2.13: ay Bardağında Kahve

Foto 2.14: Haytalı

Antakya halkı tarafından atıştırmalık olarak en ok “kmbe”, “kerebi” ve simit tkutilmektedir. Pastanelerin oğunda kmbe ve kerebi dışında pek rn bulunmamaktadır. Antakyalılar simitle birlikte tuz ve kimyon tkutilmektedirler (Foto 2.15 ve Foto 2.16).

Foto 2.15: Antakya Usul Simit

Foto 2.16: Kmbe ve Kerebi

Geçmişten günümüze gelen yemeklerin hâlâ Antakya sokaklarında rastlanabilir olması gastronomi turizmi adına yöreyi daha da çekici kılmaktadır. Antakya’da dünyanın birçok yerinden yiyecek içecek kültürüyle ilgilenen, bu tatları yerinde görüp, tatmak amacıyla gelmiş olan kişileri görmek mümkündür. Bu mirasın korunması ve gelecek nesillere taşınması için Hatay Büyükşehir Belediyesi, Hatay Aşçılar ve Turizm Birliği Derneği gibi kuruluşların çalışmaları sonuç vermiş, Antakya’nın/Hatay’ın, 2017 yılında Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu (UNESCO) tarafından “Dünyanın 26. Gastronomi Şehri” olarak kabul edilmesi sağlanmıştır (Foto 2.17).

Foto 2.17: Hatay Gastronomi Evi (Zenginler Mahallesi)

Antakya’da hızla gelişmeye devam eden gastronomi turizminin gelecek yıllarda büyük bir potansiyele sahip olacağı görülmektedir. Son zamanlarda gelişen hava ulaşım imkânları nedeniyle İstanbul, İzmir, Ankara gibi büyük şehirlerden günübirlik ziyaretçilerin sayısında da artış gözlemlenmektedir.

Antakya, zengin tarihi kadar zengin mutfağıyla da dikkat çeken bir kültür şehridir. Geçmişten günümüze bir arada yaşamayı başarmış Antakyalılar arasındaki huzurlu birliktelik her grubun yemek kültürüne de yansımış ve Antakyalıların birçok ortak yemeği oluşmuştur.

2.3. Mesire Alanlarına Gitme

Antakyalıların gelenekselleşen rekreasyonel faaliyetlerden biri de mesire alanlarında yürüyüş ve piknik yapmaktır. Mesire alanlarına ailece ya da arkadaş grubu olarak genellikle kalabalık bir şekilde piknik yapmak, dinlenmek ve eğlenmek amacıyla gitmektedirler. Her mevsim gidilmekle birlikte özellikle yaz aylarında ve hafta sonlarında katılım artmaktadır. Buralara giderken evden yiyecek içecek hazırlanmakta ve mangal yapılmaktadır. Gidenler ekonomik durumlarına göre, mangal yakıp, önceden terbiye ettikleri etlerini, biberleri ve domateslerini pişirmektedirler. Etin yanında yine yöreye özgü mezeler ve salatalar da piknik sofralarında yerini almaktadır. Piknik yapabilmeleri için gidilen mesire alanlarında oturma grupları, mangallar ve temel ihtiyaçlar düşünülerek lavabo ve tuvaletlerin sağlandığı görülmektedir. Antakyalıların, mesire alanlarına çoğunlukla özel araçlar ile gittikleri gibi toplu taşıma araçlarını da kullandıkları tespit edilmiştir.

Antakya ve şehir merkezine yakın mesire alanları; Tahtaköprü Mesire Alanı, Habibi Neccar Kent Ormanı, Karlısu Göleti ve Macera Parkı ve Harbiye Şelalesi (Şelale Park) olarak sıralanmaktadır. Mesire alanlarında bulunan yapay göletler, yüzme havuzları, restoranlar, çay bahçeleri, botanik bahçeler, çocuk oyun grupları, düğün salonları, seyir terasları, oturma ve yürüyüş alanları ile mangal olanaklarının mesire alanlarını çekici kıldığı ileri sürülebilmektedir.

2.4. Kahvehaneye Gitme

Antakya kültürünü anlamak için, belki de öncelikle eski Antakya kahvehanelerini analiz etmek gerekmektedir. Sanat, edebiyat ve bu tür paylaşımları içeren eğlencelerin yapıldığı Antakya kahvehanelerinin sayfiye yeri olarak hizmet vermiş olduğu da Antakya sakinleri tarafından ifade edilmektedir. Geçmişte her kahvehanenin farklı bir rekreasyonel faaliyete ev sahipliği yaptığı da anlaşılmaktadır. Bahsi geçen kahvehanelerden biri İnci Kırathanesi olup, halk arasında adını bulunduğu mahalleden alarak “Affan Kahvesi” olarak da anılmakta ve dört kuşaktır Sahilli Ailesi tarafından işletilmektedir (Foto 2.18). Affan Kahvesinde kullanılan eşyaların çoğu orijinal hali korunarak günümüze kadar getirilmeye ve geçmişin ruhu eşyalarla yaşatılmaya çalışılmaktadır.

Foto 2.18: Tarihi İnci Kırathanesi (Affan Kahvesi) (Kurtuluş Caddesi)

1950’li yıllarda faaliyet gösteren ancak günümüze kadar varlığını koruyamayan geçmişin kahvehanelerinden Uzun Çarşı Orta Kahve’de anlatılan hikâyeler, Empire Kahve Gazinosu’nda izlenen filmler, Kasrı Bellur Kahvesi’nde sahnelenen tiyatro oyunları, Sakarya Kahvesi’nde dinlenen konserler, Asmalı Kahve’de halkın Fransız işgaline karşı örgütlendiği, Çiçekli Kahve’de kadınların eğlenceleri, Libyeli Kahve’den Asi Nehri’ne girildiği bildirilmektedir (<http://www.antakyaturu.com/index.php?okod=254>). Bu bağlamda, geçmişte Antakya’da kahvehane anlayışının günümüzdeki ile ne denli farklı olduğu ve farklı rekreasyonel faaliyetlere ev sahibi yaptığı anlaşılmaktadır.

Günümüze kalan tarihi kahvehaneler ise Kabçatılı Kahve, Hünkâr Köşesi Kahvesi, İnci Kırathanesi (Affan Kahvesi) ile sınırlı görülmektedir. Yaz mevsiminde günde 50-60 kişinin, kış mevsiminde ise 100’e yakın kişinin kahvehanelere gittiği; Ramazan ayında belirtilen sayının azaldığı ancak iftardan sonra saat 22.00’ye kadar olan zaman diliminde yoğunluk yaşandığı belirtilmektedir. Antakya’da günümüz kahvehanelerinin yerini çay bahçeleri ve kafeler almaktadır. Büyük Parkın içinde yer alan çay bahçesi de klasik kahvehaneler gibi hizmet vermektedir. Kahvehanelere genellikle hafta içi iş saatlerinde emekli ve çalışmayan kişilerin, akşamları ve hafta

sonları ise çalışanların katıldığı böylece sayının arttığı ifade edilmektedir. Kahvehanelerde gündüzleri yoğunluğun az, akşam saatlerinde özellikle 20.00-22.00 arasında yüksek olduğu görülmektedir. Kahvehanelere her gün uğramayı alışkanlık haline getiren insanlar olduğu kadar, hafta sonları ve maç izlemek için uğrayanlar da vardır. Kahvehaneleri tercih edenlerin yaş aralığı ise, 30-65 yaş arasındadır. Bu yaş aralığının altında kalanlar, gençler, genellikle kafeleri tercih etmektedirler. Antakyalılar, çeşitli kâğıt oyunlar oynayarak, televizyon izleyerek ve sohbet ederek, “bir nebze stresten uzaklaşmak” amacıyla kahvehanelere gitmeyi tercih ettiklerini bildirmektedirler. Kahvehanelerde, çay, hazır kahve soda, gazoz ve Türk kahvesi içip, iskambil oyunları ve okey oynanmaktadır.

2.5. Meyhaneye Gitme

Antakya’da meyhane kültürü oldukça geliştiği öne sürülebilir zira “Eski Antakya” olarak anılan tarihi doku içinde birbirine yakın 20 meyhanenin varlığı bu sava kanıt teşkil eder niteliktedir. Yerel halkın çoğunluğu ayda en az bir iki defa meyhaneye gittiğini bildirmektedir. Meyhaneye gidenlerin 25-50 yaş aralığında olduğu görülmektedir. Türk Silahlı Kuvvetlerinin 20 Ocak 2018 tarihinde Suriye'nin Afrin ilçesine yönelik başlattığı askerî harekât sonrası yabancı turist sayısında büyük oranda düşüş yaşandığı bu nedenle meyhanelerde genellikle yerel halkın ve yerli turistin olduğu gözlenmektedir. Meyhaneler saat 12.00-24.00 arası hizmet vermektedir. Bu mekânlarda insanlar rahatsız edilmeden; iki kız arkadaş, kızlı erkekli arkadaş grupları, sohbet edip Antakya’ya özgü meze ve kebab türü yemeklerini yiyip, Türk sanat müziği eşliğinde alkol alabilmektedirler. Şehri ziyaret eden yerli turistler, sosyal medyadan araştırma yaparak, Leban, Avlu, Müzeyyen gibi meyhaneleri tercih etmektedirler. Bu mekânların her akşam dolmakta, bazen rezervasyon dahi almaya fırsatları kalmadıklarını belirtmektedirler. Adı geçen meyhanelerin genellikle restore edilen tarihi konakların avlusunda hizmet verdiği görülmektedir. 1850’den kalma bir konağın avlusunda hizmet veren Konak Restaurant bu meyhanelere örnek olarak verilebilir (Foto 2.19). Bunun yanı sıra Antakya mimarisinde her avluda bir iki tane turunç ağacının bulunması geleneği meyhane avlularında da söz konusudur.

Foto 2.19: Konak Restaurant (Zenginler Mahallesi)

2.6. Hamam Eğlenceleri

Yıkama eylemi insanın evrimsel gelişim süreci içinde zamanla değişiklikler göstererek günümüze gelmiştir. Hamam kültürünü ve mimarisi yerleşik hayatta ilk hayata geçirenlerin Romalılar olduğu görülmektedir. Daha sonraki medeniyetler, Bizanslılar ve Osmanlılar hamam kültürünü kendi gelenek ve göreneklerine uyarlamışlardır. Hamam kültürü; özel bir hizmet niteliğinde herkesin gidebileceği bir mekân olarak toplumun geneline açıktır. Hamam, işlevsel olarak ilk etapta yıkama ve arınma yeri olarak görülse de şehirli sosyal ilişki ağlarının kurulduğu önemli bir rekreasyon alanı olarak karşımıza çıkmaktadır (<http://dergi.hataykesif.com/?p=723>).

Antakya'da önemli bir yere sahip olan hamamların günümüzde, banyo kültürünün gelişmesi nedeniyle, eski önemini kaybetmiş olmasına rağmen geçmişte sosyal faaliyetlerin yapıldığı bir buluşma yeri olduğu bilinmektedir. Antakya'da Memluk, Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinden kalma Saka Hamamı, Cindi Hamamı, Meydan Hamamı, Yeni Hamam ve Kurtuluş Hamamı gibi tarihi hamamlar günümüzde de Antakya halkı tarafından kullanılmaktadır. Bunlardan Meydan ve Cindi Hamamı yalnızca erkeklere; Yeni Hamam, Saka ve Kurtuluş hamamları ise günün belirli saatlerinde erkek ve kadınlara ayrı ayrı hizmet vermektedir. Kadınların en çok tercih ettikleri hamam ise Antakya'nın en eski hamamı olan Saka Hamamıdır (Foto 2.20).

Foto 2.20: Tarihi Saka Hamamı ve Saka Türbesi (Akbaba Mahallesi)

Antakya’da hamamlarının hepsi tarihi ve aynı amaçla işletilse de Saka Hamamı farklı öyküsü ile diğerlerinden ayrılmaktadır. Hamamın içinde bir türbe bulunmakta; ziyaretçilerin birçoğu hamama yalnızca yıkanmak için değil, türbeyi ziyaret için de gelmektedir. Saka Hamamı, yaklaşık 500 yıllık bir tarihi geçmişe sahip ve içinde türbesi olan dünyadaki tek hamam özelliğini taşımaktadır. Hamamın, içinde Muhammed Saka’nın türbesi yer almaktadır. Muhammed Saka, o dönem, hamamın ocakçısı olarak görev yapmış bir şahsiyettir. Türbesinin içeride olma nedeni ise, aldığı maaşın bir kısmını hamam sahibine, bir kısmını ise ihtiyaç sahiplerine dağıtmasıymış. Öldüğünde hamamda yıkanıp, kefenlendikten sonra mezarlığa taşımak için yerinden kaldırmak mümkün olamadığından Muhammed Saka, ikinci ılık bölümünde kubbeli alana gömülerek, türbesi yapılmış (<http://www.antakyagazetesi.com/icinde-turbe-olan-dunyadaki-tek-hamam>). “Dünyada içinde türbe olan tek hamam” özelliği ile Saka Hamamın farklı bir rekreasyon alanına dönüştüğü görülmektedir.

Antakyalılar her biri ayrı bir mahallede yer alan hamamlardan genelde kış mevsiminde evlerine yakın mesafede olanları tercih etmektedirler. Günümüzde kadınlar genellikle hamama, düğün ve sünnet davetleri için katılım göstermektedirler. Düğün eğlencelerinde, gelin hamamı gündüz, damat hamamı ise gece yapılmaktadır. Düğün ve sünnet eğlencelerinin olduğu gün hamam yalnızca düğün sahiplerine hizmet

vermektedir. Hamama arkadaş, komşu, akraba, eş dost davet edilmektedir. Hamama gitmeden bohçalar hazırlanmakta; içine lif, kese, defne sabunu, hamam tası, tarak, işlemeli havlu, takunya gibi banyo malzemeleri konulmaktadır. Bu ortamın, oğullarını evlendirmek isteyen annelerin, oğullarına kız beğenmeleri için de olanak sunduğu bildirilmektedir. Hamam davetlerinde, evlerde hazırlanan mercimekli bulgur aşısı, sarma, dolma, kısır ve meyve götürülmektedir. Yemek sonrası eğlence başlamakta, kadınlar ya müzisyen eşliğinde ya da kendileri dümbelek çalıp, türkü söyleyip eğlenmektedir. Damat hamamı ise, damadın arkadaşlarıyla eğlenmesi için düzenlenmektedir. Hamam öncesi yine yemekler hazırlanmakta, damat ve arkadaşları müzik eşliğinde yemeklerini yiyip, türküler söyleyip oynamaktadır.

2.7. Altın Günleri

Antakyalı kadınların her mevsim gerçekleştirdikleri önemli bir rekreasyonel faaliyet de “altın günü”dür. Hem sosyalleşme hem de ekonomik açıdan birikim edinmek amacıyla yapılmaktadır. “Altın günü” olarak anılsa da altın dışında dolar, Euro ya da TL gibi para ile de katılım sağlanmaktadır. Kadınların ekonomik durumlarına göre bir miktar belirleyip, gün yapılan eve gittiklerinde ev sahibine belirlenen altını ya da parayı vermektedirler. Antakya’da bu faaliyeti ev hanımlarının yanı sıra çalışma hayatı içerisinde yer alan kadınların da yaptığı görülmektedir. Ev hanımları her ay ya da her hafta özellikle de erkeklerin evde olmadığı, hafta içi öğlenden sonraları; çalışan kadınlar ise hafta sonu öğlenden sonraları altın günlerini yapmaktadırlar. İlişkileri iyi olan kadınlar bir araya gelerek, sırasıyla bir evde toplanıp, genellikle ev sahibi tarafından hazırlanan kurabiye, börek, kısır, sarma, dolma türü yiyecekler çay ve meşrubat eşliğinde yenmekte, sohbet edilmektedir. Kimi zaman, önceden planlanarak güne katılan her kadın bir ya da iki çeşit yiyecek hazırlayıp, gün evine götürerek ev sahibinin yükünü hafifletmektedir. Altın gününde sohbet dışında zaman zaman müzik eşliğinde oynanarak da eğlenildiği; dost sohbetleri edilirken, dertler de paylaşıldığı da görülmektedir. Bu günlere zaman zaman evin genç kızlarının da “misafir ağırlama adabı”nı öğrenmeleri için katıldığı belirtilmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ANTAKYA’NIN ŞEHİRSEL REKREASYON ALANLARI

Antakya’nın zengin tarihi, dini öğeleri, çok katmanlı sosyolojik yapısından gelen yemek kültürü ve doğal güzellikleri şehrin merkezinde ve yakın çevresindeki rekreasyon alanlarının büyük çoğunluğunu teşkil etmektedir. Antakya halkı hem geleneksel hem de modern şehir yaşamı sonucu ortaya çıkan rekreasyonel faaliyetlere katılım göstermektedirler. Zamanla şehirleşme, nüfusun artması, konut tipinin değişmesi gibi nedenlerden ötürü Antakya’da rekreasyonel faaliyetlere talep de artmıştır. Antakyalıların geleneksel rekreasyonel faaliyetleri arasında öne çıkanlar ise; kafelerde, restoranlarda, kahvehanelerde, çay bahçelerinde bir şeyler yemek ve içmektir. Hafta içi, ev hanımları boş zamanlarında komşularına misafirlige, emekli erkekler ise kahvehanelere gitmektedirler. Hafta sonları ise aileler genelde mesire alanlarında, parklarda ya da AVM’lerde boş zamanlarını değerlendirmektedir. Bunların yanı sıra çay bahçesine, sinemaya, tiyatroya, spor salonuna, yüzme havuzuna, bilardo ve bowling salonlarına gitmek de önemli rekreasyonel faaliyetler arasında yer almaktadır. Ayrıca bayram ziyaretleri, bebek görmeleri, düğün ve asker uğurlamaları da geleneksel faaliyetler olarak değerlendirilebilir. Gençler ağırlıklı olarak, park ve AVM’lere gitmekte, AVM’lerde ise kafe tarzı yerleri tercih etmektedirler.

Hem yerel halkın hem de turistlerin ziyaret ettikleri Antakya’nın önemli doğal ve tarihi rekreasyon alanları ise; Hatay Arkeoloji Müzesi, St. Pierre Kilisesi (anıt müze), Habib-i Neccar Cami, Ulu Cami, Ortodoks Kilisesi, Katolik Kilisesi, Protestan Kilisesi, Antakya Musevi Havrası, Tarihi Antakya Evleri ve Sokakları, Atatürk Parkı (Büyük Park) Harbiye Şelaleleri, Tahtaköprü Mesire Alanı, Karlısu Göleti ve Macera Parkı’dır.

3.1. Kapalı Alanlarda Rekreasyonel Faaliyetler

3.1.1. Tarihi Değerler

Antakya şehrinin kimliğine baktığımızda onu başka şehirlerden ayıran mekânsal, sosyal ve kültürel niteliklerinin olduğu görülmektedir. Antakya’nın tarihi geçmişi, arkeolojik kalıntılar ve dini yapılar, farklı kültürlerden gelen yemek

zenginliği, ılıman Akdeniz iklimi ve birçok yolun kavşak noktasında yer almasından dolayı rekreasyonel çekiciliği oldukça yüksektir. Antakya kalesi ve surları, tarihi dini yapıları, tarihi hamamları ve hanları, eski Antakya evleri ve dar sokaklarının oluşturduğu mahalleler bunlardan yalnızca bazılarıdır. Bu tarihi yapıtlar, yörenin rekreasyonel çekiciliğinin artırması bakımından çok önemlidir.

3.1.1.1. Antakya Kalesi ve Surları

Antakya kalesini, Büyük İskender'in generali Selevkos I. Nikator şehri kurduğunda güvenliği sağlamak amacıyla inşa etmiştir (Foto 3.1). Kale, Asi Nehrinden başlayıp, Silpius Dağını (Habib-i Neccar) geçip, Asi Nehrine ulaşarak Antakya Şehrini çevrelemekteymiş. Kale, Antakya'da hüküm sürmüş Selevkoslar, Romalılar, Bizanslılar, Haçlılar, Selçuklular ve Osmanlılar tarafından kullanılmıştır. Savaşlar ve depremler nedeniyle surlardan günümüze Silpius Dağındaki sur kalıntıları ile Demir Kapı bölümü kalmıştır. Geçmiş dönemlerde bu surlar üzerinde çeşitli yönlere (Defne, İskenderun, Halep, Kuseyr) açılan kapılar olduğu bilinmektedir. Tespit edilen kapılar; Halep Kapısı, Akakıyr Kapısı, St. George Kapısı ve St. Pierre Kapısı, Demir Kapı, Köprü Kapısı, Bahçeler Kapısı, Köpek Kapısı'dır (Ömeroğlu, 2006: 37-38).

Foto 3.1: Antakya Kalesi ve Surları

Kaynak: <http://www.hataykulturturizm.gov.tr/yazdir?6CED6E87CAFBA103B6CDC4C3D517D854>

Türkiye'nin İstanbul'dan sonraki en uzun suru Antakya'da yer almaktadır. Bu nedenle dünyanın önemli yapıları arasında sayılmaktadır. Kaleyi ziyaret eden kişiler hem şehrin eski dokusunu tepeden görme imkânını elde etmiş hem de Antakya'nın tarihi hakkında bilgi edinmiş olmaktadır. Ancak, kalenin Antakya merkezine uzak olması nedeniyle şehre kısıtlı zamanlarda gelenlerin en az 6-7 saat ayırması gerektiğinden pek tercih edilmemektedir. Hatta birçok tur şirketinin gezi programında kaleye yer verilmediği de görülmektedir. Kalenin çevresinde herhangi bir yeme içme mekânı bulunmamaktadır. Kalenin ayakta kalan kısmının korunması için herhangi bir çalışmanın da yapılmadığı görülmektedir. Tüm bu nedenlerden ötürü kalenin rekreasyonel çekiciliği hem Antakya halkı hem de şehri ziyarete gelenler için düşük düzeydedir.

3.1.1.2. Dini Mekânlar

Antakya, üç semavi dinin bulunduğu kültürel zenginliği olan bir şehirdir. Antakya, farklı inançlara sahip insanların barış içinde yaşamayı başardığı dünyanın ender yerlerindedir. Antakya'ya gelenlerin ilk gezi durağını, üç dinin simgesinin bir arada bulunduğu, “ezan-çan-hazzan” sesinin birbirine karıştığı, inançların bir arada barış içinde yaşandığı mekânlar oluşturmaktadır. Dünyanın ilk mağara kilisesi ve şehrin en yüksek noktasında Habib-i Neccar Dağı'nın yamaçlarına kurulmuş olan St. Pierre Kilisesi, Anadolu'da yapılan ilk cami olma özelliği taşıyan Habib-i Neccar Cami'nin yanı sıra Antakya Musevi Havrası'nın da ziyaret edildiği gözlemlenmektedir. Antakya'ya dışarıdan gelenler, sahip oldukları dini yapıları görme ve burada ibadet etmenin yanı sıra diğer tarihi ve dini yapıları da görerek kültürel bir geziyi gerçekleştirme olanağı bulabilmektedir. Antakyalıların ise ibadet ve dua etmek amacıyla bu yapıları kullandıkları gözlemlenmiştir.

Antakya'ya inanç amaçlı yapılan gezi ve ziyaretler Antakya'nın çekiciliğini arttıran en önemli unsur olarak görülmektedir. Antakya'da özellikle kiliseler yoğunlukta yer almaktadır ki bunlar arasında en önemlilerinden biri de St. Pierre Kilisesi'dir. Bunların yanı sıra Ortodoks Kilisesi (Aziz Piyer ve Aziz Paul Kilisesi), Antakya Protestan Kilisesi, Antakya Katolik Kilisesi ve Antakya Musevi Havrası önemli rekreasyonel alanlardır. Antakya'yı çekici kılan diğer önemli inanç merkezleri ise tarihi Habib-i Neccar Cami, Ulu Cami, Şeyh Ali Cami, Yeni Cami, Civelek Cami,

Meydan Cami, Sarımiye Cami, Nakip Cami, Mahremiye Cami olup, şehrin önemli yapıları arasında yer almaktadır (<http://www.antakya.gov.tr/kultur-turizm>). Antakya müftülüğü ilçe sınırları içinde 208 adet cami bulunduğunu bildirmektedir (<https://camiler.diyaret.gov.tr/Sayfalar/default.aspx?PageNumber=2>).

Antakya yerel halkının ve dışarıdan gelenlerin en çok Habib-i Neccar Cami ile Ulu Cami'yi ziyaret ettikleri görülmektedir. Rekreatif olarak bakıldığında ziyaretçilerin Antakya'ya gelme nedenleri arasında ilk sırada dini mekânların varlığı olduğu gözlemlenmiştir. İkinci sırada ise kültürel çeşitliliğin olduğu söylenebilir. Dini mekânları ziyaret eden Antakyalıların oranının da oldukça yüksek olduğu görülmektedir. Gerek yerel halkın gerekse Antakya merkezini ziyaret eden turistlerin dini mekânlara ulaşımının kolay olması ve güvenlik konusunda da herhangi bir sıkıntının yaşanmaması ziyaret oranının yüksek olmasında etkili olabilir. Hristiyanlığın bilinen ilk ibadet yeri ve Anadolu'nun ilk camisi olan Habib-i Neccar Cami bu şehrin çekiciliğini arttıran en önemli yapıdır.

Habibi Neccar Cami; Roma döneminde Pagan Tapınağı olarak, Bizans döneminde ise kilise olarak kullanılmıştır. Antakya'nın MS 636 yılında fethedilmesi ile İslami yapıya uygun bir şekilde düzenlenmiştir (Foto 3.2). Habib-i Neccar, tek Tanrıya ve Hz. İsa'nın havarilerine ilk inanan ve bu uğurda şehit düşen kişidir. (Erdem, 2010: 25). İçerisinde Hz. İsa'nın üç havarisinin Yayha'nın (Yuhanna), Yunus'un (Pavlus), Şem'un Safa'nın (Betris) ve Yasin Süresinde adı geçen Habib-i Neccar'ın türbeleri bulunmaktadır (Foto 3.3). Bu nedenle Kurtuluş Caddesi'nde bulunan Habib-i Neccar Cami hem İslam hem de Hristiyan dünyası için önem taşımaktadır.

Foto 3.2: Habib-i Neccar Cami (Kurtuluş Caddesi)

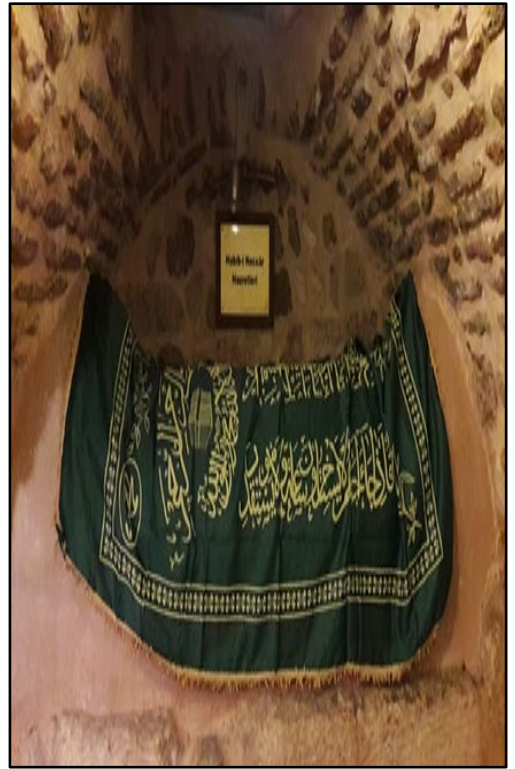

Foto 3.3: Habib-i Neccar Cami İçindeki Türbeler (Kurtuluş Caddesi)

Antakya'yı gezmeye gelen turist ya da günübirlikçiler hem tarihi Habib-i Neccar Cami'yi hem de türbeleri ziyaret etmekte hem de dua etmektedirler. Caminin her mevsim ziyaretçisi olmakla birlikte turizm mevsiminin en yüksek olduğu bahar ve yaz aylarında ziyaretçi sayısı artmaktadır. Caminin cemaatini yerel halktan yaŖça büyükler oluŖturmaktadır. Vakit namazlarında gençler nadiren görülmektedir. Caminin asıl yoğunluğu bayram ve Cuma namazlarında artmaktadır. Cuma namazlarında yaz mevsiminde ve bahçeye açılan hasırlar üzerinde namaz kılınmakta ve bu günlerde caminin tam olarak dolduğu görülmektedir. Dikdörtgen mimariye sahip caminin içi 250-300 kiŖi, avlusu ise 400-500 arası kiŖi kapasitelidir. Cami avlusunda sıralı medrese odaları, bank ve turunç ağaçları bulunmaktadır. Cami Ŗehir merkezinde bulunduğundan yaya ulaŖımına da kolaylık sağlamaktadır.

Ulu Cami, Antakya'nın, Memlk dönemine ait en eski ve en büyük camisidir (Foto 3.4). Asi Nehri kenarında bulunan caminin inŖa tarihi bilinmemektedir. Dönemin önemli klliyelerinden biri olarak bilinmektedir. Bu caminin Memlk dönemi eseri olduğu bilinmekle birlikte Osmanlı mimari tarzından da izler taŖımaktadır (<http://www.antakya.gov.tr/kultur-turizm>).

Cami mimarisi, duvarlarında altın harflerle yazılı ayetler ve içindeki değerli halılar ile dikkat çekmektedir. Birçok kez onarılarak günümüze kadar gelen cami ibadete açıktır. Büyük avlusunda turunç ağaçları ve bir Ŗadırvan bulunmaktadır. Bayram namazlarında, vakit namazlarında, Cuma namazlarında yerel halk tarafından kullanılmaktadır. Asıl cemaatini Uzun arŖı ve etrafındaki esnaf oluŖturmaktadır. Bu nedenle sabah ve akŖam namazlarında yoğunluk az, öğle ve Cuma namazlarında yoğunluk oldukça fazladır. Caminin içi 500-600, avlusu 600-700 kiŖi almaktadır. Trafik yoğunluğuna neden olmamak adına yaklaşık 15 yıldır cenaze namazı bu camide kılınmamaktadır. Ulu Cami, Ŗehri gezmek için gelenlerin ziyaret ettikleri en önemli tarihi camilerdendir.

Foto 3.4: Ulu Cami (Zenginler Mahallesi)

Bunların yanı sıra Kurtuluş Caddesi'nde yer alan *Sarımiye Cami*, Antakya Katolik Kilisesi'ne ve Antakya Musevi Havrası'na yakın olup ezan-çan-hazzan sembollerinin bir parçası olarak reskreasyonel açıdan görülmeye değer bulunmaktadır. Avlu girişindeki yazıta göre 1700'lerde yapıldığı düşünülmektedir. Geleneksel Antakya evlerini andırmaktadır.

Antakya Aziz Piyer ve Aziz Paul Ortodoks Kilisesi, Kudüs'teki kiliseden sonra en eski Ortodoks kilisedir ve Hristiyanlık için ikinci merkez sayılmaktadır. Bu nedenle Antakya Patrikliği tarafından "Ana Kilise" olarak Ortodoks patrikhanelerinin ilk dört ve en önemli patrikhanelerinden biri olarak kabul edilmektedir. Kilisenin yapılışı ve mimarisi hakkında kesin bilgi bulunmamaktadır. Antakya'da Hürriyet Caddesi'nde bulunmaktadır (Foto 3.5). Günümüzdeki kilise 1900 yılında eski kilisenin yerine inşa edilmiştir. Kilisenin içinde antika ikonlar, tepsi, kâse ve değerli taşlardan yapılmış vaftiz kuyusu bulunmaktadır. Kilisede sabah akşam duaları ve pazar günleri "kutsal ayin" yapılmaktadır

(http://www.oodegr.com/tourkika/ieroi_xwroi/naos_antakya.htm).

Foto 3.5: Antakya Aziz Piyer ve Aziz Paul Ortodoks Kilisesi (Hürriyet Caddesi)

Yukarıda bahsi geçen özellikleri nedeniyle Antakya'nın görülmesi gereken dini ve tarihi mekânları arasında yer almaktadır. Yakın zamana kadar dua günlerine dileyen herkes katılabilirken, günümüzde güvenlik nedeniyle sadece Ortodoks Cemaati katılabilmektedir.

Antakya Katolik Kilisesi, Antakya'nın şehir merkezinde, Kurtuluş Caddesi'nde yer almaktadır. 19. yüzyılda eski bir Antakya evinin kiliseye dönüştürülmesi ile ibadete açılmış, mahalle arasında küçük bir manastır konumundadır (Foto 3.6). Antakya'da hoşgörünün sembolü olan "ezan-çan-hazzan" üçgeninin bir ayağını oluşturmaktadır. Kilise sabah saat 10.00-12.00 arası, öğlenden sonra 15.00-17.00 arası ve pazar günleri saat 15.00'ten sonra ziyarete açıktır. Açık olduğu saatlerde şehri gezmeye gelen turistlere kilisenin papazı bilgi vermektedir.

Foto 3.6: Antakya Katolik Kilisesi (Kurtuluş Caddesi)

Antakya Protestan Kilisesi, 2000 yılında Güney Kore Kwanglim Methodist Kilisesi tarafından “Protestan Kilisesi” olarak tanınmıştır. Fransız Döneminde elçilik binası olarak kullanılan kilisenin en üst tarafına bir haç yerleştirilmiştir. Kilisenin papazı Güney Kore Hükümeti tarafından atanmaktadır. Kilise güvenlik nedeniyle kısıtlı bir şekilde ziyarete izin verilmektedir. Pazar günleri ayın saati olan 12.00’de güvenlik görevlilerinin kontrolü ile bir saat ziyarete açıktır. Kilisenin cemaati ve ziyaretçi sayısı hakkında bilgi verilmemektedir. Kilisenin içine girmek ve fotoğraf çekmek yasaklanmıştır (Foto 3.7).

Foto 3.7: Antakya Protestan Kilisesi (Kışla Saray Mahallesi)

Antakya Musevi Cemiyeti'nin kullandığı *Antakya Musevi Havrası*, 1700 yıllarında yapıldığı tahmin edilen binadan oluşmaktadır (Foto 3.8). Bayramlarda ve önemli günlerde törenler düzenlenmektedir. Havrada el yazması 500 yıllık Tevrat bulunmaktadır. Antakya'da çok az sayıda Musevi vatandaşı bulunmaktadır. Güvenlik nedeniyle ziyaretçi kabul etmemektedir.

Foto 3.8: Antakya Musevi Havrası (Kurtuluş Caddesi)

3.1.1.3. Hanlar

Antakya’da hizmet veren 15 adet han bulunmaktadır. Bunların büyük bir kısmı günümüzde eski mimari özelliklerini kaybetmiş ve sabunhane, depo ya da dükkân olarak kullanılmaktadır.

Uzun Çarşı içindeki en eski han *Kurşunlu Han*’dır. Kurşunlu Han, Köprülü Mehmet Paşa tarafından Sürre alayının ağırlanması için inşa ettirilmiştir. Restore edilerek günümüzde içinde Antakya’ya özgü el sanatları ürünlerinin satıldığı dükkânlar, yemek yenilen mekânlar ve bir cami bulunmaktadır. Uzun Çarşı’ya gelen yerel halk ve turistler mutlaka Kurşunlu Han’a da uğramaktadır (Foto 3.9).

Foto 3.9: Kurşunlu Han (Yeni Cami Mahallesi)

Uzun Çarşı’nın tarihi Antakya’nın tarihi kadar eskidir. Bu nedenle Uzun Çarşı demek “Antakya” anlamına gelir denilebilir. Uzun Çarşı’da; baharatçılar, konfeksiyoncular, kasap ve kebabçılar, tatlıcılar, kuyumcular, kumaşçılar, ayakkabıcılar gibi çeşitli dükkânlar bulunmaktadır (Foto 3.10). Antakya şehir merkezinde yer alan Uzun Çarşı birçok sokağa bağlanmaktadır. Adından da anlaşılacağı üzere oldukça uzun bir çarşıdır. Uzun Çarşı’nın her ara sokağında ve caddesinde farklı bir meslek grubu yer almaktadır. Dokumacılar buna örnek gösterilebilir (<http://www.antakya.bel.tr/icerik/41/26/uzun-carsi.aspx>).

Foto 3.10: Antakya Uzun Çarşı (Yeni Cami Mahallesi)

Uzun Çarşı, hem Antakya halkının hem de şehri gezmeye gelenlerin rekreasyonel gereksinimini karşılayan önemli mekânlardandır. Burada yeni ve eskinin, her mezhepten insanın barış ve hoşgörü içerisinde üretim ve tüketim faaliyetini yürüttüğü bir sosyal ortamın varlığı görülmektedir. Ulaşımın kolaylığı rekreasyonel çekiciliğini arttırmaktadır. Dışardan gelenlerin gerek tarihi yapıyı görmek istemeleri gerekse Antakya'ya özgü baharat, nar ekşisi, kırma zeytin, tuzlu yoğurt, salça, zahter, defne sabunu, peynir, reçel gibi ürünlere yönelik alışveriş yapmak, ardından da kâğıt kebabı ve künefe yemek için uğradıkları bir rekreasyon alanı olarak değerlendirilebilir (Foto 3.11). Ayrıca belirtilen nedenlerden ötürü canlı ve bir o kadar da kalabalık bir yerdir. Buranın kalabalık olmasında, ulaşımın kolaylığı, birçok ürünün bir arada bulunması, yöresel ürünlerin alınabilmesi, fiyat-kalite dengesinin uygun olması, esnafın yaklaşımı gibi unsurların da etkili olduğu görülmektedir.

Foto 3.11: Antakya Uzun Çarşı'nın İçi (Yeni Cami Mahallesi)

Antakya yerel halkı gerek hafta içi gerekse hafta sonu çeşitli gereksinimlerini karşılamak amacıyla burayı tercih etmektedirler. Uzun Çarşı içinde bulunan tarihi Yeni Cami, Ahmediye Cami, Meydan Cami ve Kurşunlu Han ve Saka Hamamı da mutlaka gezilmesi gereken yerler olarak değerlendirilmektedir. Çarşı cumartesi günleri hem dışarıdan gelenlerin hem de yerel halkın tercih ettiği bir mekân olarak kalabalıklaşmaktadır. Hafta içi saat 22.00'de, pazar günleri ise tüm gün mağaza ve dükkânlar kapatılmaktadır. 2019 yılında restore edilmesi planlanmaktadır.

3.1.1.4. Tarihi Antakya Sokakları ve Evleri

Antakya sokakları ve evleri “şehrin belleği” olarak da değerlendirilebilir. Şehrin ortasından geçen Asi Nehri'nin batısında kalan yerler “Yeni Antakya”, doğu tarafında kalan yerler ise “Eski Antakya” olarak adlandırılmaktadır. Eski Antakya evlerinin yer aldığı doğu tarafında sokaklar birbirlerini dik olarak kesmektedir. Taş döşeli, genellikle dar sokakların ortasından su kanalları geçmektedir. Sokakların dar olmasının bir nedeninin de rüzgârı kesmek amaçlı olduğu düşünülmektedir. Eski

Antakya’da geçmişte ağırlıklı olarak varlıklı Yahudilerin yaşadığı bu nedenle de buradaki mahallelerden birine “Zenginler Mahallesi” denildiği de bilinmektedir (Foto 3.12). Günümüzde ise sit alanı olarak ilan edilip, dar gelirli ailelerin tercih ettiği mahallelerden oluşmaktadır.

Foto 3.12: Tarihi Antakya Sokağı (Zenginler Mahallesi)

Asi Nehri’nin batısında kalan Yeni Antakya’da evler günümüz mimarisine göre inşa edilmiştir. Şehir nüfusunun artması ve Eski Antakya olarak anılan bölgede geleneksel evlerin gereksinimleri karşılayamaması nedeniyle Yeni Antakya’da bina sayısının ve yerleşim alanlarının da arttığı görülmektedir. Yeni Antakya’yı, bölgede yaşayan ve özellikle yeni evlenen gençlerin yaşlı aile bireylerini geleneksel evlerde bırakarak yeni, çok katlı ve daha konforlu evleri tercih ettikleri Antakyalılar tarafından ifade edilmektedir. Günümüzde Yeni/Batı Antakya’da yapılaşma hızla devam ederken, Eski/Doğu Antakya’da evlerin, büyük kısmının, kaderine terk edildiği görülmektedir. Bu nedenle de eski evlerde duvar sıvaları dökülmüş, kapıları kırık ve bakımsız bir görüntü hâkimdir. Eski evlerin, küçük ayrıntılardaki farklar dışında, aynı plan ve düzen içerisinde yapılandırıldıkları görülmektedir. Genellikle tek ya da iki katlı

olan evler bir avlu içinde, odalar da bu avluda sıralanacak şekilde inşa edilmiştir. Eski Antakya evleri halkın yaşayış biçimini, gelenek ve göreneklerini yansıtmaktadır. Bu dar sokakların etrafında evlerin mahremiyetini dışarı taşımayan avlular yüksek duvarlarla çevrilidir. Ne var ki, bu durumun soğuk ve yağmurlu havalarda ev sakinlerine sıkıntı yaşattığı bildirilmektedir. Hemen hemen her avlunun bahçesinde Akdeniz iklimine özgü portakal, limon ağacı, süs havuzu ve evlerden bağımsız mutfak, banyo ve tuvalet bulunmaktadır. Bu evlerde yapı malzemesi olarak, sarımsak beyaz kalker taşı ve kerpiç, avlu tabanlarında ise kesme taş kullanıldığı gözlemlenmektedir.

Foto 3.13: Tarihi Antakya Mahallesi

Antakya sokakları dolambaçlı ve dar iken, evleri ise bitişik düzen içinde yapılanmıştır (Foto 3.13). Eski sokakların dar olmasına rağmen, her sokak derin bir tarihi adeta bağrına basarcasına saklamaktadır. Bu sokaklarda birçok şeyi bir arada bulmak mümkündür tıpkı Zenginler Mahallesi'ndeki dar sokaklar arasına sıkışmış Türk Katolik Kilisesi gibi. Eski Antakya'nın dar sokakları ve geleneksel evleri geçmişteki şehirleşme anlayışını, yaşam şekillerini ve konutlara uygulanan mimari yapıyı; günümüzde ise sosyolojik ve ekonomik yapı konusunda fikir vermektedir. Dar

sokakların girişinde küçük dükkânlar yer almaktadır. Bu dükkânlarda; biblolar, ipekli kumaştan yapılan yerel giysiler, mozaik panolar gibi hediyelik ve süs eşyaları satılmaktadır. Yöreye özgü bir taş olan “serpantin taşı”ndan yapılan biblolar Arkeoloji Müzesi’nde sergilenen objelerin minyatürleri şeklinde hediyelik olarak satılmaktadır.

Foto 3.14: Tarihi Antakya Evi (Kurtuluş Caddesi)

Eski Antakya’da bulunan Kurtuluş Caddesi tarihi açıdan önemli bir yere sahiptir. Dünya tarihinde ışıklandırılan ilk cadde olup, kentin doğu tarafında konuşlanmaktadır. Kurtuluş Caddesi’nde Habib-i Neccar Cami, Antakya Musevi Havrası, Katolik Kilisesi gibi rekreasyonel çekiciliği yüksek tarihi yapılar yer almaktadır. Kurtuluş Caddesi’ndeki Fransız döneminden kalma tarihi evlerin bazıları restore edilmiş olmasına rağmen, genel anlamda evlerin bakımsızlığı göze çarpmaktadır. Antakya Belediyesi bünyesinde 2016 yılında kültür ve tabiat varlıklarını korumak amacıyla Koruma, Uygulama ve Denetim Bürosu (KUDEB) kurulmuştur (<http://www.kulturvarliklari.gov.tr/TR-44966/koruma-uygulama-ve-denetim-burolari-kudeb.html>). KUDEB, 2016 yılından sonra “Sokak Projesi” kapsamında binalarda restorasyon çalışmalarına başlamıştır. Ayrıca, Mimarlar Odası da eski evleri satın alarak restore edip, hizmete açmaktadır. Tarihi evlerin bu şekilde değerlendirilmesi eski Antakya evlerinin önemini arttırmıştır. Özellikle Zenginler Mahallesi’nde eski evler restore edilmesiyle kafe, restoran, hediyelik eşya dükkânı ve otel olarak

kullanımlarına talep artmıştır. Antakya'yı gezmeye gelenler, tarihi doku içinde hizmet veren mekânları daha çok tercih etmektedirler. Özellikle eski tarihi Antakya evlerinin restore edilerek butik otel olarak hizmet verenleri şehirde konaklamak isteyenler için rekreasyonel çekiciliği yüksek mekânlardır. Eski Antakya evlerinden günümüzde otel, kahvaltılık evi, restoran olarak hizmet verenlerine; Çiçekli Konak, Jasmin Konak Butik Otel, Kavinn Butik Otel, Konak Restaurant, Antakya Kahvaltılık Evi Sultan Sofrası örnek verilebilir.

Zenginler Mahallesi'nde, Gazipaşa Caddesi ile Güllü Sokağı'nın kesiştiği yerde bulunan *Çiçekli Konak*, bir ipek tüccarı olan Hannah Vert'in evidir. Yaklaşık 100 yıl kadar Vert'in ailesine, 1980'li yıllarda sonra Hüseyin Özdemir ve ailesine yuva olduğu bildirilmektedir. 2013 yılından beri 6 odalı küçük butik bir otel olarak hizmet vermektedir. Otel olarak kullanılmasına rağmen, geleneksel Antakya evi özelliğini korumaktadır. Çiçekli Konak, Antakya konut dokusu içinde korunması gereken sivil mimarlık eseri olarak 1975 yılında koruma altına alınmıştır. İki katlı olan evin avlusunda küçük süs havuzu, avluyu çevreleyen odalar yer almaktadır <http://ciceklikonak.com/index.php/hakkimizda/> (Foto 3.15).

Foto 3.15: Çiçekli Konak Butik Otel (Zenginler Mahallesi)

Jasmin Konak Butik Otel, tarihi doku içinde, Zenginler Mahallesi'nde bulunmaktadır. Eski Antakya evlerinden birinin restore edilip, butik otele dönüştürülmesiyle hizmet vermektedir. 2017 yılında 10 odalı otel olarak hizmete açılmıştır. Geniş avlusu ve çiçekli bahçesi geleneksel Antakya ev mimari özelliklerini taşımaktadır. Otelin, büyük bir avlusu ve avluda limon, portakal ve mandalina ağaçları yer almaktadır <http://www.jasminkonak.com/kurumsal.html> (Foto 3.16).

Foto 3.16: Jasmin Konak Butik Otel (Zenginler Mahallesi)

Kavinn Butik Otel, Antakya'nın doğu tarafında, şehir merkezinde, dar sokakların kesiştiği bir konumda bulunmaktadır. Otelin restorasyonunda eski Antakya evi olma özelliğini koruma düşüncesinin hâkim olduğu görülmektedir (Foto 4.17). Şehir merkezinde yer almasından ötürü gürültülü bir ortamda olmasına rağmen, mimari dokusu nedeniyle tercih edilmektedir. Kavinn Butik Otel'in yakınında Antakya Ortodoks Kilisesi, Ulu Cami ve Antakya Katolik Kilisesi bulunmaktadır.

Foto 3. 17: Kavinn Butik Otel (Zenginler Mahallesi)

Antakya'yı ziyaret eden turistler şehir merkezindeki tarihi doku içinde bulunan otelleri gürültülü olmasına karşın hem geleneksel mimarinin çekiciliği hem de ulaşımın kolaylığı nedeniyle tercih etmektedirler.

Konak Restaurant, Antakya'nın en büyük konaklarından biridir. 1872 yılındaki büyük depremden sonra yeniden inşa edilerek, yaklaşık 100 yıl kadar Antakya'nın ileri gelen ailelerine ev sahipliği yapmış ve son 10 yılı kullanılmaz halde terk edilmiştir. 2013'te başlatılan restorasyon çalışmaları iki yıl sürmüş, restorasyonda evin tarihi dokusu korunmuştur. Restore edildikten sonra *Konak Restaurant* adıyla hizmet vermeye başlamıştır. Antakya'nın tarihi evlerinin atmosferinde, zengin Antakya yemeklerini yeme imkânı sunmaktadır (Foto 3.18).

Foto 3.18: Konak Restaurant (Zenginler Mahallesi)

Antakya Kahvaltı Evi, eski bir Antakya evinin dokusu korunarak restore edilip, kahvaltı salonuna dönüştürülmesiyle hizmet vermektedir (Foto 3.19). Evin odalarında ya da geniş avlusunda mandalina ağacının altında Antakya'ya özgü ürünlerden kahvaltı yapmak isteyenlerin tercih ettiği mekânlardan biridir.

Foto 3.19: Antakya Kahvaltı Evi (Kurtuluş Caddesi)

RESTORE EDİLEN TARİHİ ANTAKYA EVLERİ		İŞLEVİ
1	Antakya Kahvaltı Evi	Kahvaltı Salonu
2	Avlu Restaurant	Restaurant
3	Çiçekli Konak	Butik Otel
4	Hatay Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Müzesi	Müze
5	Jasmin Konak	Butik Otel
6	Kavinn Otel	Butik Otel
7	Konak Restaurant	Restaurant
8	Leban Restaurant	Restaurant
9	Mahallem Otel	Otel
10	Müzeyyen Restaurant (Meyhane)	Meyhane

Tablo 3.1: Butik Hotel, Kafe ve Müze Olarak Hizmet Veren Tarihi Antakya Evleri

3.1.2. Yeme İçme Olanığı Sunan Mekânlar

Antakya mutfağının zenginliği; tarihi birikiminin, çok kültürlü ve dinli sosyal yapısının, jeopolitik ve coğrafi konumunun, ikliminin ve bitki örtüsünün etkisiyle açıklanabilir. Antakya mutfak kültüründe 600 çeşit yemek bulunmaktadır (Hatay Valiliği İl Kültür Müdürlüğü-Hatay Mutfağı, 2017: 7-9). Kâğıt kebabı, tepsi kebabı, cevizli biber (*muhammara*), humus, *oruk*, (*abagannuş*), kaytaz böreği, yoğurtlu ekmek bunlardan birkaçıdır. Antakya'nın mutfak zenginliklerini tanıtmak ve gelecek kuşaklara aktarmak amacıyla Antakya Ticaret ve Sanayi Odası'nın mutfak müzesi kurma planı dile getirilmektedir. Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı (DOĞAKA), Antakya yemek kültürünün tanıtımı için şehre gününbirlik gastronomi gezilerinin yapılmasını sağlamaktadır. Bu tür çalışmalar, Antakya'yı gastronomi amaçlı ziyaret edenlerin sayısının her geçen gün artmasını ve Antakya'da turizmin canlanmasını sağlamaktadır.

Antakya’da yerli ve yabancı ziyaretçilerin bulabileceği çok sayıda lüks restoran, “fast food” restoran, kafe, lokanta ve meyhane bulunmaktadır. Antakya’da geleneksel yeme içme olanağı sunan mekânların ağırlıklı olarak tarihi dokunun hüküm sürdüğü Eski Antakya’da ve özellikle de Zenginler Mahallesi’nde, Uzun Çarşı civarında; “fast food” restoranlar ise şehrin her noktasında özellikle de alışveriş merkezi ve çevresinde yer aldığı görülmektedir.

Antakya’da lokanta, restoran, döner, köfte, kebab ve ciğer yeme imkânı sunan 166 iş yeri bulunmaktadır. Bunların kimisi alkollü içecek de sunan meyhanelerdir. Antakya’da pastane, kafe, kafeterya, kahvehane, kıraathane, çay ocağı ve fast food yeme içme imkânı sunan 78 iş yeri bulunmaktadır (Antakya Ticaret ve Sanayi Odası).

3.1.2.1. Lüks Restoranlar

Antakya’da lüks restoranların tarihi yapı içinde, özellikle de “Eski Antakya” adı verilen doğu tarafında Zenginler Mahallesi’nde yer aldığı görülmektedir. Konak Restaurant, Sultan Sofrası, Leban Teras Restaurant, Sveyka Restaurant, Müzeyyen Restaurant (Meyhane) bunlardan bazılarıdır. Lüks restoranların müşterileri Antakya’nın yerel halkı olduğu gibi şehir dışından ve ülke dışından turistik amaçlı gelenler tarafından da tercih edilmektedir.

Antakya’nın Zenginler Mahallesi’nde yer alan ve 400 çeşit lezzetli yemeğini müşterisine sunan *Konak Restaurant* Türkiye’nin en iyi beş restoranı arasında yer almaktadır. İstiklal Caddesi’nde yer alan *Sultan Sofrası* da Antakya’ya özgü lezzetleri şık bir ortamda tatmak isteyenlerin tercih noktalarından biridir. Antakya’da Zenginler Mahallesi’nde yer alan yerel yemeklerin dışında mezeleri ve şarapları ile öne çıkan Antakya’nın en eski işletmelerinden biri de *Leban Teras Restaurant*’tır. Eski bir Antakya evinin restorana dönüştürülmesiyle hizmet vermektedir. “Leban” Arapça bir kelime olup, Türkçe yoğurt anlamına gelmektedir. Ortodoks Kilisesi manzaralı Leban, Antakyalıların ve şehre turistik amaçlı gelenlerin tercih ettiği mekânlardan biridir. “*Sveyka*” Arapça “süveyka” olarak yazılmakta, “küçük çarşı” anlamına gelmektedir. İşte, “küçük çarşı”yı ifade eden mekân Antakya’nın tarihi dokusu içinde Kurtuluş Caddesi’nde yer almaktadır. Antakya’ya özgü yemeklerin yanı sıra özellikle de Halep, Suriye mutfağına ait yemek ve mezeler hafif müzik, fasıl eşliğinde sunulmaktadır.

Antakya'nın tarihi dokusu içinde yer alan *Müzeyyen Restaurant (Meyhanesi)* ise eski bir Antakya konağının restorasyondan geçirilip restoran ve meyhaneye çevrilmesi sonucu kurulmuştur. Bahsi geçen mekânların müşterileri çoğunlukla yerel halk ve yerli turist, az da olsa yabancı turistlerdir. Haftanın hemen hemen her günü hizmet veren mekân, tüm günler dolmakta, hafta sonu yoğunluk oldukça artmaktadır. Yabancı turist sayısında güvenlik nedeniyle azalma olduğunu işletme sahipleri ifade etmektedirler.

Antakyalıların günlük yaşamlarında önemli yeri olan bir diğer mekân ise fast-food restoranlarıdır. Kış döneminde ve hafta sonu tatillerinde yoğun ilgi gören bu restoranlar kapalı rekreasyon alanlarındandır. Bu mekânlar alışveriş merkezleri içinde, "Yeni Antakya" adı verilen yerleşim yerlerinin içinde yoğunluk göstermektedir. En fazla hafta sonlarında ziyaret edilen mekânlara hafta içi günlerde katılımın yoğun olmadığı gözlemlenmiştir. Söz konusu restoranlar yakında oturan müşteri odaklı açıldığı için yaya olarak ya da araçla 10 dakika sürecek mesafede ulaşım sağlanmaktadır.

3.1.2.2. Fast Food Restoranları ve Kafeler

Antakyalıların özellikle de gençlerin yaşamlarında, Türkçede "hızlı ve hazır yemek" olarak ifade edebileceğimiz "fast food" yiyeceklerin yenilebileceği mekânlar ve kafeler de önem arz etmektedir. Zira bu mekânların sayıca fazla oluşu talebin de fazla olduğuna işaret etmektedir. İş ya da okul çıkış saatlerinde gençleri yoğun bir şekilde bu fast food restoranlarına ya da kafelere yöneldiği görülmektedir. Söz konusu mekânlar ağırlıklı olarak Eski Antakya'nın merkezinde, Yeni Antakya'nın yeni yerleşim alanlarında, Palladium AVM ve Primemall AVM'lerde yer almaktadır (Foto 3.20).

Foto 3.20: Yeni Yerleşim İçinde Bir Kafe

Ayrıca McDonalds, Burger King, Starbucks gibi “uluslararası marka” olan fast food restoranları ve kafeler de bulunmaktadır (Foto 3.21). Fast food hizmeti veren mekânlar AVM’lerin içinde ve çevresinde toplandığı gibi şehir merkezine de dağılmış durumdadır. Bu mekanları tercih edenlerin sayısı en çok kış mevsiminde, %54 oranında AVM’lerin tercih edilmesiyle ilişkili olarak artış göstermektedir. Tercih edenlerin yaşları ise 18-45 aralığında yoğunluk kazanmaktadır.

Foto 3.21: Antakya Palladium AVM’de Fast Food Hizmeti Veren Mekânlar

Yukarıda bahsi geçen mekânların -tarihi mekânları şehir dışından turistik amaçlı gelenler tarafından tercih edilmesine karşın- daha çok yerel halktan genç yaşta olanlar ile üniversiteliler tarafından tercih edildiği görülmektedir. Bu mekânlara Primemall AVM dışında yürüyerek ya da toplu taşıma aracı kullanılarak ulaşım sağlanmaktadır.

3.1.2.3. Esnaf Lokantaları

Yeni Cami Mahallesi, Uzun Çarşı Caddesi içinde ve çevresinde yer alan esnaf lokantası özelliği taşıyan birçok mekân bulunmaktadır. Yoğunluk olarak Uzun Çarşı içinde ve çevresinde toplanmış olsalar da Antakya'da hemen hemen her mahallede hizmet sunan esnaf lokantası görmek mümkündür. Bunlardan en önemlisi Pöç Kasabı ve Kebap Salonu olup, Antakya'ya turistik amaçlı gelenlerin yanı sıra düşük ve orta gelirli yerel halkın ve üniversite öğrencilerinin de hem iyi bir lezzet hem de uygun fiyat bakımından tercih ettikleri esnaf lokantasıdır. Bu mekânda kasap ve kebab solunu birlikte hizmeti vermektedir. Buraya gelenlerin en çok Antakya'ya özgü tepsi kebabı ve kâğıt kebabını tercih ettikleri görülmektedir. Tepsi kebabı ve kâğıt kebabının yanında ayran, şalgam suyu ve künefe de sunulmaktadır.

Tez araştırması kapsamında saha araştırmasının yanı sıra yapılan anket çalışmasında da Antakyalıların haftada bir gün %57 oranında rekreasyonel faaliyette buldukları ve esnaf lokantalarının da bu faaliyetler kapsamında tercih edilen mekânlar arasında yer aldığı saptanmıştır. Rekreasyonel faaliyet için Eski Antakya merkezi tercih edilmiş ya da Uzun Çarşı içinde ve çevresinde alışveriş yapılmış ise yemek için genellikle tercih edilen mekânların esnaf lokantaları olduğu gözlemlenmiştir.

3.1.3. Müzeler

Hatay Arkeoloji Müzesi, dünyanın ikici büyük mozaik müzesidir. Müzede yer alan eserler Antakya ve yakınındaki Daphne (Harbiye)'de Princeton Üniversitesi'nin 1930'larda yaptığı kazı çalışmaları sonucunda çıkarılmıştır. Kazılar hâlâ devam etmektedir. Hatay Arkeoloji Müzesi'ndeki mozaikler Roma ve Bizans dönemine ait yapıtlardır. Bu dönemlerdeki dinsel yapılarda basit motifli, sade mozaiklerden toplumsal yaşama ilişkin sahnelerden oluşan karmaşık mozaiklere; özel yapılarda ise Eros ve Venüs gibi çeşitli mitolojik motiflere yer verilmiştir. Müzede; mozaiklerin

dışında İlk çağa ait çeşitli heykeller, kabartmalar, freskler, kaideler ve İlk çağdan Osmanlı dönemine kadar olan dönemi kapsayan para koleksiyonu sergilenmektedir. Müzede Hitit Kralı II. Şuppiluliuma'ya ait heykel, Antakya Lahdi, Oceanus ve Tethys Mozaiği, Talassa Deniz Mozaiği ve Apollon Daphne Mozaiği gibi dünya tarihine ışık tutan önemli eserler sergilenmektedir (Hatay Turizm Konseyi, t.y.).

Foto 3.22: Hatay Arkeoloji Müzesi (Maşuklu Mahallesi)

Antakya'nın kendi için açık bir müze olma özelliğinin yanı sıra salt Arkeoloji Mozaik Müzesi'ni ziyaret için Antakya'ya dışarıdan gelen çok sayıda kişi bulunmaktadır. Eskiden Antakya merkezde Asi Nehri kenarında bulunan müze kazılar sonucu çıkan eserleri sergilemekte yetersiz kalınca modern çizgilerde yeni bir müze inşa edilerek 2014 yılında Maşuklu Mahallesi'ne taşınmaya başlanmış ve 2017 yılında açılmıştır (Foto 3.23). Haftanın her günü, dini bayramların birinci günü öğlene kadar açık olan müzede her mevsim açılış ve kapanış saatleri farklıdır. Yaz mesai saati 08.30-18.30, kış mesai saati 08.30-16.30 olarak belirlenmiştir. Müzeyi %80 yerli, %20 yabancı turist ziyaret etmektedir.

Foto 3.23: Hatay Arkeoloji Müzesi Sergi Salonu

Müze yerli halkın ilgisinin yüksek olduğu gözlemlenmektedir. Antakyalılar şehir dışından gelen misafirlerini de müzeyi ziyarete getirmektedirler. Müze yabancı turistler mutlaka ziyaret etmektedirler. Üniversite öğrencilerinin yanı sıra Milli Eğitim Bakanlığı'nın yönlendirmesi ile liseden ana okul öğrencilerine kadar her yaş grubunda öğrenci katılımının oldukça yüksek olduğu bildirilmektedir. Müze giriş ücretli olup; 18 yaş altı öğrenci, öğretmen, 65 yaş üstü, engelli ve refakatçisi belge ibraz etmek kaydıyla ücretsiz ziyaret edebilmektedir. Müze girişinde güvenlik kontrolü yapılmakta, sergilenen eserlerin küçük maketleri ve yöreye ait kurtulmuş kekik gibi ürünler, serpantin taşından yapılmış kolye ve hediyelik eşyalar girişte satılmaktadır. Fuaye alanında bilet satış noktası, oturma grupları ve WC bulunmaktadır.

St. Pierre Kilisesi, Hristiyanlar için hac merkezi olarak kabul edilmekte ve günümüzde **anıt müze** olarak kullanılmaktadır. Aziz Petrus'un, Hz. İsa'ya inananları St. Pierre Kilisesi'nde toplamış ve "Hristiyan" (*Hristos*) adı ilk kez bu kilisede toplananlara verilmiştir. Bu nedenle zaman içerisinde burası Hristiyanlar için önemli hac bölgesi olma niteliği kazanmıştır. St. Pierre Kilisesi, Antakya'ya 2 km. uzaklıkta Habib-i Neccar Dağı'nın yakınında Küçükdalyan Mahallesi'nde bulunmaktadır. Mağaranın içinde St. Pierre'nin heykeli, kutsal su ve herhangi bir saldırıda cemaatin

kaçması için tünel bulunmaktadır (Foto 3.24 ve Foto 3.25). Papalık, 1963 yılında St. Pierre Kilisesi'ni dünyanın "ilk mağara kilisesi" olarak haç yeri ilan etmiştir (Ege, 2015: 165-188).

Foto 3.24: St. Pierre (Aziz Petrus) Kilisesi (Küçükdalyan Mahallesi)

Foto 3.25: St. Pierre (Aziz Petrus) Kilisesi İç Mekânı

St. Pierre Kilisesi, dünyadaki ilk Katolik kilisesi olarak, inanç turizminin en büyük merkezlerinden biridir. Hristiyanların gizli toplantıları için kurulan ve kullanılan yer olarak bilinmektedir. Hristiyan cemaat, 29 Haziran tarihinde gelenekselleşen St. Pierre Günü'nü kutlamaktadırlar. Bu nedenle 29 Haziran'da burada ayin düzenlenmekte ve dünyanın birçok yerinden Hristiyanlığın Katolik

mezhebine ait kişiler tarafından ziyaret edilmektedir (<http://www.hatay.gov.tr/hristiyanlarin-ilk-magara-mabedi>). Bu tarihte hem kiliseyi hem de ayine katılan cemaati görmek isteyenlerin de yoğun katılım sağladığı bildirilmektedir. Kiliseye direkt toplu taşıma aracı bulunmamaktadır. Narlıca'ya giden minibüsler kilisenin 300 metre uzağından geçmektedir. Bu nedenle genellikle özel araçlarla ya da taksilerle ulaşım sağlanmaktadır. Müze girişi ücretli olup, müze girişinde hediyelik eşyalar satılmakta, çay ve kahve içilecek küçük bir büfe bulunmaktadır. Antakya'yı gezmeye gelen yerli ve yabancı turistlerin genellikle ziyaret ettiği belirtilmektedir.

Hatay Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Müzesi, Antakya'nın Kurtuluş Caddesi'nde, Uzun Çarşı yakınında yer almaktadır. 200 yıllık iki katlı eski bir Antakya Konağı restore edilerek, 2012 yılında müze olarak hizmete açılmıştır (Foto 3.26). Türkiye'nin ilk "tıbbi ve aromatik bitkiler müzesi" olma özelliği taşımaktadır. Müzede yöreye has bitki türleri ve kurutulmuş formları bulunmaktadır. Müzenin kuruluş amacı Hatay'a özgü tıbbi ve aromatik bitkileri tanıtmaktır. Bu müzede, kurutulmuş 280 farklı bitki formu, bunlardan elde edilen yağlar ve şifa amaçlı kullanım özelliklerine dair bilgiler bulunmaktadır (Foto 3.27). Müzede bitki ve aromatik yağların satışları yapılmamaktadır, dileyenler Uzun Çarşı içindeki aktarlardan alabilmektedir (<http://www.hatay.gov.tr/tibbi-ve-aromatik-bitkiler-muzesi>).

Foto 3.26: Hatay Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Müzesi (Kurtuluş Caddesi)

Foto 3.27: Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Sergi Salonu

Müzeyi, yerel halk, yerli ve yabancı turistler, özellikle de anaokulundan üniversiteye kadar olan seviyede öğrenci grupları ziyaret etmektedir. Müzeye giriş ücretsiz olup, müzenin işleyişi hakkında bilgi veren görevliler de bulunmaktadır. Müze, şehir merkezinde bulunduğundan yaya olarak ulaşılmaktadır. Her gün 50-60 kişinin müzeye ziyaret ettiği; kış mevsiminin soğuk, yaz mevsiminin çok sıcak olması nedeniyle en çok ziyaretin ilkbahar ve sonbahar mevsiminde yapıldığı bildirilmektedir.

3.1.4. Sinemalar

Antakyalıların günümüz sinema kültürünü değerlendirmek, geçmişteki sinema birikimine bakmayı gerektirmektedir. Antakya halkının sinema kültürü 1920'lere dayanmakta, geçmişteki en önemli rekreasyonel faaliyetlerinden biri de sinemaya gitmekten oluşmaktadır. Bu tarihlerde Antakya'nın Fransız işgaline uğraması nedeniyle yerel halkın Avrupa kültürü ile tanıştığı, Antakya'da ilk sinema gösteriminin 1927'lere dayandığı düşünülmektedir. Her sınıftan ve etnik kökenden insanın yana yana izlediği filmlere, kadınların 1970'lere kadar gece matinelere de erkeksiz gidebildikleri belirtilmektedir. Bu dönemden günümüze bina olarak kalan tek sinema Gündüz Sineması'dır. 1970'lerden sonra sinema seyircisi azalmış ve o dönemin sinemalarından Güneş Sineması, Şah Sineması, Gündüz Sineması ve Site Sineması

kapanmıştır. Dökmeci, Seçkin ve Akar aileleri 1980'den sonra Antakya'da sinema kültürünün yeniden canlanmasını sağlamışlardır (<http://www.antakyaturu.com/index.php?okod=255>).

Sinema Salonu	Mahalle
Antakya Prime PrestigeMall Sineması	Akasya Mah.
Antakya Palladium Cinens Sineması	Haraparası Mah.

Tablo 3.2: 2018 Yılında Antakya'da Hizmet Veren Sinema Salonları

Kaynak: <http://www.hataykulturturizm.gov.tr/TR-201514/tiyatro-sinema-ve-kulturel-faaliyetlerimiz.html>

Dökmeci Ailesi, Antakya'nın Numune Mahallesi'nde 1998 yılında Konak Sineması adı altında 8 salonlu modern bir sinema salonu yaptırmıştır. Yakın zamanda açılan alışveriş merkezlerinin içindeki sinemalar nedeniyle önceki canlılığını yitirmiş, sonra da kapanmıştır. Kapatılma nedenlerinden biri de diğer sinemaların en son teknolojik alt yapıyla donatılmış olmalarıdır. Diğer nedenleri ise yeni ve görüntüyü engellemeyen konforlu oturma düzenleri ve sinemaseverlerin film çıkışında –sinema salonlarının AVM'lerin içinde yer almalarından dolayı- alışveriş ile yeme içme gereksinimlerini karşılayabilmeleridir. Bu sinemalardan biri Palladium AVM'de bulunan Antakya Palladium Cinens Sineması, diğeri ise Primemall AVM'de yer alan Antakya Prime Prestigemall Sineması'dır (Foto 3.28 ve Foto 3.29). Yapılan anket sonuçları da görüşü doğrulamaktadır. Zira Antakya halkının boş zamanlarını değerlendirdikleri mekânlar arasında %24'lük oranla AVM'lerin olduğu saptanmıştır. Ankete katılanların kış aylarında en çok tercih ettikleri mekânlar arasında %54'lük oranla AVM'lerin olduğu görülmektedir. AVM'lerin Antakya halkı tarafından bu denli tercih edilmesindeki nedenden biri de AVM'lerin içindeki sinemaların varlığıdır.

Foto 3.28: Antakya Palladium Cinens Sineması (Haraparası Mahallesi)

Foto 3.29: Antakya Prime Prestigemall Sineması (Akasya Mahallesi)

3.1.5. Tiyatrolar

Antakya'da, Meclis Kültür Merkezi ve Hatay Kültür Merkezi adı altında iki adet tiyatro bulunmaktadır. Şehir merkezinde yer alan tiyatroya üst gelir grubuna sahip insanlar ve üniversiteli gençler ağırlıkta katılım göstermektedir. Meclis Kültür Sanat Merkezi özel bir kurum olduğundan oyunlarının pahalı olduğu belirtilmektedir.

Tiyatro Salonları	Koltuk Sayısı
Meclis Kültür Sanat Merkezi	Koltuk Sayısı: 435
Hatay Kültür Merkezi Tiyatro Salonu	Koltuk Sayısı: 454

Tablo 3. 3: 2018 Yılında Antakya’da Hizmet Veren Tiyatro Salonları

Kaynak: <http://www.hataykulturturizm.gov.tr/TR-201514/tyatro-sinema-ve-kulturel-faaliyetlerimiz.html>

3.1.6. Kültür Merkezleri ve Sanat Galerileri

Meclis Kültür Sanat Merkezi olarak kullanılan bina, Antakya’nın ilk sineması olarak 1927 yılında Fransız Mimar Leon Benjuda tarafından projelendirilmiştir.

Hacı Muhammed Adalı tarafından inşa ettirilen bina “Empire Sineması” olarak faaliyete başlamıştır. Bina, 1938’de Hatay Devleti Hükümeti’nin ilk meclis toplantısına ev sahipliği yapmış, sonraki yıllarda da Hatay Devleti’nin parlamento binası olarak kullanılmıştır. 1939’da Hatay Devleti’nin, Türkiye Cumhuriyeti’ne bağlanması için sürdürülen çalışmalar da bu binada gerçekleştirilmiştir. Günümüzde kültür sanat faaliyetlerinin gerçekleştirildiği mekân Meclis Kültür Sanat Merkezi adını geçmişinden almaktadır (Foto 3.30). Günümüzde ise Meclis Kültür Sanat Merkezi; film festivalleri, tiyatro gösterimleri, konser, nikâh töreni, kongre, konferans gibi birçok faaliyete ev sahipliği yapmaktadır. Tarihi bina Antakyalı İş İnsanı Salih Güney’in sahibi olduğu Güneyler Grup tarafından 2010 yılında devralınarak, Meclis Kültür Sanat Merkezi’ne dönüştürülmüştür. Özel hizmet veren bir kurum olarak oyun biletleri, devlet ve şehir tiyatrolarına göre daha yüksek ücretli satılmaktadır (<https://www.meclis.com.tr/kurumsal>). Buna karşın, Antakya halkı büyük şehirlerde oynan, oyun ve oyuncularla buluşturan bu hizmetten son derece memnun olduklarını bildirmektedirler.

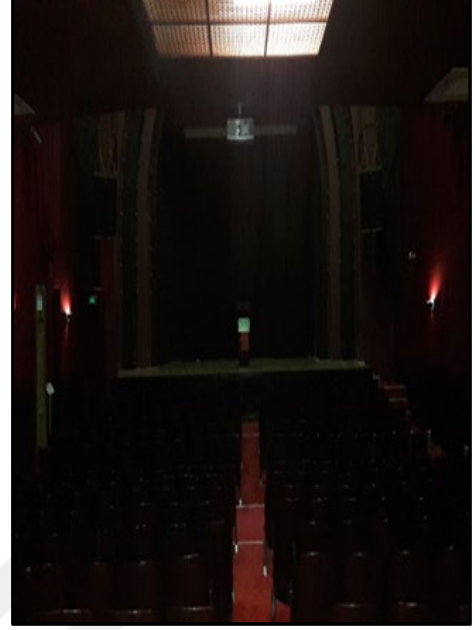

Foto 3.30: Meclis Kültür Sanat Merkezi ve Salonu (Kanatlı Mahallesi)

Meclis Kültür Merkezi'nin salonunda 435 koltuk bulunmakta, salonda koltuklar dâhil olmak üzere her şey geçmişteki orijinal hali ile korunmaktadır. Ancak tarihi binanın tüm güzelliğinin, binanın girişinde bulunan, modernize edilmiş oldukça büyük bir kafenin varlığı ile uyumsuz görüldüğü ileri sürülebilir.

Antakya merkezde yer alan *Hatay Kültür Merkezi* binasında; tiyatro salonu, galeri, sergi salonu, kütüphane, okuyucu salonu ve misafirhane bulunmaktadır. Halkın hizmetine 1987 yılında açılan binada, havalandırma sistemi, aydınlatma sistemi ve her türlü güvenlik sistemi etkinliklerin en iyi şekilde yapılmasını sağlayacak düzeyde tasarlanmıştır. Hatay Kültür Merkezi'nin salonunda 454 koltuk bulunmaktadır. Salonda, opera, bale, konser sergi, panel, folklor gösterimi gibi sanat ve kültür etkinliklerinin halkla buluşması sağlanmaktadır. Akşamları yerel halktan oluşan "Medeniyetler Korosu" üç semavi dine ve altı mezhebe ait müzikler üzerinde çalışmakta ve yılsonunda konserler vermektedir (Foto 3.31).

Foto 3.31: Hatay Kültür Merkezi ve Salonu (Cumhuriyet Mahallesi)

Yapılan ankete göre de Antakya halkının %13'lük kısmı kültür merkezlerinin yetersiz olduğunu ve iyileştirilmesi gerektiğini düşünmektedirler. Ankete göre kişilerin boş zamanlarında en çok tercih ettiği mekânın %6'lık oranla kültür merkezleri olduğu tespit edilmiştir. Kış aylarında en çok yapmaktan hoşlandıkları faaliyetler ile ilgili soruya %4 oranında “kültür merkezlerine gitmek” olduğu cevabı verilmiştir. Kültür merkezlerinin en çok kış mevsiminde tercih edildiği görülmektedir. Bunun nedeni ise yaz aylarında tiyatro gösteriminin yapılmaması ve kış aylarında kapalı ve sıcak bir mekânda bulunma isteği ile açıklanabilir. Katılım ağırlıklı olarak kış mevsiminde, hafta sonu tatillerinde, yarıyıl tatillerinde artmaktadır. Antakya'da her yaşta insan kültürel faaliyetlere katılım göstermektedir. Ancak ağırlıklı olarak gençlerin ve çocuk tiyatro oyunlarının gösteriminde de ailelerin yoğunluklu katılım sağladıkları görülmektedir.

Antakya'da birçok kültürel faaliyete ev sahipliği yapan kültür merkezleri bulunmaktadır. Bunlardan biri de müzik üzerine çalışmalar yürüten *Evrensel Müzik Sanat ve Kültür Merkezi*'dir. Antakya'nın Kışla Saray Mahallesi'nde bulunan Evrensel Müzik Sanat ve Kültür Merkezi'nin amacı Türk kültür ve sanatını uluslararası platformlarda tanıtmaktır. Bu doğrultuda müziğe ilgisi olan herkesin kültür

merkezinden yararlanmasını sağlayarak, var olan yeteneklerin geliştirilmesine katkıda bulunmaktadır. Kültür merkezine, konservatuarlardan dahi öğrenciler gitmekte ve kendilerini Batı müziği ya da halk müziği dalında geliştirebilmektedirler (<http://www.evrenselsanatlar.com>).

Turna Sanat Galerisi; Antakya'da Kışlasaray Mahallesi'nde yer almaktadır. Ekmekçi ailesi tarafından açılan galeri, Antakya halkı için sanatsal anlamda büyük bir adım ve girişim özelliği göstermektedir. Galeride, Bedri Rahmi Eyüboğlu gibi çok önemli ressamların resimleri sergilenmektedir.

Primemall Sanat Galerisi; Antakya Primemall AVM içinde bulunmaktadır. Antakyalı sanatseverleri resim sergileriyle buluşturan galeri Antakya halkına yeni bir değer kazandırmıştır. Alışveriş merkezine gelenlerin kültürel faaliyette bulunmasına olanak sunulmuştur. 2012 yılında açılan galerinin sergilerine Antakya halkının özellikle de üniversite öğrencilerinin ilgisinin yüksek olduğu gözlemlenmiştir.

Altunay Sanat Galerisi; Hükümet Caddesi, Samiye Dökmeci İş Hanında yer almaktadır. Kurucusu, Hatay'ın önde gelen ressamlarında Yusuf Altunay'dır. Sanat merkezinde, Antakya'nın sosyal ve kültürel yapısı sanatçının kendisine özgü bir teknikle anlatılmaktadır. Altunay, resim bilgisini kursiyerleri ile paylaşmaktadır. Bu hizmeti ile de galeri Antakya'da resme karşı ilgisi olanlar için hem bir eğitim hem de bir rekreasyon alanıdır.

Gökkuşluğu Sanat Atölyesi; Kudret Bastacıgil, Müjde Katip, Hatice Uçmaz ve Esenal Sağlam adlı dört ressam tarafından açılmıştır. İlk açılışında üç boyutlu resimler sergilenmiş ve büyük ilgi görmüştür. Bu durumun Antakyalıların sanata önem verdiklerinin bir göstergesi olduğu ileri sürülebilir.

Epik Sanat Evi; Antakya'da Zenginler Mahallesi, Cindi Hamamı yanında yer almaktadır. Sanat merkezinin sahibi tiyatro eğitmeni Gökhan Altunöz'dür. Burada müzik ve tiyatro eğitimi verilmektedir.

Antakyalılar için kültür merkezleri ve galeriler hem sanatsal hem de eğitim amaçlı bir rekreasyon alanıdır. Yapılan ankette Antakya'da ziyaret etmekten en çok hoşlandıkları mekân ile ilgili soruya katılımcılar %4 oranında, "kültür merkezleri" yanıtını vermişlerdir. Ancak, Antakya'nın rekreasyon alanlarının iyileştirilmesi için

yapılması uygun bulunan çalışmalar ve öneriler ile ilgili soruya verilen yanıtlar arasında kültür merkezlerinin artırılmasını talep edenlerin oranı %13 olarak görülmüştür. Bu durum Antakyalılar için kültür merkezlerinin ve galerilerin yetersiz olduğunu göstermektedir. Antakya’da kültür merkezlerine her yaştan, farklı eğitim düzeyi ve meslekten kişiler, farklı amaçlar için katılım göstermektedirler. Fakat büyük oranda gençlerin ve öğrencilerin yüksek katılım gösterdikleri dikkat çekmektedir. Mekânlara girişte ücret alınmamaktadır. Kültür merkezleri, çoğunlukla şehir merkezinde yer aldıklarından her türlü ulaşım aracıyla ulaşım sağlanabilmekte, çoğunlukla ulaşım yaya olarak tercih edilmektedir.

3.1.7. Kapalı Spor Tesisleri ve Yüzme Havuzları

Antakya halkının son zamanlarda en önemli rekreasyon faaliyetlerinden birinin de spor yapmak olduğu gözlemlenmiştir. Antakya’da sportif faaliyetlerin yapılacağı bir kapalı spor salonu bulunmaktadır. Antakyalıların, yüzme, fitness, plates, bowling, bilardo gibi spor faaliyetlerine ilgileri yüksek görünmektedir. Bu hizmeti veren Hatay Büyükşehir Belediyesi bünyesindeki spor kompleksinde her gün ortalama bin 200 ile bin 500 arasında kişi 21 farklı spor dalından yararlanmaktadır (<https://www.antakyagazetesi.com/hatay-buyuksehir-spor-kompleksinde/>). Antakya’da bu hizmeti gerçekleştiren merkezler yetersiz bulunmuş, bu sorun Hatay Gençlik Hizmetleri ve Spor İl Müdürlüğü ve Hatay Belediyesi tarafından 28 bin metrekarelik bir alana üç bin 500 kişilik bir stadyum ve çeşitli dallarda spor yapma imkânı sunan salonların yapılmasını gerekli kılmıştır. 2017 yılında Antakya’nın Güzelburç Mahallesi, Kavşit Bölgesi’ne üç bin 500 kişilik bir stadyum ve çeşitli spor faaliyetlerinin yapılacağı bir tesisin inşasına karar verilmiş ve 2019 yılında *Antakya Spor Kompleksi ve Yaşam Merkezi* adıyla kısmi hizmet vermeye başlamıştır. Son teknoloji ile donatılan tesis kendi enerjisini kendisi üreterek ekolojik bir yapı olmayı hedeflemektedir. Tesiste spor salonu, antrenman salonu, buz pateni salonu, jimnastik salonu ve olimpik yüzme havuzunun da yer alması planlanmaktadır.

Antakya’da basketbol, voleybol, plates gibi birçok spor faaliyetinin gerçekleştirildiği Antakya Kapalı Spor Salonu, Antakya Cumhuriyet Mahallesi’nde yer almaktadır. Bu salonun nüfusu artan Antakyalılar için yeterli

gelmediği bildirilmektedir. Salonda hafta içi ve hafta sonu 07.00-23.00 saatleri arasında aletli plates dersleri randevu ve eğitmen eşliğinde verilmektedir.

Antakyalılar için yüzme havuzları özellikle yaz mevsiminde önemli bir rekreasyon alanı oluşturmaktadır. Antakya'da açık ve kapalı olmak üzere hizmet veren altı adet yüzme havuzu bulunmaktadır. Bunlar; Altınçay Mahallesi Hatay Büyükşehir Belediyesi Spor Kompleksi ve Yaşam Merkezi içerisinde yer alan Antakya Yüzme Havuzu (açık ve kapalı), Harbiye Mahallesi'nde Atlantis Yüzme Havuzu (açık), Arpahan Mahallesi'nde Akdeniz Yüzme Havuzu (kapalı), Serinyol Mahallesi'nde Serinyol Yüzme Havuzu (açık), Karlısu Mahallesi'nde Turpar Havuz-Binicilik (açık) (Foto 3.32), Mustafa Kemal Üniversitesi Tayfur Sökmen Kampüsü Yüzme Havuzu'dur (açık). Söz konusu havuzların teknik alt yapıları iyi olup, hijyen kontrolleri sık sık yapılmaktadır. Kapalı ya da açık havuzlar, Antakyalılar için yüzme eğitimi, spor, dinlenme ve eğlenme hizmeti sunmaktadır. Buralara ulaşım kişinin bulunduğu konuma ve tercihinin göre değişse de genelde yürüyerek ulaşılabilirler. Ulaşım, yürümenin dışında özel araç, dolmuş, halk otobüsleriyle de sağlanabilmektedir. Yüzme salonlarının kış mevsiminde tercih edilme nedeni spor yapma amaçlı iken, yaz mevsiminde Akdeniz iklimine sahip Antakya'nın sıcak olmasından dolayı serinlemek amacıyla tercih edilmektedir. Spor yapma amacıyla olanların yakın mesafede bulunan havuzları tercih ettikleri görülmektedir. Bu faaliyetin hafta içi akşamları, hafta sonu ve yaz mevsiminde daha çok gerçekleştirildiği tespit edilmiştir. Özellikle, 20 yaş altı çocuklar ve gençlerin eğitim amacıyla, 20-49 yaş arası bireylerin spor yapmak amacıyla, 49 yaş üstünde olanların ise spor ve dinlenmek amacıyla yüzme faaliyetini tercih ettikleri anlaşılmaktadır.

Foto 3.32: Tulpar Yüzme Havuzu (Karlisu Mahallesi)

Hatay Gençlik Hizmetleri ve Spor İl Müdürlüğü tarafından 2018 Haziran ayında Antakya’da tam olimpik bir yüzme havuzu hizmete açılmıştır. Havuzda hem eğitim verilmekte hem de dileyenlere belirli günlerde belirli ücret karşılığında yüzme olanağı sunmaktadır. Aylık abonman ücreti 100-150 TL, tek giriş ücreti ise 10 TL’dir. Yüzme kursları, halk günleri, aile günleri, sadece kadınların girebildikleri seanslar şeklinde planlanmıştır. Altınçay Mahallesi’nde yer alan Antakya Spor Kompleksi ve Yaşam Merkezi içinde yer alan açık yüzme havuzu Antakyalılar için önemli bir rekreasyon alanı olarak değerlendirilebilir. Tesiste her türlü yeme ve içme gereksiniminin yanı sıra şezlong ve şemsiye gibi gereksinimler de karşılanmaktadır. Danıştay kararı sonucu aylık abonelik olmadığından, günlük makbuz kesilmektedir. Halk tarafından fiyatlar “normal”, tesis de “iyi bir tesis” olarak değerlendirilmektedir. Bu tesislerin bazısı yaz okulu faaliyeti yürüten okullar tarafından belli bir süreliğine kiralanarak, eğitim amaçlı da kullanılmaktadır. Gerek temel eğitim gerekse eğlence amacıyla yapılandırılmış bu tesislere Tulpar Havuz-Binicilik-Cafe örnek olarak verilebilir (Foto 3.33). Adı geçen tesiste; yemek salonu, çocuk parkı, küçük hayvanat bahçesi, binicilik eğitimi ve giyinme soyunma kabinleri bulunmaktadır. Açık yüzme havuzlarına Antakya halkı yaz mevsiminde ve hafta sonları yoğun ilgi göstermektedir. Ulaşım, toplu taşıma araçlarıyla zor olduğundan genelde özel araçlarla sağlanmaktadır.

Foto 3.33: Tulpar Tesisi (Karlısu Mahallesi)

Yapılan anket araştırmasında Antakyalıların en çok tercih ettikleri rekreasyon alanlarının belirlenmesine yönelik soruya katılımcıların %14'ü “spor salonları”; boş zamanlarında en çok yaptıkları rekreasyon faaliyetlerinin belirlenmesine yönelik soruya ise katılımcıların %15'i “yüzme” yanıtını vermiştir. Alınan yanıtlar Antakyalıların yüzme sporunu ilgili olduğunu göstermektedir ki bu durumda Hatay Belediyesi'nin sosyal belediyecilik anlayışının payının da büyük olduğu söylenebilir. Zira belediye tarafından gençlere uzman eğitmenler eşliğinde ücretsiz yüzme ve basketbol eğitimi verilirken, yetişkinlere de ücretsiz spor yapma hizmeti sunulmaktadır.

Yukarıda bahsi geçen sporların yanı sıra şehrin farklı noktalarında bulunan bowling ve bilardo salonlarına hafta sonu büyük ilgi gösterilmektedir. Bu salonları çoğunlukla lise ve üniversiteli 14-25 yaş aralığındaki gençlerin tercih ettikleri tespit edilmiştir. Bu mekânlarda müzik, sıcak ve soğuk içecek olanağı bulunmaktadır. Ayrıca ağırlıklı olarak stres atmak amacıyla tercih edilen Joya SPA ve Fitness ve termal hizmeti veren Güngör Ottoman SPA merkezleri gibi “lüks” ve kapalı rekreasyon alanları ile Antakya'da Teras Aqua Park Hotel gibi aqua hizmeti veren rekreasyon alanları da bulunmaktadır.

3.1.8. AVM'ler ve Geleneksel Çarşılar

Antakya'nın merkezinde Harasparası Mahallesi'nde konumlanan Palladium AVM ve Antakya sınırında Akasya Mahallesi'nde konumlanan Primemall AVM Antakya halkının özellikle de gençler ve de öğrenciler için çekiciliği yüksek önemli rekreasyon alanlarıdır. Bu alışveriş merkezlerinden Palladium AVM'ye en kolay ulaşım, yaya ulaşımı olup, trafik sorunu ve park sorunu da ortadan kalkmaktadır. Primemall AVM'ye ulaşım ise şehir merkezinden kalkan toplu taşıma araçları ile sağlanmaktadır. Her iki alışveriş merkezinin içinde McDonald's, Burger King gibi yeme içme hizmeti veren çok sayıda fast food restoranı ve kafe, çocuklar için çok sayıda oyun alanı, gençler için bowling salonları, sinema salonu, sanat galerisi ve birçok markaya ait mağaza bulunmaktadır (Foto 3.34).

Foto 3.34: Palladium AVM ve Bowling Salonu (Harasparası Mahallesi)

Palladium AVM Antakya'nın merkezinde, Asi Nehri'nin kenarında, kentin tarihi dokusuna uygun olarak inşa edilmiştir. Alışveriş merkezinde, kentin iklimi göz önünde bulundurularak, yazın şehrin sıcaklığından korunmak için serinlik yaratacak avlular ve Asi Nehri'ne bakan teraslar inşa edilmiştir. Kış mevsiminde ise daha sıcak ortam oluşturmaktadır.

Foto 3.35: Primemall AVM ve Oyun Salonu (Akasya Mahallesi)

Palladium AVM'nin yanı sıra Primemall AVM gibi merkezlerin tercih edilmesinde kültürel, sosyal ve de ekonomik nedenler bulunmaktadır. Antakya halkı ve Antakya'da eğitim alan üniversite öğrencilerinin yerel yemeklerin dışına çıkma tercihleri, sinema, sergi gibi kültürel aktivitelere katılım isteği, çocuk oyun alanları, bilardo, bowling gibi güvenli sosyalleşme ortamları AVM'lerin çekiciliğini arttırmaktadır. Anket sonuçları da Antakyalıların en çok boş zamanlarını değerlendirdikleri rekreasyon alanı olarak %24'lük oranla AVM'lerin olduğunu ortaya koymakta, bu değer de yukarıdaki sava kanıt teşkil etmektedir.

Antakya'da geleneksel çarşılar içerisinde tarihi Uzun Çarşı en önemli alışveriş noktalarından biridir. Antakya merkezde yer alması ulaşım kolaylığı sağlarken, geleneksel ürünlerin de satılması bakımından gerek Antakyalılar gerekse turist olarak gelenler için önemli rekreasyon alanlarından birini oluşturmaktadır. Ayrıca Uzun Çarşı içerisinde yer alan yöreye özgü kasap-kebabçılar ve künefeciler de çarşının rekreasyonel çekiciliğinin artmasında etkili olmaktadır.

3.1.9. Fuar ve Kongre Merkezleri

Türkiye'deki önemli ulusal ve uluslararası fuarların gerçekleştirildiği alanlar arasında yer almaktadır. Akasya Mahallesi'nde, 2015 yılında yapımına başlanan fuar alanı 2016 yılında faaliyete geçmiştir. 2016 yılından 2019 yılına kadar yapı malzemeleri, tarım makineleri, mobilya ile kitap fuarına ev sahipliği yapmıştır (Foto 3.36). Fuar alanının ayrıca kentin tanıtımına da önemli katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Foto 3.36: Antakya Kent Park Fuar Alanı (Akasya Mahallesi)

Hatay Büyükşehir Belediyesi'nin öncülüğünde gerçekleştirilmesi planlanan *EXPO 2021*, proje aşamasında olup 2021 yılında yapımının tamamlanması düşünülmektedir. *EXPO*, “dünya fuarı”, “küresel fuar” ya da “dünya sergisi” anlamına gelmektedir. *EXPO*; “kültür, tarih, eğitim, sanat, eğlence ve ticaret alanlarında bir olimpiyattır” tanımı da yapılabilir (<http://expo2021hatay.com/expo-nedir/>). *EXPO*, şehrin kalkınmasını sağlarken, küresel ölçekte iş çevresini genişleterek yeni iş imkânları yaratmaktadır. Halkın bölgesini tanıyarak bilinçlendirilmesi, ilerlemesi ve eğitilmesi amaçlanmaktadır. Ev sahibi ülke tarafından, ulusal ve uluslararası kuruluşların, sivil toplum örgütlerinin ve halkın davet edildiği dünyada etki yaratan üçüncü en önemli organizasyondur. *EXPO* heyeti tarafından, *EXPO* alanı Antakya'da Kisecek ve İskenderun-Arsuz arasındaki Karaağaç olarak belirlenmiştir. Halk için *EXPO* alanları eğitim ve eğlence yeri olarak görülmektedir. Antakya halkının bu

alanlarda düzenlenen konferans, sempozyum, sergi ve gösteri gibi birçok kültürel faaliyete de katılması, bahçe içerisinde eğlenebilmesi ve spor yapması da hedeflenmektedir (<http://expo2021hatay.com/>).

Erol Bilecik Kongre Merkezi, Antakya’da esnaf bir babanın ve ev hanımı bir annenin çocuğu olarak dünyaya gelen Erol Bilecek tarafından 2011 yılında yaptırılmıştır. Hatay Erol Bilecik Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi’ni “bir eğitim kampüsüne” dönüştürmek amacıyla hem okulun faaliyetlerine hem de şehirde yapılan çeşitli etkinliklere ev sahipliği yapmaktadır (Foto 3.37). Büyük şehirlerdeki kongre merkezlerini aratmayacak teknik ses ve görüntü imkânına sahiptir (<https://www.erolbilecik.com/Sorumluluklarim/Egitim/Erol-Bilecik-Kongre-Merkezi>).

Foto 3.37: Erol Bilecik Kongre Merkezi (Cumhuriyet Mahallesi)

Antakya’da Erol Bilecik Kongre Merkezi’nin yanı sıra Akçaova Mahallesi’nde Güngör Ottoman Palaca, İstiklal Caddesi’nde Mozaik Otel, Cumhuriyet Mahallesi’nde Narin Hotel, Kanatlı Mahallesi’nde Meclis Kültür Sanat Merkezi kongre ve konferans toplantıları için hizmet vermektedir.

3.1.10. Festivaller

Antakya'nın tarihi ve kültürel değerlerini, ulusal ve uluslararası düzeyde tanıtmak amacıyla çeşitli şenlik ve festivaller düzenlenmektedir. Bu amaçla düzenlenen festival ve şenlikler aşağıda verilmiştir (<http://hatay.gov.tr/festival-ve-senliklerimiz>).

Uluslararası Antakya Kültür Sanat ve Edebiyat Günleri; Antakya halkının ve yazarlarının katkısıyla 19-23 Mart tarihleri arasında düzenlenmektedir. Antakya Uluslararası Sanat Günlerinde Ortadoğu ve Türk dünyasının önemli yazarlarıyla söyleşiler ve paneller yapılmaktadır. Antakya halkını kültürel bir etkinlik ile buluşturmak ve edebiyatın gelişimine katkı sağlamak amaçlanmaktadır.

Antakya Festivali; Antakya Belediye Başkanlığı tarafından Hatay'ın anavatanına katıldığı 21-23 Temmuz tarihleri arasında düzenlenmektedir. Üç gün süren festivalde, Antakya'nın kültürünü tanıtmak amaçlanmaktadır. Gelenekselleşen ve eğlenceli faaliyetlerin de yer aldığı festivalde, Antakyalılar spordan sanata birçok etkinlik ile buluşturulmaktadır. Ünlü sanatçıların katılımlarıyla verilen konserlere ilaveten farklı yörelerin halk oyunları tanıtılmaktadır.

Künefe Festivali; Antakya'da her yıl Hatay Büyükşehir Belediyesi tarafından 23 Temmuz tarihinde düzenlenmektedir. Festivalde 78-79 metre civarında künefe yapılmaktadır. Bugüne kadar düzenlenen festivale her yaşta insanın katıldığı ve katılımın oldukça yoğun olduğu bildirilmektedir.

Geleneksel Satranç Turnuvası; Antakya'da her yıl Türkiye Satranç Federasyonu ve Hatay Büyükşehir Belediyesi'nin iş birliği ile 27 Ağustos tarihinde düzenlenmektedir. Ulusal düzeyde düzenlendiğinden Türkiye'nin her yerinden katılım sağlanmaktadır.

Uluslararası Aba Güreşi Şampiyonası; her yıl Antakya'da 16-18 Eylül tarihleri arasında Dünya Aba Güreşi ve Geleneksel Sporlar Federasyonu ile Hatay Büyükşehir Belediye iş birliği tarafından düzenlenmektedir. Aba güreşinde ("yakın savunma sanatı") sporcular aralarındaki kilo farkına bakılmaksızın, sırtlarına aşırı ağırlık giyerek güreşmektedir. Kökleri Orta Asya'ya dayanan "aba güreşi"; Eski Türklerin barış zamanlarında savaş kabiliyetlerini kaybetmemek amacıyla antrenman niteliğinde

yaptıkları hareketlerden ortaya çıkmıştır. Uluslararası düzeyde düzenlendiğinden yerli ve yabancı çok sayıda insan katılmaktadır.

Uluslararası Antakya Altın Defne Film Festivali; her yıl aralık ayında düzenlenmektedir. Ansam Kültür Derneği tarafından 2019 yılında 7. kez düzenlenecek festivalde, Berlin ve Cannes Film Festivali gibi festivallerde gösterilen, dünya ve Türk sinemasından filmler seyredilerek, en iyi kısa film, en iyi belgesel ve en iyi film dallarında ödüller verilmektedir. Festivalde filmler gösterilirken, Antakyalılar da bu vesileyle birçok yabancı ve Türk sanatçı ile buluşma imkânı bulmaktadır.

3.2. Açık Alanlarda Rekreasyon Faaliyetleri

Günümüzde şehirlerde yaşayan insanların yaşam biçimlerine tarihi geçmişi çok eskilere dayanan şehirlerin yanıt verebilmesi zor görünmektedir. Bu nedenle şehirlerin gereksinimler doğrultusunda yeniden yapılandırılması gerekmektedir. Nitekim insanın şehir dokusu içinde kendini yenileyebileceği alanlara gereksiniminin arttığı görülmektedir. Betonlaşmış şehirlerin, çok katlı binaların insan üzerinde yarattığı olumsuz etkiden park ve mesire alanları gibi açık alanlara gidilerek kısa süreli olsa da uzaklaşılabilirliği düşünülmektedir. Dolayısıyla şehirlerde büyük yeşil alanlar oluşturma politikası siyasilerin de gündeminde yer almaktadır ki halkı bedensel, ruhsal ve sosyal anlamda mutlu kılmak tüm tarafların “iyi”liğine hizmet etmektedir.

Gerek Antakyalılar gerekse Antakya’yı turistik amaçlı ziyaret edenler için Atatürk Parkı, şehri kuşbakışı olarak izleme olanağı sunan Habib-i Neccar Kent Ormanı ve Harbiye Şelalesi çekiciliği yüksek rekreasyon alanlarıdır. Antakya merkezinde ve yakın çevresindeki açık alan park ve yeşil alanları yerel halk çoğunlukla kullanmaktadır. Parklarda ve mesire yerlerinde her yaşta insanı görmek mümkündür. Yerel halk tarafından parklar; dinlenmek, yürümek, manzara seyretmek, piknik yapmak, spor yapmak, sosyalleşmek için kullanılmaktadır. Kullanıcılar, parkları en çok sabah sporu ve yürüyüş amaçlı tercih etmektedirler. Parklar her mevsim ve her gün kullanılmakla birlikte yaz mevsiminde hafta sonları aşırı sıcaktan bir nebze olsun uzaklaşmak ve rahatlamak için daha çok tercih edilmektedir. Parkları, çocukların oyun oynamak, gençlerin spor yapmak ve sosyalleşmek için, yetişkinlerin ise dinlenmek

için tercih ettikleri görülmektedir. Mesire alanları ise ulaşım araçları ile gidilen daha uzun süre kalınan, piknik ve yürüyüş yapılan alanlar olarak değerlendirilmektedir.

3.2.1. Parklar

Şehirli insanların kendilerini tazelemek için en çok kullandıkları yakın mesafe rekreasyon alanları parklardır. Antakya merkezde ve yakın çevresinde insanların kendilerini tazelemelerine olanak sunan büyük, orta ve küçük ölçekli çok sayıda park bulunmaktadır. Antakya'daki parklar günümüzdeki insani gereksinimleri karşılamak amacıyla yeni donanımlarla yapılandırılmakta, özellikle yeni yapılanan yerlerde de yeni parkların yapılmasına çalışılmaktadır. Ancak Antakya'nın artan nüfusuna ne eski parklar ne de yeni yapılanların şu an için yeterli olduğu söylenemez.

Antakya'da halkın rekreasyon gereksinimini karşılayan büyüklü küçüklü 129 adet park bulunmaktadır (Hatay Belediyesi Park Bahçe ve Yeşil Alanlar Dairesi Başkanlığı). Antakya'da parkların en fazla talep gören açık rekreasyon alanları arasında yer aldığı ifade edilebilir ki anket çalışmasında saptanan %23'lük oran bu savı destekler niteliktedir. Bunları çay bahçeleri, çocuk oyun alanları, voleybol-futbol-basketbol oyun sahaları ve şehre yakın kent ormanı ve mesire alanları gibi yeşil alanlar takip etmektedir.

Parklar (Şehir Merkezi)		Bulunduğu Yer ve Büyüklüğü
1	Atatürk Parkı (Büyük Park)	Cumhuriyet Mahallesi (56.779 m ²)
2	DSİ 1. Etap Parkı (15 Temmuz Milli İrade Parkı)	Kanatlı Mahallesi (15.500 m ²)
3	Vali Ürgen Parkı (Vali Göbeği Parkı)	Kanatlı Mahallesi (4.993 m ²)
4	Yunus Emre Parkı	Kışlasaray Mahallesi (3.500 m ²)
5	100. Yıl Parkı	Haraparası Mahallesi (734 m ²)

Tablo 3.4: Antakya Merkezdeki Önemli Parklar

Kaynak: Hatay Belediyesi Park Bahçe ve Yeşil Alanlar Dairesi Başkanlığı

Antakya şehir merkezinde; Cumhuriyet Mahallesi'nde Atatürk Parkı (Büyük Park), Kanatlı Mahallesi'nde DSİ 1. Etap Parkı (15 Temmuz Milli İrade Parkı), Kanatlı Mahallesi'nde Vali Ürgen Parkı (Vali Göbeği Parkı), Kışlasaray Mahallesi'nde Yunus Emre Parkı, Haraparası Mahallesi'nde 100. Yıl Parkı halkın en çok uğradığı rekreasyon alanları yer almaktadır (Tablo 3.4).

3.2.1.1. Atatürk Parkı (Büyük Park)

Antakya Atatürk Parkı, Antakya merkezde Cumhuriyet Mahallesi'nde ve Asi Nehri'nin batı kenarında yer almaktadır. Antakyalıların en önemli dinlenme yeri olan ve 56.7790 m²'lik alana sahip Atatürk Parkı daha önce Büyük Park olarak adlandırılmıştır. Tarihi oldukça eskilere dayanan parkın, günümüzde de çekiciliği oldukça yüksektir.

Harita 3.1: Atatürk Parkı

Kaynak: Google Earth, 2019

II. Abdülhamit'in şahsına ait olan bu alan bağ ve mesire yeri olarak kullanılırken, 20 Ekim 1921'de yapılan anlaşma ile Fransızların yönetimine geçmiş, o dönem fidanlık olarak kullanılmıştır. Fransız delegelerine hizmet vermesi için park alanı içinde bugünkü Vali Konağı inşa edilmiştir. Fransızların parkın genişletilmesi ve

peyzaj planlamasında önemli katkıları olmuştur. 1931 yılında parkta Belediye Çay Bahçesi kurularak halka hizmet vermeye başlanmıştır. 1939'da Antakya'nın Türkiye'ye katılımıyla Hatay İl Özel İdaresi mülkiyetine geçmiş ve bu tarihten sonra, parkın içerisinde ticari mekân ve derneklerin sayıları arttığından, alansal olarak küçülmeye başlamıştır (Ekal, 2010: 30-32).

Foto 3.38: Atatürk Parkı (Büyük Park, Cumhuriyet Mahallesi)

Park peyzajında zengin ağaç birikimi; defne, çam, aşılı akasyalar, palmiyeler, süs eriği gibi çeşitli türlerde ağaçlar bulunmaktadır (Foto 3.38). Parkın içerisinde çay bahçeleri, büfeler, koşu alanı, çocuk parkları, tarihi çeşme, heykeller, parkın Asi Nehri'ne sınır olan kısmında seyir için oturma grubu, aydınlatma elemanları, tuvalet, banklar, çöp kovaları gibi yapılar mevcuttur.

Parkın içinde yürümek, piknik yapmak, çay içmek, asırlık ağaçları ve havuzları seyretmek için gelenlerin en az 2-3 saat kadar kaldıkları görülmektedir. Parkı her yaştan insan dinlenmek, yürümek, manzara seyretmek, spor yapmak, sosyalleşmek için kullanmaktadır. Sabah sporu için tercih edilen bir mekânlardan biridir. Antakyalılar tarafından park her mevsim ve her gün kullanılmakla birlikte, çoğunlukla yaz mevsiminde ve hafta sonları kalabalıklaşmaktadır. Yaz mevsiminde çok kullanılmasının nedeni aşırı sıcaktan uzun boylu ağaçların oluşturduğu serin

alanlardan faydalanmak olduğu düşünölmektedir. Park, şehir merkezinde yer aldığından ulaşım yürüyerek sağlanmakta, taşıtla ulaşım otopark sıkıntısı yaşamamak adına pek tercih edilmemektedir. Parkın içindeki çay bahçelerini her yaştan insanın tercih ettiği gerek hafta içi gerekse hafta sonu oldukça kalabalık olduğu görölmektedir. Parkta, spor yapmak isteyenlerin parkı içindeki yürüyüş alanını kullandığı, ailelerin çocuk arabalarında çocuklarına hava aldırdıkları ve çocuk parkında çocuklarına oyun oynattıkları, kimi gençlerin oturma gruplarında ders çalıştıkları, kimilerinin Asi Nehri'ni seyrettikleri, kimilerinin büfe ve çay bahçesinde bir şeyler yiyip içtiklerini görmek mümkündür (Foto 3.39). Parkta, donatıların yenilendiği, peyzaj çalışmalarının devam ettiği görölmektedir.

Foto 3.39: Atatürk Parkı Yürüyüş Yolu ve Çocuk Parkı

3.2.1.2. DSİ 1. Etap Parkı (15 Temmuz Milli İrade Parkı)

Antakya Belediye Meclisi kararı ile halk arasında “DSİ Parkı” olarak bilinen parkın adı, 15 Temmuz kalkışmasından sonra, “15 Temmuz Milli İrade Parkı” olarak değiştirilmiştir. 15 Temmuz kalkışmasından sonra her akşam parkta “Demokrasi Toplantısı” yapılması bu ismi almasına dayanak oluşturmuştur. Kanatlı Mahallesi'nde yer alan park, 15.500 m²'lik bir büyüklüğe sahip olup, 2016 yılında donatıları yenilenmiş, ağaçları ise budanarak yeni çiçekler eklenmiştir. Parkın içerisinde

okaliptüs ve çam gibi çeşitli türde ağaçlar; yaya ve bisiklet yolu, çocuk parkı, spor aletleri, banklar, oturma grupları, piknik masaları, aydınlatma, WC bulunmaktadır (Foto 3.40). Bu park Antakyalılar için önemli bir rekreasyon alanı olup, her yaşta insanın farklı amaçlarına hizmet eder niteliğe sahip görünmektedir.

Foto 3.40: DSİ 1. Etap Parkı (15 Temmuz Milli İrade Parkı, Kanatlı Mahallesi)

3.2.1.3. Vali Ürgen Parkı (Vali Göbeği Parkı)

Vali Ürgen Parkı, park olmaktan daha çok, şehir merkezinde bulunmasından dolayı bir “kavşak noktası”, bir “göbek” niteliğinde olup, bu nedenle, “Vali Göbeği Parkı” olarak da adlandırılmaktadır. Parkta içerisinde çeşitli ağaçlar, aslan heykeli ile çevrili bir anıt, su fiskiyeleri bulunmaktadır (Foto 3.41). Bir parka nazaran küçük olan park, Antakya halkının buluşma alanı olarak oldukça önemli bir kavşak noktası olarak değerlendirilebilir.

Foto 3.41: Vali Ürgen Parkı (Vali Göbeği Parkı, Kanatlı Mahallesi)

3.2.1.4. Yunus Emre Parkı

Yunus Emre Parkı, Kışlasaray Mahallesi'nde 3.500 m²'lik alan üzerine kurulmuştur. Asi Nehri'ne yakın küçük, sessiz, halkın oldukça huzurlu bulunduğu bir parktır. Parkta çeşitli türden ağaçlar olmasına rağmen, dut ağaçları geniş yer tutmaktadır. Parkta bank, çöp kutuları, çocuk parkı ve küçük bir büfe bulunmaktadır (Foto 3.42).

Foto 3.42: Yunus Emre Parkı (Kışlasaray Mahallesi)

Park, her mevsim yakınında oturanlar tarafından kullanılmakla birlikte, özellikle yaz mevsiminde ağaçlı ve açık alan olması nedeniyle Antakya halkı tarafından çokça tercih edilmekte ve yoğunluğu artmaktadır. Parka, her yaş grubundan insanlar gelmekle birlikte ağırlıklı olarak ailelerin çocuk parkını kullanmak için geldiği görülmektedir.

3.2.1.5. 100. Yıl Parkı

Antakya'nın etrafında ağaçlandırma çalışmaları devam ederken şehir merkezinde de yeni park ve yeşil alan çalışmaları devam etmektedir. 100. Yıl Parkı, 2015 yılında Haraparası Mahallesi'nde kullanıma açılmış; 734 m²'lik alanda, yapılan 6 dönüm genişliğindedir. 100. Yıl Parkı'nda çeşitli ağaç türleri, süs bitkileri, banklar, küçük bir kafe bulunmaktadır. Bu park semtin en yeşil alanlarından biri olup, özellikle erkekler tarafından oturmak, çay içip sohbet etmek için kullanılmaktadır (Foto 3.42).

Foto 3.43: 100. Yıl Parkı (Haraparası Mahallesi)

3.2.2. Asi Nehri

Lübnan'ın Bekaa Vadisi'nden doğan, Suriye'den geçerek, Samandağ ilçesinden Akdeniz'e dökülen Asi Nehri'nin bir kısmı Antakya'nın içinden geçmektedir. Geçmişte Antakya halkının Asi Nehri'nin etrafındaki çay bahçelerinde oturup, nehre

girdikleri ifade edilmektedir. Bu doğrultuda Asi Nehri geçmişte Antakyalılar için önemli bir rekreasyon alanıyken, günümüzde nehrin kirlenmesinden ötürü eski önemini yitirmiştir. Şehirleşmenin etkisiyle nehir kirlenmiş ve nehre girmek olanak dışı hale gelmiştir. Asi Nehri'nin Atatürk Parkı'na kıyısı olan kısmında asma balkon şeklinde seyir teraslarının bulunduğu ve bu terasların halk tarafından kullanıldığı gözlemlenmiştir (Foto 3.44).

Foto 3.44: Asi Nehri Seyir Terası

3.2.3. Spor Tesisleri

Antakyalılar için spor yapmanın önemi, sağlıklı yaşama ilişkin farkındalıklarının yükselmesiyle artmıştır. Halkın spor yapma tercihlerinde, yaş ve ekonomik olanaklar belirleyici rol oynasa da geçmişe nazaran futbol, yüzme, basketbol, voleybol, fitness, bisiklet sürme ve yürüyüş gibi spor faaliyetleri çeşitlenerek, artmıştır. Antakya halkının en çok ilgi duyduğu spor dalının futbol olduğunu belirtmek yanlış olmasa gerektir. Zira çoğunlukla erkeklerin oynamaktan ve izlemekten büyük keyif aldığı bir spor dalı olmasına karşın, Antakya Stadyumu'nda yapılan maçlara erkeklerin yanı sıra kadınların da ilgi gösterdiği ifade edilmektedir. Antakya'nın artan nüfusu ve spora karşı yüksek ilgi nedeniyle, başta futbol, basketbol, voleybol faaliyetlerine ev sahipliği yapan Antakya Stadyumu ve Kapalı Spor Salonu artık yetersiz kalmaktadır. Bu sorun Hatay Gençlik Hizmetleri ve Spor İl Müdürlüğü ve Hatay Belediyesi iş birliği ile üç

bin 500 kişilik bir stadyum yapılmasını gerekli kılmıştır. Kısmen kullanıma açılan komplekste; güreş, su topu, basketbol, voleybol, buz pateni sahaları, biri kapalı olmak üzere iki adet yüzme havuzu, kickboks, okçuluk antrenman salonlarının bulunduğu halka açık büyük bir spor tesisi olarak planlanmıştır. Ayrıca Mustafa Kemal Üniversitesi bünyesinde halkın yaralanabileceği çeşitli spor kulüpleri kurulmuştur. Komplekste çocuklara yönelik yüzme eğitimi gibi eğitimler de verilmektedir. Bunun yanı sıra Antakya halkının son zamanlarda yüzme sporuna karşı ilgilerinin arttığı saptanmış, bu doğrultuda gerek özel sektör gerekse belediye ve il sağlık spor müdürlüğü iş birliği ile çok sayıda yüzme havuzu açılmıştır. Havuzları her yaşta insanın kullandığı gözlemlenirken, çocukların yüzme eğitimi amaçlı; yetişkinlerin ise spor amaçlı değerlendirdikleri tespit edilmiştir. Antakya halkının spora karşı ilgisinin yüksek olduğunu fark eden Antakya Belediyesi, fitness gibi ücretsiz spor hizmeti de vermeye başlamıştır. Hafta sonları ve akşamları orta ve ileri yaştaki insanların yürüyüş ve fitness yapmak için parkları ve spor salonlarını; çocuk ve gençlerin ise spor salonlarını ve yüzme havuzlarını kullandıkları gözlemlenmiştir. Özellikle yaz aylarında yüzme eğitimi veren yerlere çocuk ve gençlerin katılımı artmaktadır. Basketbol, voleybol, bilardo gibi spor dallarına liseli ve üniversiteli gençlerin ilgilerinin yüksek olduğu belirtilmektedir.

3.3. Şehri Çevreleyen Alanlardaki Rekreasyon Faaliyetleri

3.3.1. Mesire Alanları ve Parklar

Mesire alanı; “Toplumun çeşitli dinlenme, eğlenme ve spor ihtiyaçlarını karşılamak, yurdun güzelliğine katkı sağlamak ve turistik hareketlere imkân vermek amacıyla yerleşim merkezlerinin çevresinde veya rekreasyonel kaynak değerlerine ve yüksek ziyaretçi potansiyeline sahip” yer olarak tanımlanabilmektedir (Mesire Yerleri Yönetmeliği, 2013: M.3). Bu bağlamda, Antakya yerel halkının rekreasyon alanlarından biri de mesire yerleri olup, gelenekselleşen rekreasyonel faaliyetlerine olanak sunmaktadır. Şehir merkezine yakın mesire yerleri ve kent ormanları yaz mevsiminde ve hafta sonları tercih edilen mekânlar arasında yer almaktadır. Ailece gidilen bu mekânlarda doğal göletlerde serinlemek, piknik ve yürüyüş yapmak yaygın olarak yapılan faaliyetleri oluşturmaktadır.

Antakya yakın çevresinde Antakya halkının sıklıkla kullandığı parklar ve mesire alanları; Habib-i Neccar Mahallesi'nde Habib-i Neccar Kent Ormanı, Tahtaköprü Mahallesi'nde Tahtaköprü Yıldırım Deresi Mesire Alanı, Karlısu Mahallesi'nde Karlısu Göleti ve Macera Parkı'dır.

Mesire Alanları ve Parklar (Şehir Çevresi)		Bulunduğu Yer ve Büyüklüğü
1	Habib-i Neccar Kent Ormanı	Habib-i Neccar Mahallesi (672.000 m ²)
2	Tahtaköprü Yıldırım Deresi Mesire Alanı	Tahtaköprü Mahallesi (70.000 m ²)
3	Karlısu Göleti ve Macera Parkı	Karlısu Mahallesi (14.450 m ²)

Tablo 3.5: Antakya Merkezine Yakın Mesire Yerleri ve Parklar

Kaynak: Hatay Belediyesi Park Bahçe ve Yeşil Alanlar Dairesi Başkanlığı

Habib-i Neccar Sosyal Tesisleri, Hatay Büyükşehir Belediyesi tarafından 672.000 m²'lik alan üzerine kurulu, insanların Antakya'yı tepeden izleyebildiği ve doğayla iç içe olabildiği önemli bir rekreasyon alanıdır. Habib-i Neccar Dağı eteklerinde, Antakya halkının aileleri ile piknik yapacağı kent ormanı ve içinde sosyal tesislerden oluşmaktadır. Bu hizmetleriyle yerli halkın olduğu kadar şehri ziyaret eden turistlerin de ilgisini çekmektedir. Yüksek olmasından dolayı kış mevsiminde soğuk ancak sessiz olmaktadır. Bu nedenle ilkbahar ve yaz mevsiminde özellikle de akşamları Antakya manzarasını tepeden izlemek için tercih edilen bir mekândır (Foto 3.45).

İçinde belediyeye ait yemek yenebilecek restoran mevcut olup, belediye tarafından işletildiği için fiyatlar da uygun görünmektedir. Fiyatların uygun olmasından dolayı da oldukça kalabalık olduğu; hafta içi en az 250, hafta sonu ise en az 600 kişinin ağırlandığı belirtilmektedir. Çoğunlukla gençlerin, hafta sonları özellikle kahvaltı yapmak amacıyla ailelerin bu mekânı seçtiği gözlemlenmektedir.

Foto 3.45: Habib-i Neccar Kent Ormanı Seyir Terası (Habib-i Neccar Mahallesi)

Tesisin piknik alanında ise üstü kapalı ahşap oturma grupları, mangal, ışıklandırma, yürüyüş yolu ve çöp kutuları bulunmaktadır. Buralarda da yoğunluk yaz mevsiminde ve hafta sonları artmaktadır (Foto 3.46).

Foto 3.46: Habib-i Neccar Kent Ormanı Piknik Alanı

Tesise ulaşım belediye otobüsleri ile ya da özel araçlarla sağlanmaktadır. Habib-i Neccar Dağı ile İplik Pazarı Uzun Çarşı arasında yapılması planlanan teleferik hizmeti

ile şehrin çekiciliğinin artacağı düşünülmektedir. Ancak çalışma alanında tarihi eserler bulunduğundan çalışmaların ertelendiği bildirilmektedir.

Antakya Belediyesi'nin girişimi ile Tahtaköprü Mahallesi'nde yapılması planlanmış ve 2017 yılında *Tahtaköprü Yıldırım Deresi Mesire Alanı* adıyla Antakya halkına kazandırılmıştır. Her yaştan insanın güven içinde güzel vakitler geçirebilmesi için, ormanlık alan içinde, 70.000 m²'lik bir mesire alanı düzenlenmiştir. Antakya halkının hafta sonları, şehir merkezinden çok uzaklaşmadan, ailece dinlenmeleri ve "tazelenmeleri" için doğa içinde yürüyebilecekleri ve yemek yiyebilecekleri bir ortam olduğu görülmektedir (Foto 3.47).

Foto 3.47: Tahtaköprü Yıldırım Deresi Mesire Alanı (Tahtaköprü Mahallesi)

Mesire alanında; iki adet çocuk oyun grubu, açık mutfak donatıları, oturma grupları, barbekü, WC, çocuk parkı, otopark ve hazırlıksız gelenlerin yeme içme gereksinimini karşılayacak kafe bulunmaktadır (Foto 4.48). Mesire alanına ulaşım iki araçla sağlanmaktadır. Antakya merkezden belediye otobüsleri ile Serinyol Mahallesi'ne gidilmekte, oradan ring servisleri ile mesire alanına ulaşılmaktadır. Serinyol ile Tahtaköprü Mahallesi arasındaki köy yolunun oldukça kötü durumda

olduğu gözlemlenmiştir. Bu nedenle ulaşım genellikle özel araçlarla sağlanmaktadır. Mesire alanının içinden Yıldırım Deresi geçmektedir. Alanın adını aldığı Yıldırım Deresi, özellikle yaz mevsiminde mesire alanın çekiciliğini arttırmaktadır ki bu nedenle hafta sonları ve sıcak yaz mevsiminde yoğunluğun arttığı ifade edilmektedir.

Foto 3.48: Tahtaköprü Yıldırım Piknik Alanı Mutfak Donatısı

Karlısu Göleti ve Macera Parkı, Hatay Büyükşehir Belediyesi Fen işleri Daire Başkanlığı tarafından 2016 yılında yapımına başlanmış ve 2018 yılında Antakya halkının hizmetine sunulmuştur. Karlısu Mahallesi'nde 14.450 m² alan üzerine kurulmuş Karlısu Göleti ve Macera Parkı'nda; seyir terası, **piknik alanları**, yürüme parkuru, iki adet havuz, soyunma ve duş kabinleri, su kayağı, çocuk oyun grubu, 1000 kişilik düğün salonu, WC, ışıklandırma ve otopark bulunmaktadır (Foto 3.49).

Foto 3.49: Karlısu Gölü ve Macera Parkı (Karlısu Mahallesi)

Antakya'nın tarihi ve doğal dokusu düşünülerek yapılandırılan parkta, Antakya halkının doğayla iç içe rekreasyonel faaliyetlerinde bulunması ve eğlenmesi hedeflenmiştir (Foto 3.50). Park, her yaştan insanın kullanabileceği olanaklara sahip görünmektedir. Yeni açılmasına ve düzenleme çalışmaları devam etmesine rağmen, Antakya halkı tarafından parka yoğun ilgi gösterildiği bildirilmektedir. Ulaşım amaçlı direkt toplu taşıma aracı bulunmamakta, bu nedenle ulaşım ancak özel araçlarla sağlanabilmektedir.

Foto 3.50: Karlısu Gölü ve Macera Parkı Düğün Salonu

3.3.2. Harbiye Şelaleleri (Şelale Park)

Eski adı *Daphne* olan Harbiye Şelaleleri antikiteden (antik çağdan Roma döneminin sonu) bugüne önemli bir mesire alanı olarak kullanılmaktadır. Antakya'nın güneyinde ve şehre 8 km uzaklıkta olan Harbiye, şehir merkezinde dinlenme gereksiniminin karşılanamaması üzerine halk tarafından en çok tercih edilen rekreasyon alanlarından biri olmuştur. Yerel halkın yanı sıra Antakya'yı 2-3 günlüğüne ziyarete gelen yerli ve yabancı turistlerce de temiz havası ve kızılçam ormanları ile irili ufaklı şelalelerden oluşan rekreasyon alanı görülmeye değer bulunmaktadır (Foto 3.51).

Foto 3. 51: Harbiye Şelaleleri (Harbiye Mahallesi)

Defne, kavak ve çam ağaçlarının yer aldığı parkta yeşilin korunduğu görülmektedir. Bu yeşillikler içinden akan şelaleler ise mitolojide “Su perisi Daphne'nin gözyaşları” olarak geçmektedir <https://edebiyatvesanatakademisi.com/anonim-edebiyat-mizah-hiciv/hatay-efsaneleri-harbiye-selalesi-ve-defne-agaci-nasil-olustu/63122>. Ancak üç yıl önce oluşan heyelan şelalelerde ciddi zarara yol açmış, bu zarar Hatay Büyükşehir Belediyesi tarafından eski haline getirilmesi amacıyla düzeltilmeye çalışılmış ancak bu düzenlemeler yetersiz kalmıştır. Günümüzde bu denli turizm çekiciliği yüksek olan Harbiye Şelaleleri'nin amaçlanan şekilde düzenlenmediği hatta bakımsız bırakıldığı görülmektedir (Foto

3.52). Şelale girişinden başlayan ve şelaleler boyunca devam eden, yöreye özgü hediyelik eşya satan dükkânların, kafe ve restoranların gelişi güzel yerleşiminin büyük bir karmaşa yarattığı ve adeta şelalelerin güzelliğini gölgelediği ileri sürülebilir.

Foto 3.52: Harbiye Şelaleleri

Şelalelerin üzerinde yer alan kafe ve restoranlarda kısa süreli oturanlar çay, kahve, ayran gibi içecekler içmekte; uzun süreli kalanlar ise yöreye özgü yemeklerden tadabilmekte, dileyenler de alkol alabilmektedir. Ayrıca piknik alanları da bulunmakta; bu alanlarda günlük ücret dâhilinde masa, sandalye, mangal, su, WC olanakları sunulmaktadır.

Harbiye Şelaleleri’ni Antakya halkı, serinletici etkisi nedeniyle, özellikle yaz aylarında ve hafta sonları yoğun bir şekilde tercih etmektedir. Bunda Antakya merkeze yakın oluşu ve ulaşımın kolay olmasının payı bulunmaktadır. Uzun Çarşı çıkışından hareket eden minibüsler ile ya da özel araçlarla ulaşım sağlanmaktadır. Son zamanlarda güvenlik nedeniyle Harbiye Şelaleleri’ne giden yabancı turist sayısında da azalmaya yol açtığı ifade edilmektedir.

3.3.3. Hobi Bahçeleri

Mustafa Kemal Üniversitesi Rektörlüğü tarafından Tayfur Sökmen Kampüsü’ndeki hurdalık alan üniversite personelinin kullanması için “hobi bahçesi” olarak değerlendirilmektedir. Hobi bahçeleri; 45 kulübe ve küçük bahçeden

oluşmaktadır. Kura yoluyla yıllık cüzi bir miktar ücret ödeyerek, üç yıl boyunca, sebze ve meyve yetiştirme hakkı elde edilmektedir. İş yaşamının stresinden arınmak için üniversite personeli hem aileleriyle piknik yapıp hem de istedikleri sebze ve meyveyi yetiştirebilmektedirler (Foto 3.53). Hobi bahçelerine ilginin yüksek olduğu görülmekte ve salt üniversite çalışanlarına değil, aynı zamanda Antakya halkına da belediye tarafından bu tür bir imkân verilirse iyi bir şekilde değerlendirecekleri belirtilmektedir.

Foto 3.53: Mustafa Kemal Üniversitesi Tayfur Sökmen Kampüsü Hobi Bahçeleri (Alahan Mahallesi)

3.3.4. İkinci Evler (Bağ Evleri)

Antakya, Akdeniz iklim kuşağında yer aldığından yazları oldukça sıcak geçmektedir. Yapılan ankette Antakya halkının %6'lık kısmı ikinci ev olarak “bağ evleri”ni kullandığı anlaşılmaktadır. İkinci evleri kullananlar ya babadan kalma daha önce bağcılıkla ilgilenen aile üyeleri ya da maddi imkânları iyi olup yazlık düşüncesiyle rekreasyonel amaçlı ev alan kişilerdir. Bağ evinde hem şehrin yorucu atmosferinden kurtulmak hem de yaz mevsimini daha serin bir yerde geçirmek isteyen Antakyalılar iki üç ay süreyle ikamet edebilmektedir. İkinci evler diğer mevsimlerde de hafta sonları ve bayram tatillerinde tercih edilmektedir. Bağcılık faaliyetinin Samandağ İlçesi'nde yaygın olduğu, dolayısıyla bağ evi kültürünün bu ilçede benimsendiği anlaşılmaktadır. Antakya merkezde yaşayan insanlar da merkeze

yakın çevre ilçelerdeki bağ ya da tarla içindeki evleri yazlık olarak kullanmaktadır. Burada bir yandan bağ içinde, gürültüden uzak dinlenirken, diğer yandan da toprakla ve küçük çaplı bahçe işleri ile uğraşmak ve bahçede mangal yapma olanağı bulunabilmektedir. Görüldüğü üzere ikinci evler/bağ evleri, bağcılık yapanların bu süre zarfında kaldığı yerler olmaktan çıkıp, yazlık kültürüne dönüşmüştür.

Sonuç olarak, Antakya’da rekreasyonel faaliyetlerin gerçekleştirilebileceği rekreasyon alanları da tıpkı şehrin sosyo-kültürel yapısı gibi her bütçe, istek ve amaca uygun olarak çeşitlilik göstermektedir. Tarihi dokunun korunduğu, kültürel değerlerin somut kılındığı alanlardan inanca bağlı kutsal mekânlara; günümüz yaşam koşullarına yanıt veren, hızlı yaşamın bir uzantısı olarak tüketim ürünlerinin bir arada bulunabildiği alanlardan yaşamın hızından uzaklaşmaya ve doğayla iç içe olmaya olanak sunan alanlara dek çok sayıda ve türde alan Antakya halkının ve turistlerin hizmetine sunulmuştur.

Antakya’daki rekreasyon alanlarının mahiyetine yönelik olarak yapılan saha çalışmasından edinilen bilgiler ve yerel halkın rekreasyonel faaliyetlerine yönelik olarak yapılan anket çalışmasından elde edilen bulgular doğrultusunda da rekreasyon alanlarının tercih edilmesinde yaş aralığı, eğitim düzeyi, mevsim, hava koşulları, sosyo-kültürel unsurlar, ulaşım ve ekonomik koşullar gibi birçok etkeninin belirleyici olduğu anlaşılmıştır. Kış aylarında kapalı alanların, yaz aylarında ise açık alanların tercih edilmesi; yine orta ve ileri yaş grubunun doğayla buluşabilecekleri park ve bahçelere yönelmelerine karşın, gençlerin AVM gibi “hızlı ve modern yaşama dönük” alanlara yönelmeleri yukarıdaki önermeyi destekler niteliktedir.

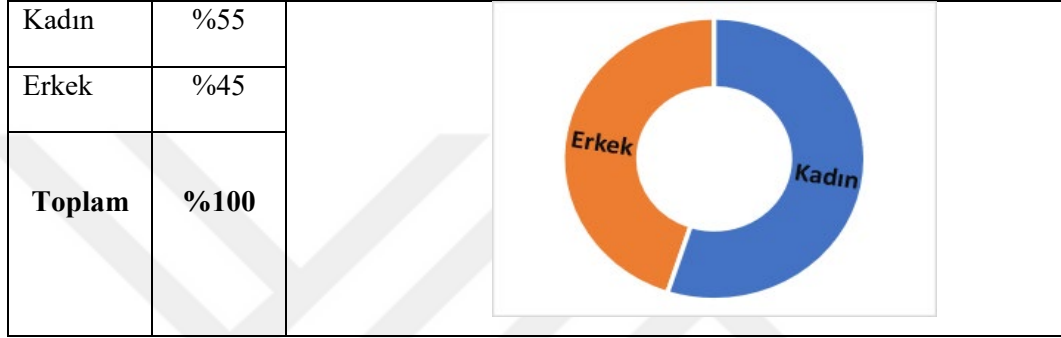
3.4. Anket Çalışmasının Değerlendirilmesi

Antakya’nın rekreasyon olanaklarının belirlenmesi; bu olanakların Antakya halkı tarafından hangi oranlarda değerlendirildiği; halkın rekreasyonel faaliyetlere katılımı; katılımı belirleyen demografik, sosyo-kültürel, mesleki unsurlar ve katılımı engelleyen etkenler yapılan anket çalışması ile analiz edilmeye çalışılmıştır. Anket çalışması 01 Mayıs 2018-30 Ağustos 2018 tarihleri arasında 100 kişi ile yapılmıştır.

Anket sonuçları analiz edildiğinde rekreasyonel faaliyetlere %34’lük oranla en çok yaz mevsiminde katılım sağlandığı, en çok ziyaret edilen rekreasyon alanının

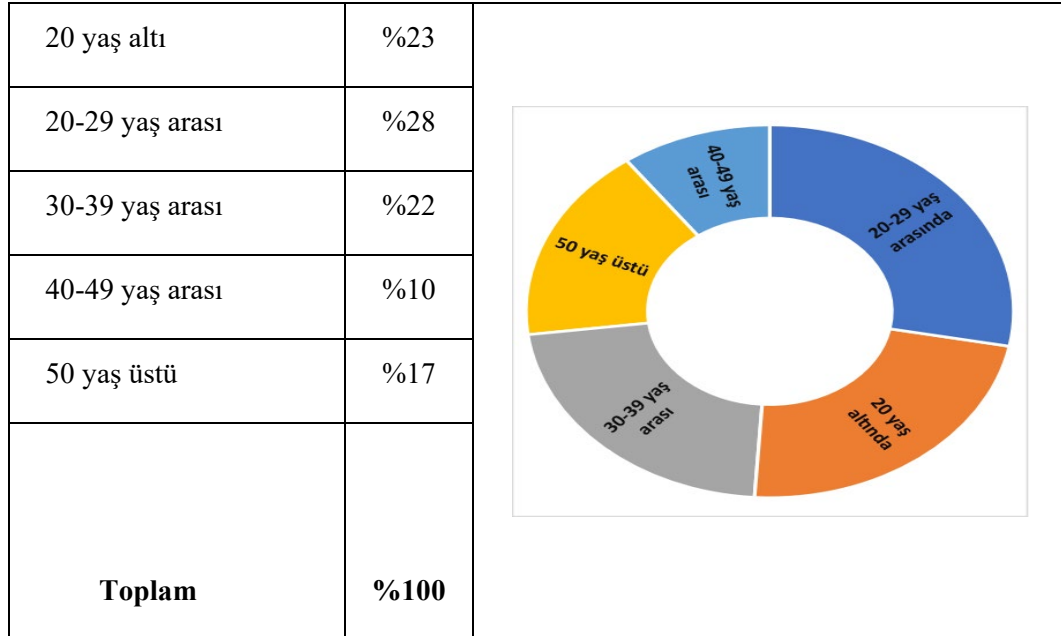
%24'lük oranla AVM'ler ve %20 oranında da ormanlık alanlar olduğu saptanmıştır. Kapalı alan olarak AVM'lerin, açık alan olarak da ormanlık alanların tercih edildiği tespit edilmiştir.

Anketin ilk dört sorusu; katılımcıların yaşını, cinsiyetini, eğitim durumunu ve hangi sektörde çalıştığını belirlemek amacıyla hazırlanmıştır.

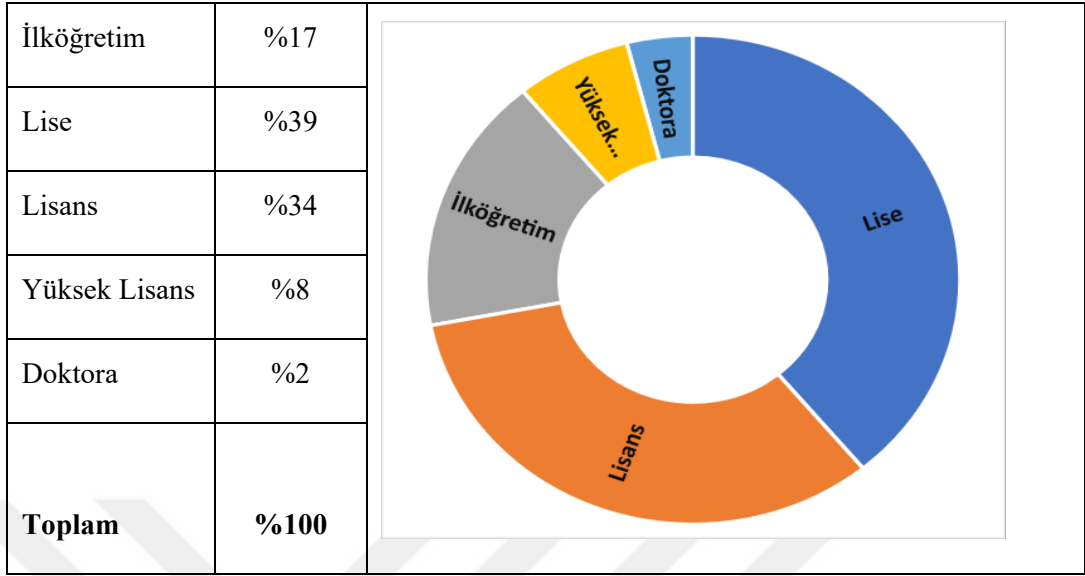
Grafik 3.1: Cinsiyet

Katılımcılar %55 oranında kadınlardan, %45 oranında ise erkeklerden oluşturmaktadır (Grafik 3.2).

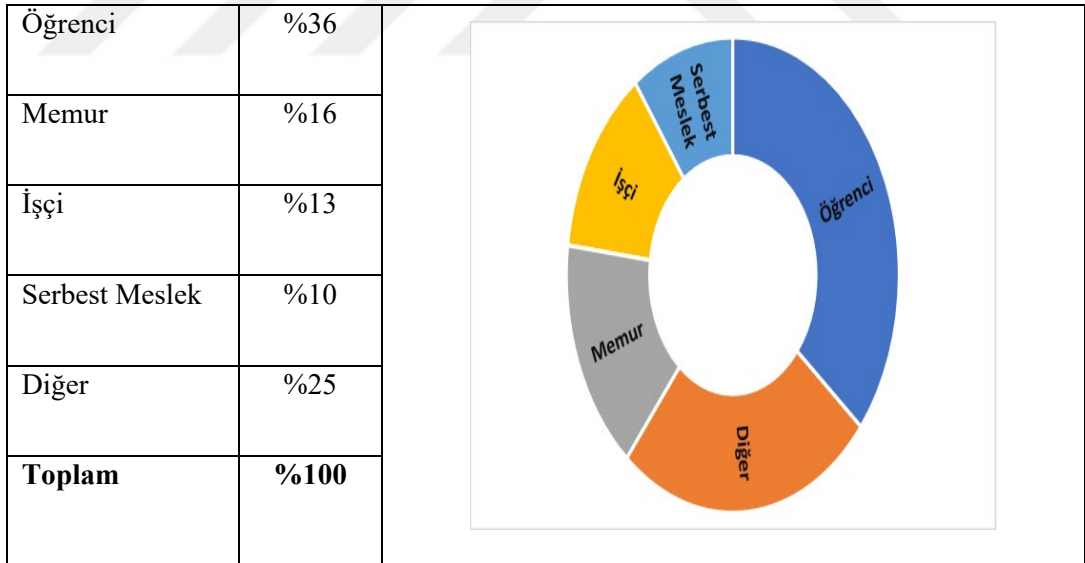
Grafik 3.2: Yaş Dağılımı

Araştırmada %28 oranıyla en çok 20 ile 29 yaş arası, %10 oranıyla en az 40 ile 49 yaş arası katılımcılar yer almıştır. Katılımcıların %23 oranında 20 yaş altı, %22 oranında 30-39 yaş arası ve %17 oranında 50 yaş üstü oldukları görülmektedir (Grafik 3.1).

Grafik 3.3: Eğitim Durumu

Araştırmada %39 oranıyla en çok lise, %2 oranıyla en az doktora eğitimi almış katılımcılar yer almıştır. Katılımcıların %34'ünün lisans mezunu, %17'sinin ilköğretim mezunu, %8'inin ise yüksek lisan mezunu olduğu saptanmıştır (Grafik 3.3)

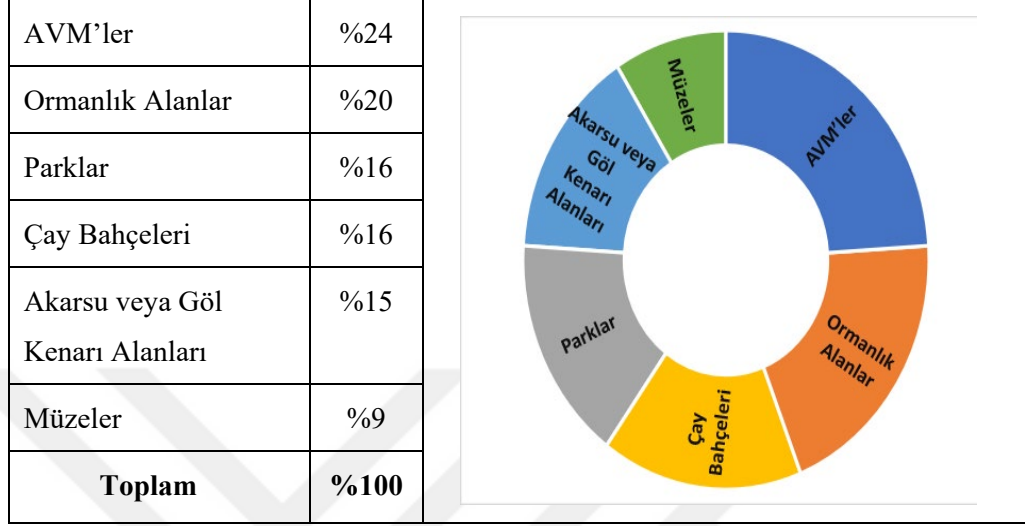

Grafik 3.4: Meslekler

Araştırmada %36 oranıyla en çok öğrenciler, %10 oranıyla en az serbest meslek mensubu katılımcılar yer almıştır. Katılımcıların %16'sının memur, %13'ünün işçi ve %25'inin diğer meslekler gruplarından olduğu tespit edilmiştir (Grafik 3.4).

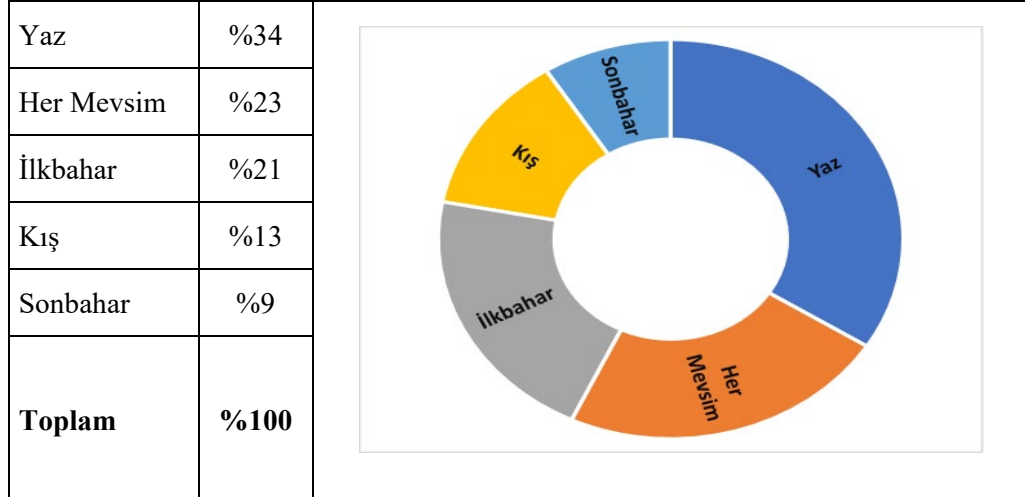
Araştırmada Antakya'da yaşamını sürdüren katılımcıların rekreasyon alanlarına ilgisini belirlemek amacıyla yöneltilen ve katılımcılara birden çok seçeneği işaretleme

imkânı verilen “*Rekreatif faaliyetler için aşağıdaki alanlardan en fazla hangisini ziyaret edersiniz?*” sorusuna verilen yanıtlar aşağıdaki grafikte verilmiştir.

Grafik 3.5: Kişilerin Boş Zamanını Değerlendirdikleri Mekânlar

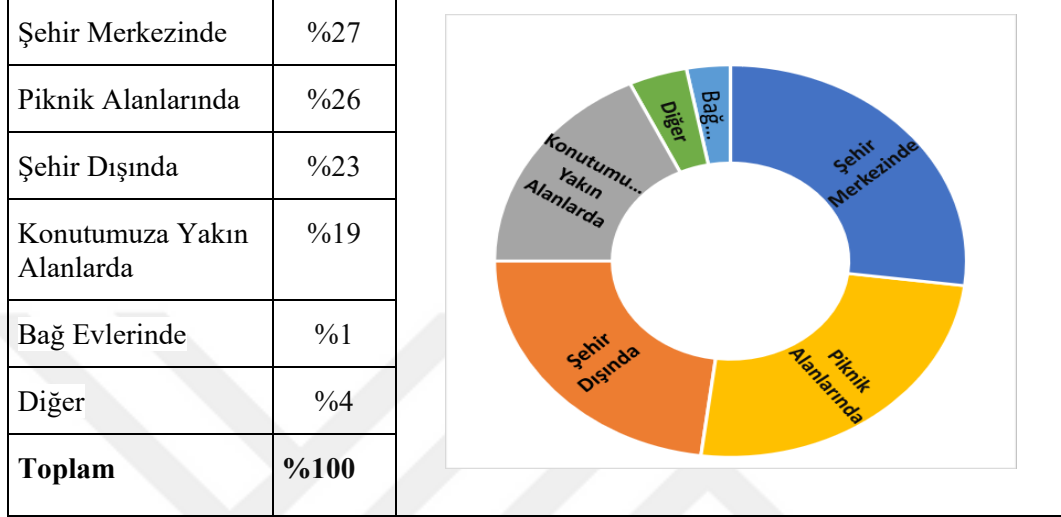
Katılımcıların en çok %24 AVM’lerde, en az %9 oranında müzelere giderek boş zamanlarını değerlendirdiği saptanmıştır. Bunun yanı sıra %20 oranında ormanlık alanlara, %16 park ve çay bahçelerine, %15 akarsu veya göl kenarına yöneldikleri görülmektedir (Grafik 3.5).

Grafik 3.6: Kişilerin Boş Zamanlarını En Çok Değerlendirdikleri Mevsimler

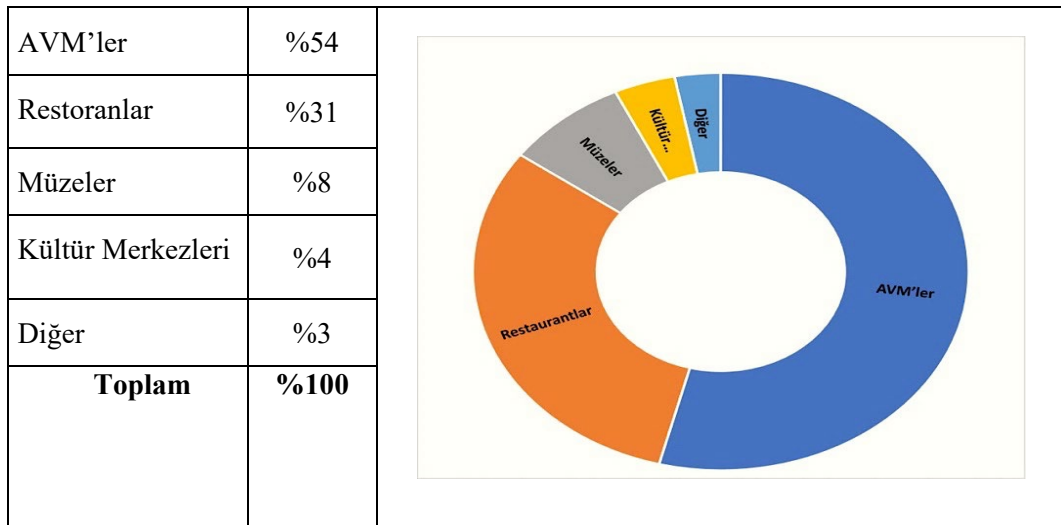
Araştırmaya katılanlara birden fazla seçeneği işaretleme imkânı verilen “*En çok hangi mevsimde rekreasyonel faaliyetler gerçekleştirirsiniz?*” sorusuna verilen yanıtların yüzdelik oranları; %34 yaz, %23 her mevsim, %21 ilkbahar, %13 kış ve %9 sonbahar olmuştur (Grafik 3.6). Anket sorusuna verilen yanıtlar değerlendirildiğinde;

Antakya halkının en çok rekreasyonel faaliyetlere yaz mevsiminde katıldığı ortaya çıkmaktadır. Yaz mevsiminden sonra şehrin Akdeniz iklim özelliği göstermesinden dolayı her mevsim rekreasyonel faaliyetlerde buldukları görülmektedir.

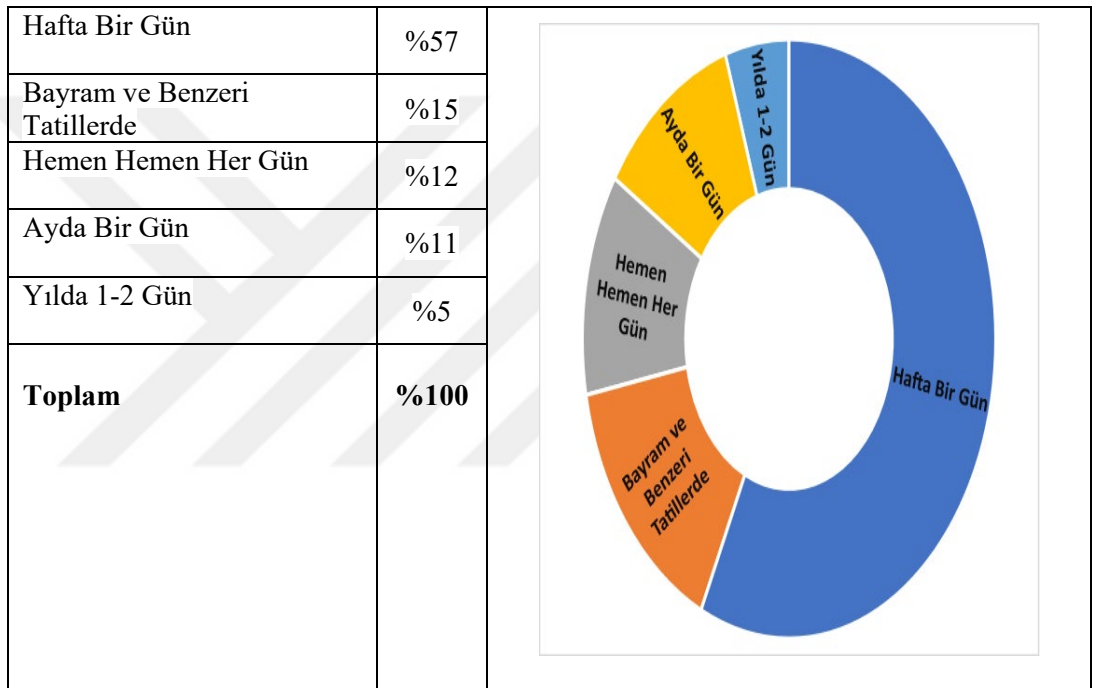
Grafik 3.7: Kişilerin Yaz Aylarında Boş Zamanını Değerlendirdikleri Mekânlar

Araştırmaya katılanların yaz aylarında ve tatillerinde rekreasyonel faaliyetlerini hangi mekânlarda gerçekleştirdiklerine dair verdikleri yanıtlar; %27 oranında en çok şehir merkezinde, %26 oranında piknik alanlarında, %23 oranında şehir dışında, %19 oranında konutlarına yakın alanlarda, %4 diğer alanlarda ve %1 oranında en az bağ evlerinde şeklinde olmuştur (Grafik 3.7). Anket sorusuna verilen yanıtlar değerlendirildiğinde Antakya halkının en çok rekreasyonel faaliyetleri şehir merkezinde ve piknik alanlarında gerçekleştirdikleri görülmektedir.

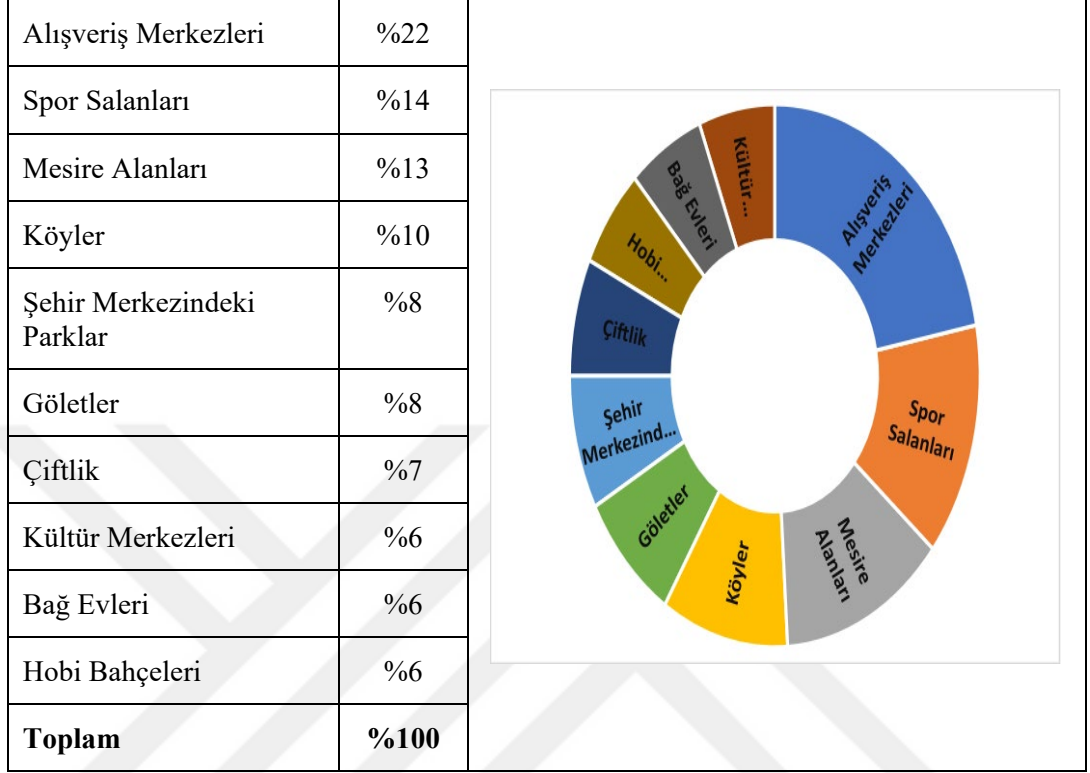
Grafik 3.8: Kişilerin Kış Aylarında Boş Zamanını Değerlendirme Mekânları

Araştırmaya katılanlara kış aylarında rekreasyonel faaliyetlerini en çok hangi mekânlarda gerçekleştirdiklerine dair verdikleri yanıt; %54 oranında AVM'ler, %31 oranında restoranlar, %8 oranında müzeler, %4 oranında kültür merkezleri ve %3 oranında diğer mekânlar şeklinde olmuştur (Grafik 3.8). Anket sorusuna verilen yanıtlar değerlendirildiğinde kış mevsiminde Antakya halkının rekreasyonel faaliyetleri için en çok tercih ettikleri mekânın AVM'ler olduğu görülmektedir.

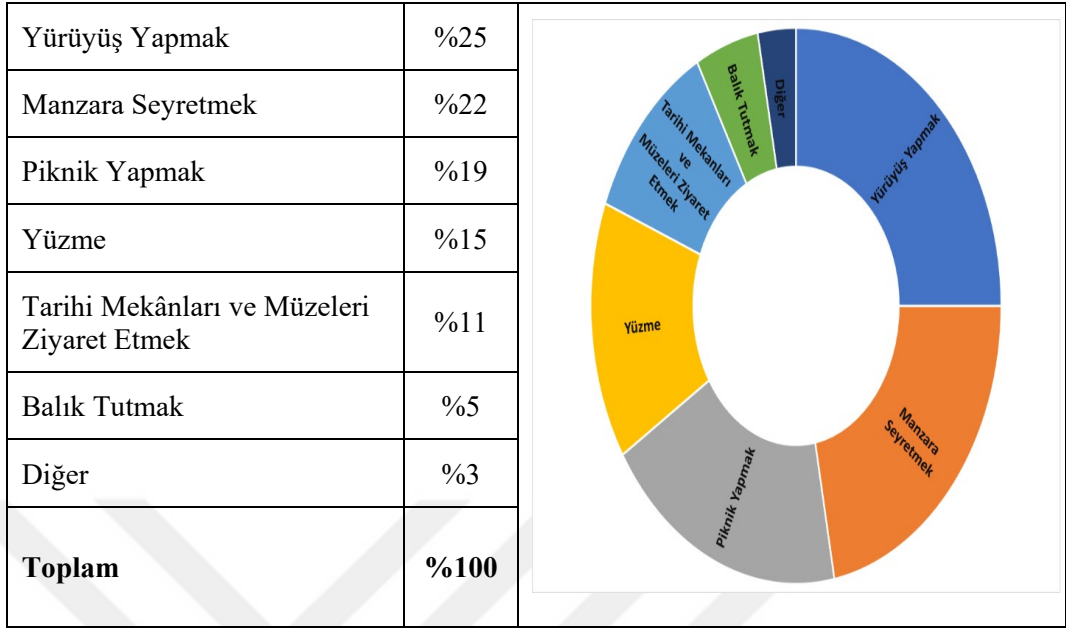
Grafik 3.9: Kişilerin Hangi Sıklıkta Rekreasyonel Faaliyetlere Katıldıkları

Araştırmaya katılan kişilerin hangi sıklıkla rekreasyonel faaliyete katıldıklarına dair verdikleri yanıtların %57'sinin haftada bir gün, %15'inin bayram ve benzeri tatil dönemlerinde, %12'sinin hemen hemen her gün, %11'inin ayda bir gün, %5'inin yılda 1-2 gün şeklindedir (Grafik 3.9). Anket sorusuna verilen yanıtlara göre Antakya halkının en çok rekreasyonel faaliyetini haftada bir gün gerçekleştirdiği görülmektedir.

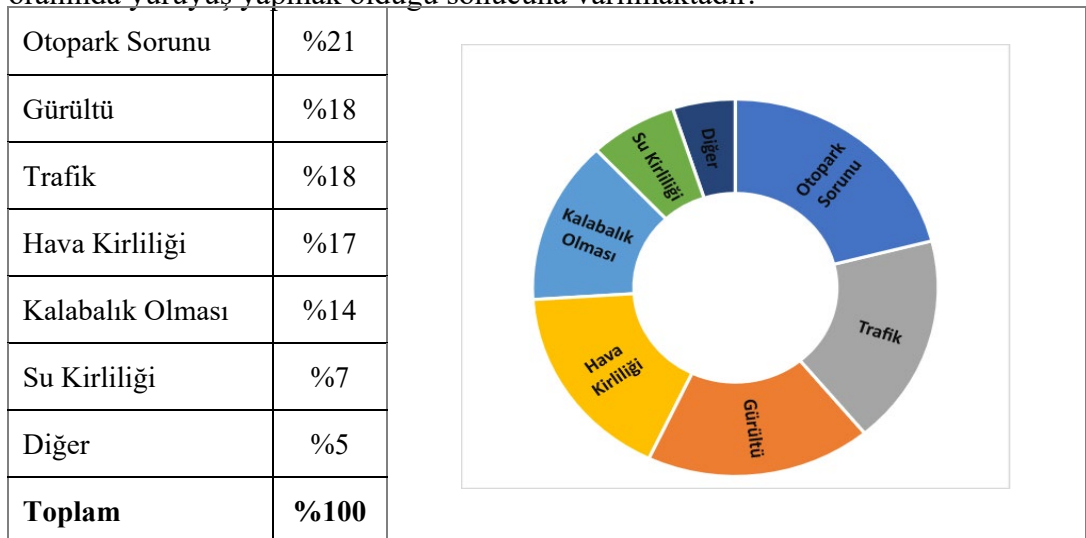
Grafik 3.10: Kişilerin En Çok Tercih Ettiği Rekreasyon Alanları

Araştırmaya katılanların en çok tercih ettiği rekreasyon alanları; %22 oranında AVM'ler, %14 oranında spor alanları, %13 oranında mesire alanları, %10 oranında köyler, %8 oranında göletler ve şehir merkezindeki parklar, %7 oranında çiftlik, %6 oranında kültür merkezleri, bağ evleri, hobi bahçeleri şeklindedir (Grafik 3.10). Grafik 3.10'da da görüldüğü üzere araştırmaya katılanlar en çok %22'lik oranla AVM'leri, en az %6'lık oranla kültür merkezlerini, bağ evlerini ve hobi bahçelerini tercih etmektedir.

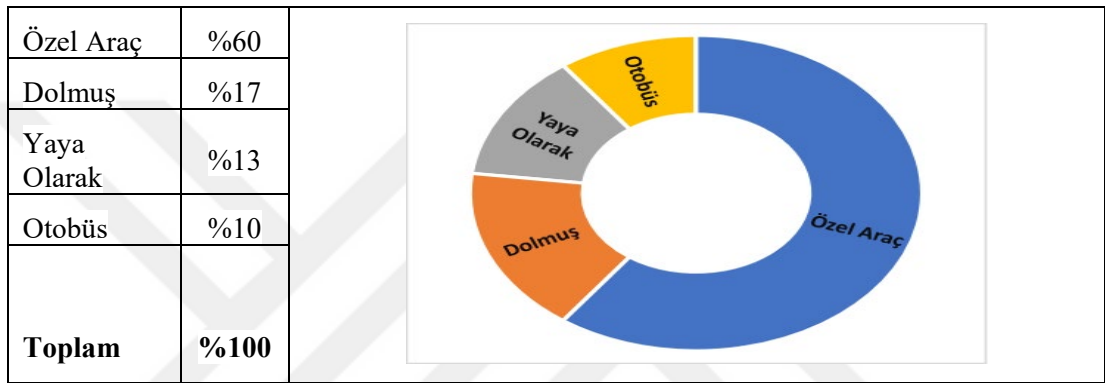
Grafik 3.11: Kişilerin Boş Zamanlarında En Çok Yaptıkları Rekreatif Faaliyetler

Kişilerin boş zamanlarında en çok yaptıkları sosyal, kültürel ve fiziksel rekreatif faaliyetleri; %25 oranında yürüyüş yapmak, %22 oranında manzara seyretmek, %19 oranında piknik yapmak, %15 oranında yüzme, %11 oranında tarihi mekânları ve müzeleri ziyaret etmek, %5 oranında balık tutmak ve %3 oranında diğer faaliyetler şeklindedir (Grafik 3.11). Grafik 3.11 sonuçları değerlendirildiğinde kişilerin boş zamanlarında en çok yaptıkları rekreatif faaliyetin %25 oranında yürüyüş yapmak olduğu sonucuna varılmaktadır.

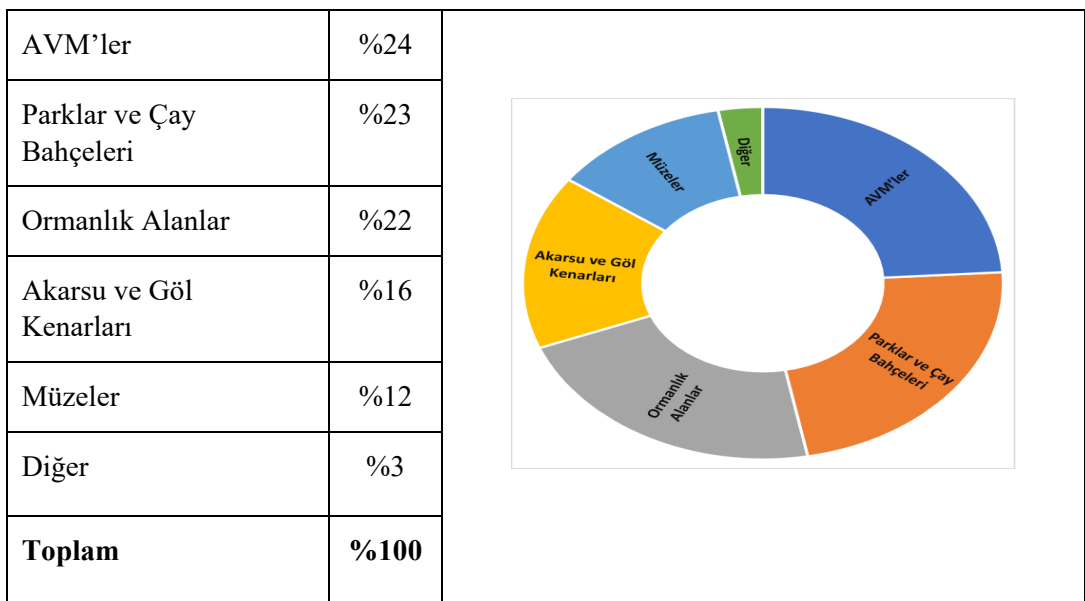
Grafik 3.12: Antakya Rekreatif Alanlarının Olumsuz Özellikleri ve Rekreatif Faaliyetle İlişkisi

Antakya'daki rekreasyon alanlarının olumsuz özelliklerinin rekreasyonel faaliyetlere katılımına etkisi değerlendirildiğinde; %21 oranında otopark sorunu, %18 oranında gürültü, %18 oranında trafik, %17 oranında hava kirliliği, %14 oranında kalabalık, %7 oranında su kirliliği, %5 oranında diğer olumsuzluklar şeklindedir (Grafik 3.12). Grafik 3.12 değerleri analiz edildiğinde Antakya halkının rekreasyonel faaliyetini gerçekleştirirken en çok karşılaştıkları sorunun %21'lik oranla otopark sorunu, %18 oranla gürültü ve trafik sorunu olduğu sonucuna varılmaktadır.

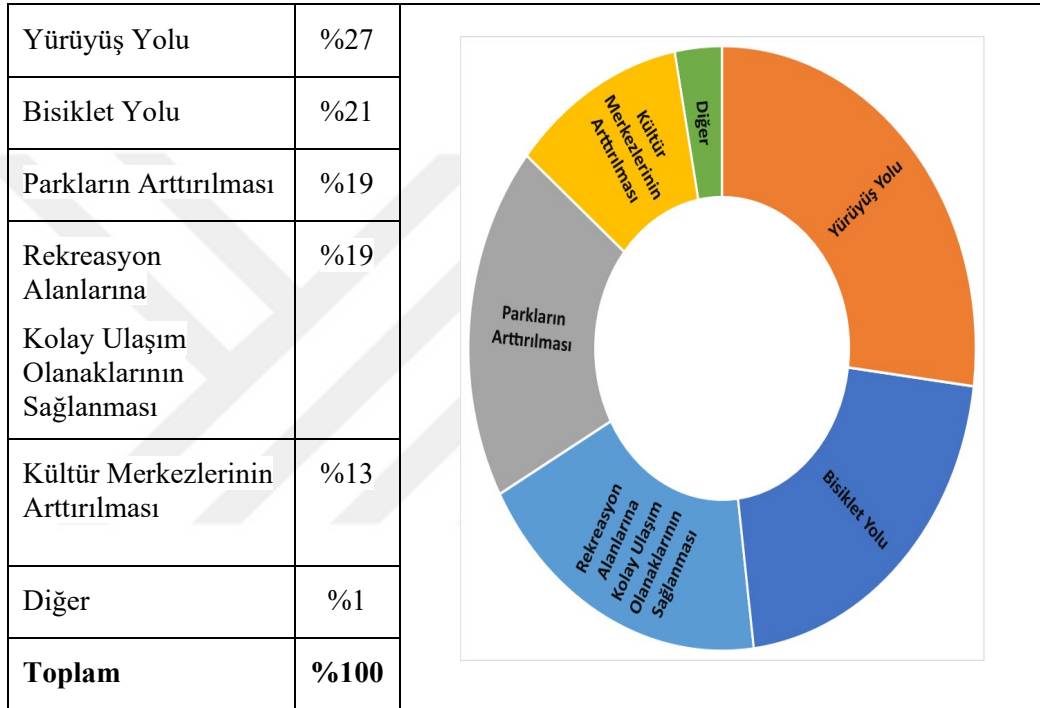
Grafik 3.13: Rekreasyon Faaliyetlerine Katılımda Tercih Edilen Ulaşım Araçları

Antakya'da rekreasyonel faaliyetlere katılırken kullanılan ulaşım araçlarının %60'ı özel araç, %17'sin dolmuş ve %10'u otobüs, %13'ünün ise yaya olduğu sonucu çıkmıştır (Grafik 3.13). Grafik 4.13 analiz edildiğinde Antakya halkı rekreasyonel faaliyetlerine en çok %60 oranında özel araçla katıldığı görülmektedir.

Grafik 3.14: Antakya'da Rekreasyon Alanları İçinde Ziyaret Etmekten En Çok Hoşlanılan Mekânlar

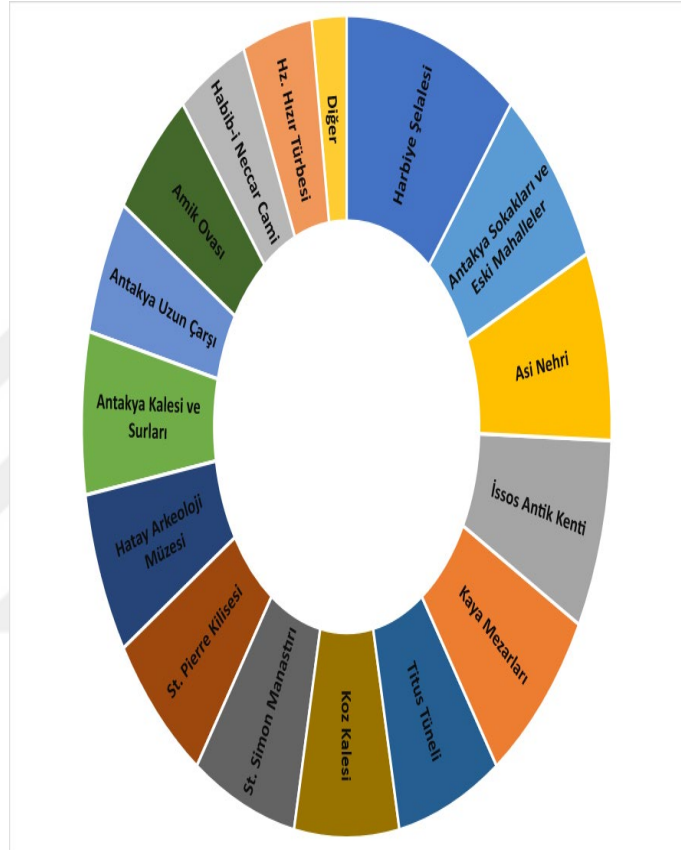
Antakya'daki rekreasyon alanları içinde ziyaret etmekten en çok hoşlanılan mekânlarla ilgili soruya verilen yanıtların yüzdeler oranları; %24 AVM'ler, %23 parklar ve çay bahçeleri, %22 ormanlık alanlar, %16 akarsu ve göl kenarları, %13 müzeler, %2 diğer alanlar olmuştur (Grafik 3.14). Antakya halkının gerek yaz mevsiminde gerekse kış mevsiminde en çok tercih ettikleri rekreasyon alanlarının %24 oranında AVM'ler olduğu görülmektedir.

Grafik 3.15: Antakya'nın Rekreasyon Alanlarının İyileştirilmesi için Yapılması Önerilen Çalışmalar

Antakya'nın rekreasyon alanlarının iyileştirilmesi için yapılması önerilen çalışmalar; %27 oranında yürüyüş yolu, %21 oranında bisiklet yolu ve %19 oranında parkların arttırılması, %19 oranında rekreasyon alanlarına kolay ulaşım olanaklarının sağlanması, %13 oranında kültür merkezlerinin arttırılması ve %1 oranında diğer çalışmalar olmuştur (Grafik 3.15). Grafik 3.15 incelendiğinde Antakya halkının rekreasyonel faaliyetini gerçekleştirmek için birçok konuda istekleri olduğu görülmektedir. Özellikle yürüyüş yoluna ihtiyaçlarının çok olduğu ancak diğer ihtiyaçların da birbirine yakın oranlarda ve yadsınamaz olduğu ortaya çıkmıştır. Bu istekler; bisiklet yolu ve parkların arttırılması, rekreasyon alanlarına kolay ulaşımın sağlanması ve kültür merkezlerinin arttırılması gibi taleplerden oluşmaktadır.

Harbiye Şelalesi	%10
Kaya Mezarları	%7
İssos Antik Kenti	%7
Asi Nehri	%7
Antakya Sokakları ve Eski Mahalleler	%7
Antakya Kalesi ve Surları	%6
Hatay Arkeoloji Müzesi	%6
St. Pierre Kilisesi	%6
St. Simon Manastırı	%6
Koz Kalesi	%6
Titus Tüneli	%6
Amik Ovası	%6
Antakya Uzun Çarşı	%5
Hız. Hızır Türbesi	%5
Habib-i Neccar Cami	%4
İskenderun Limanı	%4
Diğer	%2
Toplam	%100

Grafik 3.16: Antakya Merkezinde ve Yakın Çevresinde En Çok Ziyaret Edilmek İstenen Yerler

Araştırmaya katılanların birden fazla seçenek seçebildiği “*Hatay genelinde en çok ziyaret etmek istediğiniz yerler arasında nereler yer almaktadır?*” verilen yanıtlar; %10 oranında Harbiye Şelalesi, %7 oranında Asi Nehri, Antakya sokakları ve eski mahalle, Kaya Mezarları ve İssos Antik Kenti, %6 oranında Hatay Arkeoloji Müzesi,

%6 oranında St. Pierre Kilisesi, St. Simon Manastırı, Amik Ovası, Koz Kalesi, Titus Tüneli ile Antakya Kalesi ve Surları, %5 oranında Antakya Uzun Çarşı ile Hz. Hızır Türbesi, %4 oranında Habib-i Neccar Cami ile İskenderun Limanı ve %2 oranında diğer yerler şeklinde olmuştur (Grafik 3.16). Grafik 3.16 incelendiğinde en çok ziyaret etmek istedikleri yerle ilgili soruya her katılımcının farklı yanıt verdiği ancak %10'luk oranla Harbiye Şelalesi'nin en yüksek oran olduğu, diğer mekânların yüzdelik değerlerinin birbirine yakın çıktığı görülmektedir. Antakya ve yakın çevresi oldukça fazla tarihi ve doğal rekreasyon alanına sahiptir. Buna rağmen halkın en çok gitmek istediği rekreasyon alanının Harbiye Şelalesi'nin olmasının nedenleri ise; diğer doğal rekreasyon alanlarından farklı olarak oldukça yüksekten akan çok sayıda şelalenin varlığı ve insanların yeme içme ihtiyaçlarını karşılayabilecek bir özelliği taşıması olabilir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ANTAKYA'YI ZİYARET EDEN TURİSTLERİN ÖZELLİKLERİ VE ANTAKYA'NIN KONAKLAMA OLANAKLARI

Turizm faaliyetinin gerçekleşmesinde doğal kaynaklar, ulaşımın koşulları, konaklama olanakları, doğal güzellikler, konukseverlik, gastronomi, tarihi öğeler ve kültürel varlıklar gibi birçok unsurun etkisi bulunmaktadır. Bir yerde ulaşım ve konaklama imkânlarının yetersizliği, o yerin “turizm çekiciliği”ni de azaltmaktadır. Dolayısıyla rekreasyonel faaliyetleri bağlamında Antakya'nın “turizm çekiciliği”ni ortaya koymak amacıyla şehri ziyaret eden yerli ve yabancı turist sayısı ile geldikleri ülkelere değinmek yerinde olacaktır.

SINIR GİRİŞ BİLGİLERİ						
YILLAR	2013 YILI	2014 YILI	2015 YILI	2016 YILI	2017 YILI	2018 YILI
YERLİ GİRİŞ	98.760	114.670	111.463	125.081	125.808	116.913
YABANCI GİRİŞ	412.232	423.084	157.130	161.150	182.654	186.804
TOPLAM	510.992	537.754	268.593	286.231	308.462	303.717

Tablo 4.1: 2013-2018 Yılları Arasında Antakya'yı Ziyaret Eden Yerli ve Yabancı Turist Sayısı

Kaynakça: Hatay Kültür ve Turizm İl Müdürlüğü (2019)

Hatay Kültür ve Turizm İl Müdürlüğü'nden alınan verilere göre 2013-2018 yıllarında Antakya'ya giriş yapan yabancı turist sayısı azalırken, yerli turist sayısı artmıştır (Tablo 4.1).

2018 YILI ANTAKYA'DA KONAKLAMA TABLOSU			
BAKANLIK BELGELİ GİRİŞ VE GECELEME	YERLİ GİRİŞ	YABANCI GİRİŞ	TOPLAM GİRİŞ
		131.135	19.877
BELEDİYE BELGELİ GİRİŞ VE GECELEME TABLOSU	99.628	14.814	114.442
KONAKLAMA TOPLAMI	230.763	34.691	265.454

Tablo 4.2: 2018 Yılında Antakya'da Yerli ve Yabancı Konaklama Sayısı

Kaynakça: Hatay Kültür ve Turizm İl Müdürlüğü (2019)

Turizm işletme belgeli ve belediye belgeli otellerde toplam 265.454 turistin konakladığı, konaklayanların 230.763'nün yerli ve 34.691'nin ise yabancı turist olduğu tespit edilmiştir. Tablo 4.1 ve Tablo 4.2 incelendiğinde, Antakya'ya gelen toplam yerli turist sayısında bir artış olduğu görülmektedir. Bunun en önemli nedenlerinden birinin gastronomi alanında yapılan çalışmalar olduğu ileri sürülebilir. Tablo 4.1 ve Tablo 4.2'de 2018 yılına ait veriler incelendiğinde Antakya'ya gelen turist sayısı ile konaklayan kişi sayısı arasında fark olduğu görülmektedir. 2018 yılında 303.717 kişinin turist olarak Antakya'ya geldiği ve 265.454 kişinin bakanlık ve belediye belgeli otellerde konakladığı tespit edilmiştir. Aradaki farkın nedeni; birçok insanın çevre illerden gününbirlik gelerek gün içinde Antakya'yı gezip, geç saatlerde havayolu ulaşımı ile geri döndükleri ile ilişkilendirilebilir. Ayrıca Antakya'ya turist olarak gelip yakınlarının yanında konaklayan kişilerin olduğu da bilinmektedir.

ANTAKYA TURİZM İŞLETME BELGELİ KONAKLAMA TESİSLERİ

SIRA NO	TESİSİN ADI VE ADRESİ	MAHALLE	TESİS KAPASİTESİ		
			ODA SAYISI	YATAK SAYISI	SINIFI
1	GÜNGÖR OTTOMAN PALACE THERMAL RESORT	UYDUKENT MAHALLESİ	253	504	5 YILDIZLI
2	ORONTES OTEL	İSTİKLAL CADDESİ	61	122	3 YILDIZLI
3	NARİN OTEL	CEBRAİL MAHALLESİ	50	31	4 YILDIZLI
4	ANEMON ANTAKYA OTEL	KAVASLI MAHALLESİ	100	200	4 YILDIZLI
5	NORTHHILL HOTEL	ATATÜRK CADDESİ	31	62	3 YILDIZLI

6	GÖKÇEN OTEL	YAVUZ SULTAN SELİM CADDESİ	31	63	2 YILDIZLI
7	SAVON OTEL	KURTULUŞ CADDESİ	43	86	ÖZEL KONAKLAM A TESİSİ
8	ANTİK BEYAZİT OTEL	HÜKÜMET CADDESİ	25	54	ÖZEL OTEL
9	ÇANKAYA KONAKLARINA	FEVZİ ÇAKMAK MAHALLESİ	21	42	ÖZEL KONAKLAM A TESİSİ
10	Hİ MEYDAN	ZENGİNLER MAHALLESİ	5	10	ÖZEL KONAKLAM A TESİSİ
11	THE SHAHUT OTEL	GÜLLÜ BAHÇE MAHALLESİ	22	47	ÖZEL KONAKLAM A TESİSİ

Tablo 4.3: Antakya’da Turizm İşletme Belgeli Konaklama Tesisleri

Kaynakça: Hatay Kültür ve Turizm İl Müdürlüğü (2019)

ANTAKYA BELEDİYE BELGELİ KONAKLAMA TESİSLERİ

SIRA NO	TESİSİN ADI	ADRESİ	ODA SAYISI	YATAK SAYISI
1	AKDENİZ OTELİ	İSTİKLAL CADDESİ	12	30
2	ANTAKYA ÖĞRETMENEVİ VE A.S.O.	CUMHURİYET CADDESİ	93	171
3	ANTİK GRAND OTEL	HÜRRİYET CADDESİ	27	54
4	BAHAR OTELİ	ESKİ OTOGAR CADDESİ	15	23
5	CEYLAN OTEL	MEYDAN MAHALLESİ	21	48
6	ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK İL MÜDÜRLÜĞÜ MİSAFİRHANESİ	KANATLI MAHALLESİ	10	30
7	DİVAN OTELİ	İSTİKLAL CADDESİ	27	49
8	Fİ HOSTEL	GÜLLÜ BAHÇE MAHALLESİ	7	26
9	GÜNEY OTEL	İSTİKLAL CADDESİ	54	81
10	HİKMET ERYILMAZ PANSİYON	ZÜLÜFLÜHAN MAHALLESİ	54	108
11	KAÇAR OTELİ	TAYFUN SÖKMEN CADDESİ	20	50
12	KULUBECİ OTEL	MARAŞ BOĞAZI MAHALLESİ	21	52
13	KARAYOLLARI MİSAFİRHANESİ	GÜZELBİRLİK MAHALLESİ	10	46

14	MOZAİK OTEL	İSTİKLAL CADDESİ	24	70
15	MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ LOKAL VE MİSAFİRHANE	ÜRGREN PAŞA MAHALLESİ	30	50
16	ONUR OTEL	İSTİKLAL CADDESİ	35	80
17	ORMAN İŞLETME MÜDÜRLÜĞÜ MİSAFİRHANESİ	ŞÜKRÜ KANATLI MAHALLESİ	3	6
18	ÖRDEK APART PANSİYON	DR. MEHMET SERÇE CADDESİ	20	40
19	ÖZ ERCAN OTELİ	OTOGAR CADDESİ	23	65
20	ÖZHAN OTEL	E-5 KARAYOLU CADDESİ	70	120
21	ÖZLEM APART	SERİNYOL MAHALLESİ	17	17
22	POLİSEVİ	KAVASLI MAHALLESİ	20	42
23	PTT BAŞMÜDÜRLÜĞÜ	AK EVLER MAHALLESİ	3	7
24	SERİNYOL BELEDİYE OTEL	SERİNYOL MAHALLESİ	9	23
25	SÜLEYMAN GÜLEN APARTLARI	ODABAŞI MAHALLESİ	29	58
26	TURAN ERYILMAZ PANSİYON	ZÜLÜFLÜHAN MAHALLESİ	28	28
27	YERAL OTEL	MEYDAN MAHALLESİ	14	33
28	YERAL PANSİYON	OTOGAR CADDESİ	16	41

Tablo 4.4: Antakya’da Belediye Belgeli Konaklama Tesisleri

Kaynakça: Hatay Kültür ve Turizm İl Müdürlüğü (2019)

ANTAKYA’DA HİZMET VEREN BUTİK OTELLER

SIRA NO	OTELİN ADI	ADRESİ	ODA SAYISI	YATAK SAYISI
1	ÇİÇEKLİ KONAK	ZENGİNLER MAHALLESİ	6	13
2	JASMİN KONAK	ZENGİNLER MAHALLESİ	10	17
3	KAVİNN OTEL	ZENGİNLER MAHALLESİ	9	20

4	MAHALLEM OTEL	ZENGİNLER MAHALLESİ	7	14
5	THE LİWAN HOTEL	GÜLLÜ BAHÇE MAHALLESİ	22	40
6	WAXWING HOTEL	GÜLLÜ BAHÇE MAHALLESİ	32	64

Tablo 4.5: Antakya’da Hizmet Veren Butik Oteller

Kaynakça: Hatay Kültür ve Turizm İl Müdürlüğü (2019)

Antakya’da turizm işletme belgeli 11 adet otelden 1 ve 5 yıldız statüsünde 6 adet, belediye belgeli 28 adet, 6 adet de butik otel konaklama hizmeti vermektedir. Konaklama tesislerinin çoğu Eski Antakya denilen tarihi doku içerisinde, merkezde, yer almaktadır (Tablo 4.3, Tablo 4.4, Tablo 4.5). Butik oteller eski Antakya evleri restore edilerek, otele dönüştürülmüştür. The Liwan ve Waxwing otel dışında Çiçekli Konak, Jasmin Konak, Mahallem, Kavinn adlı butik oteller geçmişte konut olarak kullanılırken, günümüzde konaklama hizmeti vermektedir. Bu otellerin yanı sıra pansiyon ve günlük kiralık ev şeklinde konaklama hizmeti veren mekânlar da bulunmaktadır.

TURİZM SEYAHAT ACENTELERİNİN SAYISI		
MERKEZ SAYISI	ŞUBE SAYISI	GENEL TOPLAM
36	6	42

Tablo 4.6: Antakya’da Bulunan Turizm ve Seyahat Acentelerinin Sayısı

Kaynak: <http://www.hataykulturturizm.gov.tr/TR-60901/turizm-istatistikleri.html> (2019)

Antakya’da toplam 42 adet turizm ve seyahat acentesi bulunmaktadır (Tablo 4.6). Ulaşım imkânlarının bir yerin turizm faaliyeti için önemli unsurlardan biri olduğu göz önünde bulundurulduğunda, Antakya’da bu anlamda hizmet veren acente sayısının yeterli olduğu ifade edilebilir.

Antakya merkez ve yakın çevresinde üç adet müze bulunmaktadır. Bunlar; Hatay Arkeoloji Müzesi, St. Pierre Müzesi ve Antakya Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Müzesi’dir. Antakya Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Müzesi’ne giriş ücretsizdir.

Tablo 4.7'deki veriler incelendiğinde, 2012 yılından sonra müze ziyaretlerinde yabancı turist sayısında azalma olurken, yerli turist sayısında artma olduğu görülmektedir. Bunun nedeni şehre gelen yabancı turist sayısında, güvenlik nedeniyle, azalma olduğu söylenebilir.

ANTAKYA MÜZE ZİYARETÇİ SAYISI

YILI	GİRİŞ YERLİ	GİRİŞ YABANCI	GİRİŞ ÜCRETLİ	GİRİŞ ÜCRETSİZ	GENEL TOPLAM	ELDE EDİLEN GELİR (TL)
2012	208.623	37.280	-	-	245.903	761.204,00
2013	74.200	20.092	-	-	94.292	240.643,00
2014	59.607	12.504	-	-	72.111	187.089,00
2015	180.074	9.181	-	-	189.255	918.175,00
2016	-	-	85.370	94.905	180.275	982.473,00
2017	-	-	102.274	118.083	220.357	1.516.511,00
2018	-	-	128.202	348.218	476.420	2.589.714,00

Tablo 4.7: Antakya İlçesi Müze Ziyaretçi İstatistiği

Kaynak: <http://www.hataykulturturizm.gov.tr/TR-60904/muze-istatistikleri.html> (2019)

Tablo 5.5'teki verileri incelendiğinde ise 2017 ve 2018 yıllarında Antakya'ya en fazla ziyaretçinin Suriye'den geldiği görülmektedir. Suriye'den sonra sırasıyla Suudi Arabistan, Almanya, Fas ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti gelmektedir.

HATAY	ANTAKYA	MİLLİYET	2017	2018
Hatay	Antakya	Afganistan	94	119
Hatay	Antakya	Almanya	1.347	1.762
Hatay	Antakya	Amerika Birleşik Devletleri	698	1.222
Hatay	Antakya	Arjantin	7	17
Hatay	Antakya	Arnavutluk	31	29
Hatay	Antakya	Avustralya	124	124
Hatay	Antakya	Avusturya	87	157

Hatay	Antakya	Azerbaycan	96	131
Hatay	Antakya	Bahreyn	58	94
Hatay	Antakya	Belçika	75	-
Hatay	Antakya	Beyaz Rusya (Belarus)	16	7
Hatay	Antakya	Birleşik Arap Emirlikleri	52	73
Hatay	Antakya	Birleşmiş Milletler	14	-
Hatay	Antakya	Birleşmiş Milletler Örgütü	7	-
Hatay	Antakya	Bosna Hersek	22	16
Hatay	Antakya	Botsvana	3	-
Hatay	Antakya	Brezilya	25	175
Hatay	Antakya	Britanya Denizaşırı Toprakları	8	-
Hatay	Antakya	Bulgaristan	51	35
Hatay	Antakya	Cezayir	84	66
Hatay	Antakya	Çek Cumhuriyeti (Çekya)	12	
Hatay	Antakya	Çin Halk Cumhuriyeti	70	83
Hatay	Antakya	Danimarka	79	138
Hatay	Antakya	Dominika	8	59
Hatay	Antakya	Endonezya	36	41
Hatay	Antakya	Ermenistan	28	31
Hatay	Antakya	Estonya	6	3
Hatay	Antakya	Etiyopya (Habeşistan)	38	36
Hatay	Antakya	Fas	1.328	1.325
Hatay	Antakya	Filipinler	109	96
Hatay	Antakya	Filistin	54	104
Hatay	Antakya	Finlandiya	17	6
Hatay	Antakya	Fransa	363	267
Hatay	Antakya	Güney Afrika Cumhuriyeti	75	66
Hatay	Antakya	Güney Georgia ve Sandviç Adaları	5	3
Hatay	Antakya	Güney Kıbrıs Rum Kesimi	3	5
Hatay	Antakya	Güney Kore	17	159
Hatay	Antakya	Güney Yemen	6	
Hatay	Antakya	Gürcistan	52	37
Hatay	Antakya	Hırvatistan	73	-
Hatay	Antakya	Hindistan	57	47
Hatay	Antakya	Hollanda	150	189
Hatay	Antakya	Irak	1.231	1.024
Hatay	Antakya	İngiltere (Birleşik Krallık)	461	422
Hatay	Antakya	İngiltere National	18	1
Hatay	Antakya	İran	210	152
Hatay	Antakya	İrlanda	139	218
Hatay	Antakya	İspanya	113	84
Hatay	Antakya	İsrail	166	208
Hatay	Antakya	İsveç	65	69
Hatay	Antakya	İsviçre	55	68
Hatay	Antakya	İtalya	206	277
Hatay	Antakya	İzlanda	6	1
Hatay	Antakya	Japonya	49	97
Hatay	Antakya	Kanada	121	101

Hatay	Antakya	Katar	1	338
Hatay	Antakya	Kazakistan	308	46
Hatay	Antakya	Kenya	8	3
Hatay	Antakya	Kırgızistan	26	54
Hatay	Antakya	Kosova	23	19
Hatay	Antakya	Kuveyt	714	417
Hatay	Antakya	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti	1.294	1.130
Hatay	Antakya	Kuzey Kore	58	60
Hatay	Antakya	Kuzey Makedonya Cumhuriyeti	28	20
Hatay	Antakya	Libya	64	84
Hatay	Antakya	Litvanya	9	54
Hatay	Antakya	Lübnan	808	862
Hatay	Antakya	Lüksemburg	5	2
Hatay	Antakya	Macaristan	27	56
Hatay	Antakya	Malavi	1	-
Hatay	Antakya	Malezya	58	44
Hatay	Antakya	Malta	10	2
Hatay	Antakya	Meksika	8	9
Hatay	Antakya	Mısır	339	312
Hatay	Antakya	Milliyetsiz (Haymatlos)	134	-
Hatay	Antakya	Moldova	12	12
Hatay	Antakya	Nijerya	17	20
Hatay	Antakya	Norveç	58	21
Hatay	Antakya	Özbekistan	30	27
Hatay	Antakya	Pakistan	75	68
Hatay	Antakya	Polonya	39	34
Hatay	Antakya	Portekiz	10	45
Hatay	Antakya	Romanya	83	562
Hatay	Antakya	Ruanda	3	
Hatay	Antakya	Rusya Fed.	109	194
Hatay	Antakya	Sao Tome ve Principe	3	14
Hatay	Antakya	Senegal	12	8
Hatay	Antakya	Sırbistan	28	9
Hatay	Antakya	Singapur	7	70
Hatay	Antakya	Slovakya	24	6
Hatay	Antakya	Slovenya	4	10
Hatay	Antakya	Somali	9	2
Hatay	Antakya	Sri Lanka	3	21
Hatay	Antakya	Milliyetsiz (Haymatlos)	134	
Hatay	Antakya	Nijerya	17	-
Hatay	Antakya	Norveç	58	-
Hatay	Antakya	Sudan	105	79
Hatay	Antakya	Surinam	26	59
Hatay	Antakya	Suriye	21.073	17.324
Hatay	Antakya	Suudi Arabistan	1.845	1.483
Hatay	Antakya	Tacikistan	11	14
Hatay	Antakya	Tayland	11	42

Hatay	Antakya	Tayvan	8	11
Hatay	Antakya	Tunus	110	66
Hatay	Antakya	Turks ve Caicos Adaları	17	327
Hatay	Antakya	Türkmenistan	68	25
Hatay	Antakya	Uganda	71	27
Hatay	Antakya	Ukrayna	111	38
Hatay	Antakya	Umman	89	62
Hatay	Antakya	Ürdün	1.010	962
Hatay	Antakya	Venezuela	2	12
Hatay	Antakya	Yemen	197	134
Hatay	Antakya	Yeni Zelanda	9	13
Hatay	Antakya	Yunanistan	31	139

Tablo 4.8: Milliyetlerine Göre Antakya'ya Giriş Yapan Turist Sayısı

Kaynak: Hatay İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü (2019)

Tablo 4.8’de yer alan bilgilere göre; dünyanın her yerinden Antakya’ya turist gelmektedir. Bunda Antakya’nın çok kültürlü ve çok dinli sosyal yapısı, tarihi birikimi ve kadim geçmişi, jeopolitik önemi, zengin mutfağı ve “ezan-çan-hazzan” anlayışının etkili olduğu ifade edilebilir. Ayrıca gelen turistlerin ağırlıklı olarak Antakya merkezde yer alan konaklama tesislerinde kaldıkları görülmektedir. Bu durum, Antakya merkezdeki turistik noktalara ulaşım kolaylığı ile ilişkilendirilebilir. Tablo 4.8’e göre Antakya’ya en çok Suriyelilerin geldiği görülmektedir. Ancak Suriyelilerin turistik amaçlı değil, mülteci olarak geldikleri bilinmektedir. Antakya’ya turistik amaçlı ziyaretlerin Sudi Arabistan, Almanya, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Fas, Irak, Ürdün gibi ülkelerden yapıldığı görülmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Antakya; kadim geçmişi, tarihsel birikimi, “farklılıklara saygı” ilkesi temelinde üç semavi dinin mensuplarının uyum içinde yaşaması ve bunun simgesi olan “ezan-çan-hazzan” anlayışı, farklı etnisitelerden oluşan uyumlu mozaiği, zengin mutfağı, doğal güzellikleri ve kültürel özellikleri ile Türkiye’nin rekreasyon çekiciliği yüksek şehirleri arasında yer almaktadır.

Tez konusu olarak rekreasyonel faaliyetlerin seçilmesinde; söz konusu faaliyetlerin insanın biyopsikososyal varlık olarak “kendini gerçekleştirme”nin zorunlu koşulları arasında yer alması, dolayısıyla insana verilen değerin dolaylı bir ifadesi olması belirleyici olmuştur. Antakya’daki rekreasyonel faaliyetlerin seçilmesinde ise şehrin bahsi geçen zengin nitelikleri ve çeşitlilik arz eden özellikleri etkili olmuştur. Tez hazırlanırken Antakya ve yakın çevresinin rekreasyonel faaliyetlerine kaynaklık eden doğal ve kültürel alanları araştırılarak, önemli rekreasyonel alanları ve bu alanlarda gerçekleştirilen rekreasyonel faaliyetler ortaya konulmuştur.

Antakya’daki rekreasyon alanlarının mahiyetine yönelik olarak yapılan saha çalışmasından edinilen bilgiler ve yerel halkın rekreasyonel faaliyetlerine yönelik olarak yapılan anket çalışmasından elde edilen bulgular doğrultusunda da rekreasyon alanlarının tercih edilmesinde yaş, eğitim düzeyi, mevsim, hava koşulları, sosyo-kültürel unsurlar, ulaşım olanakları ve ekonomik koşullar gibi birçok etkeninin belirleyici olduğu anlaşılmaktadır. Antakya merkez ve yakın çevresinde rekreasyonel faaliyetler şehir içi ve şehir dışı alanlarda dağılım göstermektedir. Şehir içinde rekreasyonel faaliyetlere kaynaklık eden alanlar, Asi Nehri’nin doğusunda kalan ve “Eski Antakya” adıyla anılan tarihi ve kültürel yapılarıdır. Bu yapılara Ulu Cami, Antakya Musevi Havrası, Katolik Kilisesi, Ortodoks Kilisesi, Uzun Çarşı, tarihi Antakya sokakları ve geleneksel mimariye sadık kalınarak restore edilen tarihi evleri örnek olarak verilebilir. Şehir merkezinde ise eski Antakya evleri restore edilerek günümüzde butik otel, meyhane ve kafe olarak değerlendirilmekte ve çok sayıda tarihi yapı da rekreasyonel çekiciliği yüksek alanlar olarak varlık göstermektedir. Yine, merkezde Asi Nehri’nin batı tarafında kalan ve “Yeni Antakya” olarak adlandırılan

alanlar da rekreasyonel faaliyetlere ev sahipliği yapmaktadır. Örneğin; Atatürk Parkı seyir terasları, çay bahçeleri, büfeler, yürüyüş alanları, çocuk oyun grupları ile çekiciliği yüksek açık ve doğal rekreasyon alanları arasında yer almaktadır. Bu parkın yanı sıra merkezde konumlanan her mahallede en az bir park bulunmaktadır. Bunlar; 15 Temmuz Mili İrade Parkı ve Yunus Emre Parkı gibi şehir merkezinde toplanan rekreasyon alanlarıdır. Şehir merkezine yakın birçok tarihi ve doğal mekân da rekreasyonel faaliyetler için hizmet vermektedir. Dünyanın ikinci büyük mozaik müzesi olan Hatay Arkeoloji Müzesi, Anadolu'da ilk kurulan Habib-i Naccar Cami ve Hristiyanlığın ilk ibadet yeri olan St. Pierre Kilisesi (Anıt Müze), Habib-i Naccar Kent Ormanı, merkeze 8 km uzaklıktaki Harbiye Şelaleleri, dinlenme ve eğlence amaçlı gidilen Karlısu Göleti ve Macera Parkı bunlara örnek olarak verilebilmektedir.

Öte yandan, Türkiye'de hızla artan şehirleşme ve mülteci göçü ile Antakya'nın nüfusu artmaya başlamıştır. Suriye'den yapılan mülteci göçü ile şehrin nüfus artışına koşut olarak şehirde konut ve taşıt sayısı da artmış, bunun sonucunda da trafik, otopark, gürültü ve çevre kirliliği gibi sorunlar ortaya çıkmıştır. Gerek bu sorunlar gerekse iş hayatının yoğun temposu Antakya halkının rekreasyonel faaliyetlere yönelmesinde artış sağlamıştır.

Antakya merkezde yer alan parklar ile hanlar, hamamlar, camiler, kiliseler gibi tarihi yapılar; tiyatro, sinema, spor merkezleri, yüzme havuzları, kafeler, restoranlar gibi sosyal mekânlar önemli şehir içi rekreasyon alanları olarak hizmet vermektedir. Yapılan anket sonucu değerlendirildiğinde; halkın %57'lik bir oranla en az haftada bir gün rekreasyonel faaliyete katıldığı ve %27'lik kısmının rekreasyonel faaliyetini şehir merkezinde gerçekleştirdiği görülmektedir. Halkın %25'lik oranla en fazla yapmak istediği faaliyetin yürüyüş olduğu, %27'lik oranla Antakya'nın şehir merkezinde yürüyüş yolunun iyileştirilmesine ve %21'lik oranla bisiklet yolu yapılmasına yönelik taleplerinin olduğu ortaya konulmaktadır. Bu talepler göz önünde bulundurularak, belediyeye şehir merkezindeki bazı yolları trafiğe kapatıp, yürüyüş ve bisiklet yolu olarak halkın hizmetine sunması önerilebilir.

Yapılan araştırmalar sonucunda Antakya'da rekreasyon alanlarının geliştirilmesine yönelik öneriler şu şekilde sıralanabilir:

Asi Nehri'nin özlenen eski rekreasyon özelliğine kavuşması için Hatay Belediyesi çalışmalarını arttırmalıdır. Şehrin en önemli doğal simgesi olan Asi Nehri'nin, Eskişehir Porsuk Çayı örneğinde olduğu gibi rekreasyonel alan çekiciliği artırılabilir ve etrafında bisiklet yolu yapılabilir.

Anket sonuçlarında şehrin içinde en önemli sorunun %21'lik oranla otopark sorunu olduğu ve şehir merkezindeki üç otoparkın yetersiz kaldığı görülmektedir. Bu doğrultuda, Antakya Belediyesi otopark ve toplu taşıma araç sayısını artırabilir, raylı sistemi şehir hayatına dâhil edebilir. Belediyeler tarafından, özellikle tarihi doku içinde bisiklet kullanımı için özendirici çalışmalar yapılabilir.

Şehrin rekreasyonel faaliyet bağlamında çekiciliğini arttıran bir diğer önemli unsur da tarihi-dini alanlarda gerçekleştirilen bayram ve önemli ayın günleri olup, bu günlere özel bilinirliğini arttırıcı çalışmalar yapmak olabilir. Örneğin, Hristiyanların ilk ayın yaptıkları ve “hac merkezi” olarak değerlendirdikleri St. Pierre (Aziz Petrus) Kilisesi'nde 29 Haziran'da yapılan ayın için özel kültürel geziler düzenlenebilir, sosyal medyada yapılan duyurularla ulaşım, konaklama ve ayine katılım için günlük ekonomik tur paketi hazırlanabilir.

Yine, ulaşımın toplu taşıma araçları ile zor olduğu ve taksi ya da özel araçlarla ulaşım sağlanabildiği alanlara belediye tarafından düşük ücretlerle ring servisleri konulabilir. Nitekim, Antakya'nın rekreasyon alanlarının iyileştirilmesi için yapılması uygun bulunan çalışmalarla ilgili soruya alınan %19 oranında “kolay ulaşım olanaklarının sağlanması” yanıt da yukarıdaki öneriyi destekler niteliktedir. Örneğin, Antakya ve yakın çevresinde yer alan Karlısu Göleti ve Macera Parkı ile Tahtaköprü Yıldırım Mesire Alanı'na belediye tarafından ring servisleri konulabilir.

Doğal güzelliği yüksek olan alanlardan Harbiye Şelaleleri'nin ve yakın çevresindeki doğal alanların korunması da gerekli görülmektedir. Zira şelalelerin bulunduğu parkta, kafelerin gelişigüzel konuşlanmış olması doğal görüntüyü ve özgün güzelliği gölgelemektedir. Antakya'yı ziyaret eden yerli ve yabancı turistlerin yanı sıra yerel halkın ilgisinin de yüksek olduğu bu alanda, kafelerin ve diğer mekânların doğal görünümle uyumlu ve düzenli bir hale getirilmesi ve hizmet kalitesinin artırılması salık verilebilir.

Antakya'nın tarihi dokusu ve var olan yeşil alanları korunarak, şehrin olanakları doğrultusunda yeni yeşil alanların yapılandırılması ya da parklarının artırılması gerekmektedir. Bunlara örnek verilecek olunursa yeni stadyum açıldığında bugün kullanılan Antakya Stadyumu'nun yeşil alan olarak yeniden tasarlanması düşünülebilir.

Şehrin şifalı termal suları Sağlık Bakanlığı ve Antakya Belediyesi iş birliği ile turizm sektörü açısından da değerlendirilebilir. Bilinirliği artırılarak Antakya da Bursa, Yalova ve Afyonkarahisar gibi termal turizm merkezlerinden biri haline getirilebilir. Böylece, yerel halk için yeni istihdam alanı yaratılması, şehrin rekreasyonel çekiciliğine bir özellik daha kazandırılması gibi kazanımlar sağlanabilir.

Antakya'nın zengin mutfağı daha bilinir kılınarak, gastronomi turizm kapasitesi de artırılabilir. Bunun için gezi ve tur acenteleriyle anlaşma yapılarak, daha çok kişinin kolaylıkla şehre gelmesi sağlanabilir. Burada en temel koşul ise memnuniyet verici ekonomik paketlerin hazırlanarak, ulaşım ve konaklama imkânlarında kolaylık sağlanmasıdır. Antakya'daki restoran ve kafelere dünya standartlarında hizmet verecek nitelik kazandırılabilir. Gastronomi alanındaki çalışmalara sürdürülebilirlik kazandırmak amacıyla tanıtıcı çalışmalar artırılabilir. Gastronomi, tarih, din ve kültür üzerine yapılan kongrelerin şehirde düzenlenmesi için yüksek kapasiteli kongre merkezleri inşa edilebilir. İl Kültür Turizm Müdürlüğü ve belediye iş birliğine giderek otel, konaklama ve yemek sektöründe çalışan tüm paydaşların doğru iletişimle, üst düzey kalitede hizmet anlayışı konusunda ortak dil oluşturmaları amacıyla eğitimler düzenlenebilir.

Mustafa Kemal Üniversitesi Rektörlüğü tarafından Tayfur Sökmen Kampüsü'ndeki hurdalık alan hobi bahçesi olarak, üniversite çalışanlarının kullanımı için değerlendirilmektedir. Hobi bahçelerine ilgisinin yüksek olduğu Antakya halkına belediye tarafından toprakla uğraşacakları bu tür olanaklar sunulabilir.

“Dünyanın ilk ışıklandırılan” caddesi olma özelliğine sahip iken, oldukça bakımsız olduğu gözlemlenen Kurtuluş Caddesi'nde yeniden yapılandırma çalışmaları yapılabilir; caddedeki evler restore edilerek, zayıf bir ışıkla aydınlatılan cadde yüksek ve ilgi çekici ışıklandırmalarla aydınlatılabilir. Böylece hem söz konusu özelliği

korunabilir hem de caddeye yönelik ilgi arttırılabilir. Bilim adamları ve sanatseverler yılın belli bir gününde bu caddede buluşarak, teknoloji ile ışık oyunları yarışması gibi etkinlikler düzenleyerek, bilinirliğin artmasına katkıda bulunulabilir.

1939'da Hatay Devleti'nin, Türkiye Cumhuriyeti'ne bağlanması için sürdürülen çalışmalar Hatay Meclis Binası'nda gerçekleştirilmiştir. Tarihe tanıklık eden bina günümüzde kültür sanat faaliyetlerinin gerçekleştirildiği mekân olarak değerlendirilmektedir. Ancak tarihi binanın tüm güzelliğinin, binanın girişinde bulunan, modernize edilmiş oldukça büyük bir kafenin varlığı ile gölgelemektedir. Kültür ve Turizm Bakanlığı girişimi ile binanın girişi tarihine ve dokusuna uygun şekilde kitaplı kafe veya müze olarak hizmet verdirilmesi sağlanabilir.

Eski Antakya'da Zenginler Mahallesi'ndeki tarihi evlerin büyük bir kısmı bakımsız ve kaderine terk edilmiş durumda görülmektedir. Bu evler, T.C. Turizm ve Kültür Bakanlığı, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Antakya Mimarlar Odası, Antakya Belediyesi ortak çalışması ile koruma altına alınabilir, restore edilerek kamu yararına sunulabilir.

Nihai olarak, Antakya'nın doğal, tarihi ve kültürel potansiyeli tespit edilerek, bu doğrultuda ulusal ve uluslararası düzeyde tanıtımı yapılmalıdır. Sosyal medya, reklam çalışmaları, tabelalar, panolar aracılığı ile rekreasyonel çekiciliği arttırılabilir. Hatay Kültür ve Turizm İl Müdürlüğü tarafından şehrin çeşitli noktalarına; parklara, otobüs duraklarına ve hava alanlarına turistik haritalar yerleştirilebilir.

KAYNAKÇA

- Adorno, Theodor W.: **Minima Moralia-Sakatlanmış Yaşamdan Yansıyanlar**, Çev. Orhan Koçak-Ahmet Doğukan, İstanbul, Metis Yayınları, 1998, s.180.
- Antakya Belediyesi.: “**Antakya'nın Kuruluşu**”, 10 Ekim 2014, (Çevirimiçi), <http://www.antakya.bel.tr/icerik/29/3/antakyanin-kurulusu.aspx>, 14 Şubat 2019.
- Antakya Belediyesi.: **Uzun Çarşı**, 23 Ekim 2014, (Çevirimiçi), <http://www.antakya.bel.tr/icerik/41/26/uzun-carsi.aspx>, 17 Kasım 2018.
- Antakya Kaymakamlığı.: **Antakya'nın Coğrafik Yapı**, 2016, (Çevirimiçi), <http://www.antakya.gov.tr/cografik-yapi>, 24 Eylül 2018.
- Antakya Kaymakamlığı.: **Dini (Kutsal) Mekânlar**, “Kültür Turizm”, 2016, (Çevirimiçi), <http://www.antakya.gov.tr/kultur-turizm>, 14 Şubat 2019.
- Antakya Kaymakamlığı.: **Ulu Cami**, “Kültür Turizm”, 2016, (Çevirimiçi), <http://www.antakya.gov.tr/kultur-turizm>, 12 Kasım 2018.
- Antakya Ortodoks Kilisesi.: **Antakya Ortodoks Kilisesi**, 03 Aralık 2013, (Çevirimiçi), http://www.oodegr.com/tourkika/ieroi_xwroi/nos_antakya.htm, 14 Kasım 2018.

Antakya Toplumcu Halk
Gazetesi.:

Kapalı Spor Tesisleri ve Yüzme Havuzları,
“Hatay Büyükşehir Spor Kompleksinde”, 13 Eylül
2017, (Çevirimiçi),
[https://www.antakyagazetesi.com/hatay-
buyuksehir-spor-kompleksinde/](https://www.antakyagazetesi.com/hatay-buyuksehir-spor-kompleksinde/), 24 Ocak 2019.

Arslan, Hakan.:

“Üniversite Öğrencilerinin Boş Zaman
Değerlendirme Tercihleri Çankırı Karatekin
Üniversitesi Örneği”, **Dumlupınar Üniversitesi
Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı 40, 2014, s. 193.

Art And Architecture In
The Arab World

**Selevkos (Seleukos) İmparatorluğu Haritası
(MÖ 3. Yüzyıl)**, “Syrian Tetrapolis, the Four Sister
Cities”, 2010, (Çevirimiçi), [https://arab-
aa.com/2010/07/24/syrian-tetrapolis-2/](https://arab-aa.com/2010/07/24/syrian-tetrapolis-2/), 27 Eylül
2018.

Aytaç, Ömer.:

“Kapitalizm ve Boş Zaman”, **Eskişehir
Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**,
C. VI, Sayı 1, 2005, s.1-20.

Aytaç, Ömer.:

“Boş Zaman Üzerine Kuramsal Yaklaşımlar”,
Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, C.
XII, Sayı 1, 2002, s. 231-260.

Başeymez, Fatma.:

“Çokkültürlülük Açısından Hatay Sosyolojik Bir
Yaklaşım”, **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler
Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı**, Yüksek Lisan
Tezi, Konya, 2009, s. 25-31.

- Climate-Data.Org.: **Antakya İklim Grafiği**, (Çevirimiçi), <https://tr.climatedata.org/asya/tuerkiye/hatay/antakya-243/>, 25 Eylül 2018.
- Çetin, Bayram.: “Antakya ve İskenderun-Dörtyol Çevresinde Suburbanizasyon (Banliyöleşme)”, **Doğu Coğrafya Dergisi**, C. XVII, Sayı 28, 2012, s. 272-276.
- Çetin Bayram.: **1940-2009 Yılları Arasında Antakya Nüfusu**, “Hatay’da Kentleşme’nin Seyri (1940-2009) ve Mekansal Dağılışı”, (Çevirimiçi), s. 1-28 <https://dergipark.org.tr/download/article-file/27001>, 06 Mayıs 2019.
- Çiçekli Konak Butik Otel.: **Çiçekli Konak Butik Otel**, (Çevrimiçi), <http://ciceklikonak.com/index.php/hakkimizda/> 18 Aralık 2018.
- Demir, Ataman.: **Çağlar İçinde Antakya**, İstanbul, Akbank Kültür ve Sanat Kitapları, 1996, s. 13-16.
- Diyanet İşleri Başkanlığı.: **Antakya Camileri**, 2018, (Çevirimiçi), <https://camiler.divanet.gov.tr/Sayfalar/default.aspx?PageNumber=2>, 12 Kasım 2018.
- Doldur, Hüsniye.: “Polonezköy”, **NWSA e-Journal of New World Sciences Academy**, Vol. VI, No 6, 2011, pp.145-168.

Doldur, Hüsniye.: **Burhaniye Bir Zeytincilik ve Sayfiye Yerleşmesi**, İstanbul, Çantay Kitabevi, 2014.

Dönmez, Kerim.: **Antakya'nın Eski Kahvehaneleri**, 2018, (Çevirimiçi),
<http://www.antakyaturu.com/index.php?okod=254>, 01 Mart 2019.

Dönmez, Kerim.: **Antakya Sinemaları**, (Çevirimiçi),
<http://www.antakyaturu.com/index.php?okod=255>, 23 Aralık 2018.

Edebiyat ve Sanat
Akademisi

Harbiye Şelalesi ve Defne Ağacı Nasıl Oluşturdu?, 2018, (Çevirimiçi),
<https://edebiyatvesanatakademisi.com/anonim-edebiyat-mizah-hiciv/hatay-efsaneleri-harbiye-selalesi-ve-defne-agaci-nasil-olustu/63122>,
29 Ocak 2019.

Ege, İsmail.: “Saint Pierre (Kilisesi) Mağarası (Antakya/Hatay)”, **Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi**, C. III, Sayı 16, 2015, s. 165-188.

Ekal, Seyfi K.: “Büyük Antakya Parkı'nın Rekreatif Talep Özelliklerinin Saptanması”, **İstanbul Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Orman Mühendisliği Anabilim Dalı**, Yüksek Lisan Tezi, İstanbul, 2010, s. 30-32.

- Erdem, Mehmet.: “Doğu’nun Kraliçesi Antakya”, **Antalya Rehberler Odası Dergisi**, Sayı 1, Temmuz-Eylül 2010, s. 8-29.
- Erol Bilecik Kongre Merkezi.: **Erol Bilecik Kongre Merkezi**, (Çevirimiçi), <https://www.erolbilecik.com/Sorumluluklarim/Egitim/Erol-Bilecik-Kongre-Merkezi>, 25 Ocak 2019.
- Evrensel Müzik Sanat ve Kültür Merkezi.: **Evrensel Müzik Sanat ve Kültür Merkezi**, 2015, (Çevirimiçi), <http://www.evrenselsanatlar.com>, 24 Ocak 2019.
- Google Earth.: **Atatürk Parkı-Antakya**, 2019 (Çevirimiçi), <https://www.uzavdanbak.com/points/details/100235/antakya-parki-100235>, 12 Şubat 2019.
- Gülbağçe, Öner.: “Boş Zamanları Değerlendirme Alışkanlıkları (Türkiye Örneği)”, **Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı**, Yüksek Lisans Tezi, Erzurum, 1996, s. 32.
- Gülser, Ferruh-Yılmaz.: “Metropol Kentlerde Rekreasyon Sunumu ve Kullanım Sorunları İzmit Kenti Örneği”, **Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı**, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2017, s. 7-12.
- Hatay Büyükşehir Belediyesi.: **EXPO 2021 Hatay Sergi Alanı**, “EXPO Nedir?”, EXPO 2021-Hatay, (Çevirimiçi), <http://expo2021hatay.com/expo-nedir/>, 25 Ocak 2019.

Hatay Büyükşehir
Belediyesi.:

EXPO 2021 Hatay Sergi Alanı, EXPO 2021-
Hatay, (Çevirimiçi), <http://expo2021hatay.com/>,
25 Ocak 2019.

Hatay Büyükşehir
Belediyesi Park Bahçe ve
Yeşil Alanlar Dairesi
Başkanlığı.:

**Antakya Çevresindeki Önemli Parklar ve Yeşil
Alanlar**, Hatay, t.y.

Hatay Büyükşehir
Belediyesi Park Bahçe ve
Yeşil Alanlar Dairesi
Başkanlığı.:

**Antakya Merkezine Yakın Parklar ve Mesire
Alanları**, Hatay, t.y.

Hatay Valiliği.:

Festivaller, (Çevirimiçi), “Festival ve
Şenliklerimiz”, [http://hatay.gov.tr/festival-ve-
senliklerimiz](http://hatay.gov.tr/festival-ve-senliklerimiz), 26 Ocak 2019.

Hatay Valiliği.:

**Hristiyanların İlk Mağara Mabedi: St. Pierre
(Aziz Petrus) Kilisesi**, (Çevirimiçi),
[http://www.hatay.gov.tr/hristiyanlarin-ilk-
magara-mabedi](http://www.hatay.gov.tr/hristiyanlarin-ilk-magara-mabedi), 21 Aralık 2018.

Hatay Valiliği.:

Hatay Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Müzesi,
(Çevirimiçi), [http://www.hatay.gov.tr/tibbi-ve-
aromatik-bitkiler-muzesi](http://www.hatay.gov.tr/tibbi-ve-aromatik-bitkiler-muzesi), 21 Aralık 2018.

Hatay Valiliği İl Kültür ve
Turizm Müdürlüğü.:

Hatay Mutfağı UNESCO Gastronomi Şehri
Hatay, Hatay, Digital Art Reklam, 2017, s. 7-9.

Hatay Valiliği İl Kültür ve
Turizm Müdürlüğü-Hatay
Turizm Konseyi.:

Hatay Arkeoloji Müzesi Broşürü, t.y.

Hatay Valiliği İl Kültür ve
Turizm Müdürlüğü.:

Antakya İlçesi Müze Ziyaretçi İstatistiği,
(Çevirimiçi),

<http://www.hataykulturturizm.gov.tr/TR-60904/muze-istatistikleri.html>, 12 Şubat 2019.

Hatay Valiliği İl Kültür ve
Turizm Müdürlüğü.:

Antakya Kalesi ve Surları, (Çevirimiçi),

<http://www.hataykulturturizm.gov.tr/vazdir?6CED6E87CAFBA103B6CDC4C3D517D854>, 04 Eylül 2018.

Hatay Valiliği İl Kültür ve
Turizm Müdürlüğü.:

**Antakya’da Bulunan Turizm ve Seyahat
Acentelerinin Sayısı, 2019, (Çevirimiçi),**

<http://www.hataykulturturizm.gov.tr/TR-60901/turizm-istatistikleri.html>, 16 Mart 2019.

Hatay Valiliği İl Kültür ve
Turizm Müdürlüğü.:

**2013-2018 Yılları Arasında Antakya’yı Ziyaret
Eden Yerli ve Yabancı Turist Sayısı, Elden Belge
Temini, 08 Nisan 2019.**

Hatay Valiliği İl Kültür ve
Turizm Müdürlüğü.:

**2018 Yılında Antakya’da Yerli ve Yabancı
Konaklama Sayısı, Elden Belge Temini, 08 Nisan
2019.**

Hatay Valiliği İl Kültür ve
Turizm Müdürlüğü.:

**Antakya’da Turizm İşletme Belgeli Konaklama
Tesisleri, Elden Belge Temini, 08 Nisan 2019.**

Hatay Valiliği İl Kültür ve
Turizm Müdürlüğü.:

**Antakya’da Belediye Belgeli Konaklama
Tesisleri**, Elden Belge Temini, 08 Nisan 2019.

Hatay Valiliği İl Kültür ve
Turizm Müdürlüğü.:

Antakya’da Hizmet Veren Butik Oteller, Elden
Belge Temini, 08 Nisan 2019.

Hatay Valiliği İl Kültür ve
Turizm Müdürlüğü.:

**Milliyetlerine Göre Antakya’ya Giriş Yapan
Turist Sayısı**, Elden Belge Temini, 08 Nisan 2019.

Hatay Valiliği İl Nüfus
Müdürlüğü.:

**2010-2018 Yılları Arasında Antakya Nüfus
Bilgileri**, (Çevirimiçi),
<http://hataynufus.gov.tr/nufus-sayimlari>,
29 Mayıs 2019.

İskender, Ali.:

“Boş Zamanda Sıkılma Algısı ile Üniversite
Öğrencilerinin Riskli Davranışları Arasındaki
İlişkinin Belirlenmesinde Çok Boyutlu Algılanan
Sosyal Destek Araçlarının Rolü”, **Gazi
Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Rekreasyon Yönetimi Anabilim Dalı**, Doktora
Tezi, Ankara, 2018, s. 10-12.

İskenderun Ticaret
Borsası.:

Hatay İli İlçe Sınırlar Haritası, 2016
(Çevirimiçi), <http://iskenderuntb.org.tr/harita/>,
25 Eylül 2018.

Jasmin Konak Butik Otel.:

Jasmin Konak Butik Otel,
<http://www.jasminkonak.com/kurumsal.html>,
(Çevrimiçi), 18 Aralık 2018.

Kartal, Murat.:

“Gaziantep Şhrinde Rekreatyonel Faaliyetlerin Dağılışı”, **İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Coğrafya Anabilim Dalı**, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2015, s. 4-6.

Kültür ve Turizm
Bakanlığı.:

Hatay İli-Tiyatro, Sinema ve Kültürel Faaliyetler, 2018 Yılı Tiyatro-Sinema Salonları Koltuk Sayısı, 2019, (Çevirimiçi), <http://www.hataykulturturizm.gov.tr/TR-201514/tiyatro-sinema-ve-kulturel-faaliyetlerimiz.html>, 23 Ocak 2019.

Hatay Kültür ve Turizm İl
Müdürlüğü

Turizm Belgeli Oteller, 10 Nisan 2019.

Kültür ve Turizm
Bakanlığı.:

Koruma Uygulama ve Denetim Büroları (KUDEB), 2019 (Çevirimiçi), <http://www.kulturvarliklari.gov.tr/TR-44966/koruma-uygulama-ve-denetim-burolari-kudeb.html>, 07 Şubat 2019.

Meclis Kültür Sanat
Merkezi.:

Meclis Kültür Sanat Merkezi, (Çevirimiçi), <https://www.meclis.com.tr/kurumsal>, 14 Şubat 2019.

Naseh, Julyet J.:

Naseh, Julyet J. (Çevirimiçi), “Antakya Hamamları”, **Hatay Keşif Aylık Kültür ve Keşif Dergisi**, 2014, Sayı 88, <http://dergi.hataykesif.com/?p=723>, 04 Eylül 2018.

- Orman Genel Müdürlüğü.: “Mesire Yerleri Yönetmeliği”, **Resmî Gazete**, 05 Mart 2013, Sayı 28578, Bölüm I, Madde 3.
- Ömeroğlu, Ceyda.: “Antakya Kentinin Özgünlüğü ve Günümüz Koruma Sorunlarının Antakya Kentsel Sit Alanında İrdelenmesi”, **Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Şehir ve Bölge Planlama**, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2006, s. 37-39.
- Önder, Serpil.: “Selçuk Üniversitesi Öğrencilerinin Rekreatif Eğilim ve Taleplerinin Belirlenmesi Üzerinde Bir Araştırma”, **Selçuk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi**, C. XVII, Sayı 32, 2003, s. 31-38.
- Özgüç, Nazmiye.: **Turizm Coğrafyası Özellikler ve Bölgeler**, 2. bs., İstanbul, Çantay Kitabevi, 1998.
- Özgüç, Nazmiye.: **Turizm Coğrafyası Özellikler ve Bölgeler**, 9. bs., İstanbul, Çantay Kitabevi, 2017.
- Özgün, Mehmet.: Saka Hamamı ve Saka Türbesi, “İçinde Türbe Olan Dünyadaki Tek Hamam”, **Antakya Toplumcu Halk Gazetesi**, 10 Ocak 2018, (Çevirimiçi), <https://www.antakyagazetesi.com/icinde-turbe-olan-dunyadaki-tek-hamam/>, 04 Eylül 2018.
- Özşahin Emre, Kaymaz
Çağlar K.: “Rüzgâr Enerji Santrallerinin (RES) Yapım Yeri Seçimi Üzerine Bir CBS Analizi Hatay Örneği”, **TÜBAV Bilim Dergisi**, C. VI, Sayı 2, 2013, s. 14.

- Redhouse Lûgatı.: “Recreate”, “Recreation”, 1953: 867; y.y., **Amerikan Bord Neşriyat**, 1953, s. 867.
- Sertkaya, Şerife.: “Bartın İli Kıyı Bölgesi’nin Turizm ve Rekreasyon Potansiyelinin Saptanması ve Değerlendirilmesi Üzerine Bir Araştırma”, **Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı**, Doktora Tezi, Ankara, 2001, s. 37.
- Şahin, Şükran S.: “Antakya’da Kültürel ve Demografik Boyutuyla Ölüm”, **Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü Antropoloji Anabilim Dalı**, Yüksek Lisans Tezi, Hatay, 2006, s. 26-72.
- Timor, Ayşe N.: **Ayvalık, Bir Sayfiye Yerleşmesinin Gelişme Süreci**, İstanbul, Çantay Kitabevi, 2004.
- Türk Hüseyin, Şahin Kadriye.: “Antakya Geleneksel Yemek Kültürü”, **Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, C. II, Sayı 2, 2004, s. 4-17.
- Türkiye İller Ansiklopedisi.: “Antakya Tarihi”, **İstanbul, Milliyet Yayınları**, C. I, 2005, s. 466-468.
- Türoğlu, Ali E.: “Geçmişte ve Günümüzde Antakya’da Hıristiyanlık”, **Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı**, Yüksek Lisans Tezi, Adana, 2006, s. 82-109.

Ünlüer, Emel.:

“Antakya Kenti Örneğinde Tarihi ve Mimari Dokuya Uygun Kentsel Peyzaj Tasarımı Geliştirme Üzerine Bir Araştırma”, **Mustafa Kemal Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı**, Yüksek Lisans Tezi, Hatay, 2007, s. 3.

EKLER

EK 1

ANKET FORMU

Antakya Kenti'nde ve yakın çevresinde rekreasyonel faaliyetlere katılanların özelliklerine ilişkin anket formu.

Bu anket İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde “Antakya'nın Rekreasyon Alanları” konulu yüksek lisans tezi çalışmasında kullanılmak üzere hazırlanmıştır.

Anketi cevaplamaya ayırdığınız zaman ve yardımlarınız için teşekkür ederim.

Öznur NESİPOĞLU

İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Öğrencisi

Rekreasyon, insanların temel yaşamsal faaliyetleri (yeme-içme, iş, okul vb.) dışında kalan zamanlarında dinlenmek, eğlenmek, yenilenmek amacıyla gerçekleştirdikleri faaliyetlerin (parka gitmek, yürüyüş yapmak, piknik yapmak, sinema, tiyatro, konser gibi kültürel aktivitelere katılmak, tarihi mekanları ve müzeleri ziyaret etmek, spor karşılaşmalarını izlemek vb.) tümüdür.

1. Cinsiyetiniz

Kadın Erkek

2. Yaşınız

20 yaş altı 20-29 yaş arası 30-39 yaş arası
 40-49 yaş arası 50 yaş üstü

3. Öğrenim durumunuz

İlköğretim Lise Üniversite Yüksek Lisans Doktora

4. Mesleğiniz

Memur İşçi Serbest Meslek Öğrenci Diğer (.....)

5. Rekreatif faaliyetler için aşağıdaki alanlardan en fazla hangisini ziyaret edersiniz? (Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz.)

- AVM'ler Müzeler Ormanlık Alanlar
 Parklar Çay Bahçeleri vb. Akarsu veya Göl Kenarı Alanlar

6. En çok hangi mevsimde rekreasyonel faaliyetler gerçekleştirirsiniz? (Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz.)

- Yaz Sonbahar Kış İlkbahar Her mevsim

7. Yaz aylarında ve tatillerde gerçekleştirdiğiniz rekreasyon faaliyetlerinizi (piknik yapma, gezme, tatil, yürüyüş, kültürel aktiviteler, spor vb. amaçlı) en çok nerelerde gerçekleştiriyorsunuz?

- Şehir Merkezinde Şehir Dışında Konutunuza Yakın Alanlarda
 Piknik Alanlarında Bağ Evlerinde Diğer (.....)

8. Kış aylarında rekreasyonel faaliyetler için en çok tercih ettiğiniz mekanlar hangileridir?

- Müzeler Restaurantlar Kültür Merkezleri AVM'ler Diğer (.....)

9. Ne sıklıkta rekreasyon faaliyeti gerçekleştirirsiniz?

- Hemen Hemen Her Gün Haftada Bir Gün Ayda Bir Gün
 Yılda 1 – 2 Gün Bayram ve Benzeri Tatil Dönemlerinde Hiç

10. En çok tercih ettiğiniz rekreasyon alanları nereleridir? (Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz.)

- Mesire Alanları Kültür Merkezleri Göletler Çiftlik
 Spor Alanları Alışveriş Merkezleri Bağ Evi Hobi Bahçeleri
 Köyler Şehir Merkezindeki Parklar Diğer (.....)

11. Yapmaktan en çok hoşlandığınız rekreasyon faaliyeti aşağıdakilerden hangisidir? (Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz.)

- Yürüyüşü Yapma Tarihi Mekanları ve Müzeleri Ziyaret Balık Tutmak
 Piknik yapmak Manzara Seyretmek Yüzme Diğer(.....)

12. Antakya’da ziyaret ettiğiniz rekreasyon alanları içinde karşılaştığınız olumsuz durumlar neler? (Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz.)

- Hava Kirliliği Su Kirliliği Gürültü Trafik
 Kalabalık Olması Otopark Sorunu Diğer (.....)

13. Rekreasyonel faaliyetleriniz için hangi ulaşım araçlarını kullanıyorsunuz?

- Özel Araç Yaya Olarak Otobüs Tramvay Dolmuş

14. Antakya’daki rekreasyon alanları içinde ziyaret etmekten en çok hoşlandığınız mekanlar hangileridir? Belirtiniz.

- Ormanlık Alanlar Akarsu ve Göl Kenarları Parklar ve Çay Bahçeleri
 Müzeler AVM’ler Diğer (.....)

15. Antakya’daki rekreasyon alanlarının iyileştirilmesi için ne tür çalışmalar yapılmalıdır? (Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz.)

- Bisiklet Yolu Yürüyüş Yolu Parkların Arttırılması
 Kültür Merkezlerinin Arttırılması
 Rekreasyon Alanlarına Kolay Ulaşım Olanaklarının Sağlanması
 Diğer (.....)

16. Antakya merkezinde ve çevresinde en çok ziyaret etmek istediğiniz yerler nerelerdir? Belirtiniz. (Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz.)

- Hatay Arkeoloji Müzesi St. Pierre Kilisesi St. Simon Manastırı
 Koz Kalesi Habib-i Neccar Cami Antakya Uzun Çarşı
 Kaya Mezarları Asi Nehri Hz. Hızır Türbesi
 Antakya Kalesi ve Surları İssos Antik Kenti Titus Tüneli
 Harbiye Şelalesi İskenderun Limanı Amik Ovası
 Antakya Sokakları ve Eski Mahalle Diğer (.....)

ANTAKYA ŞEHİRİ MERKEZİNDEKİ REKREASYON ALANLARININ DAĞILIŞI

